

YENİ ÇAĞ

- **S. Luysan:** Japon militarizminin yenilgisi
- **A. Ardagani:** İranda milli demokratik cephe
- **As Saltı:** BAC, Suriye ve Irak'ta toprak reformları

MİLLİ KURTULUŞ HAREKETİNİN BUGÜNKÜ MESELELERİ

Asyanın az gelişmiş ülkelerinde toprak meselesi

YUVARLAK MASA KONUŞMASI

Bazı gelişmiş kapitalist ülkelerde komünist partilerinin rolü

KOMÜNİST VE İŞÇİ PARTİLERİNDE

İtalyan komünist işçilerinin konferansı

ÖZEL SAYFALARIMIZ

TKP Merkez Komitesi Birinci Sekreteri **Yakub Demir** yoldaşın konuşması

TKP-nin 45. kuruluş yılı münasebetiyle, TKP Merkez Komitesine gelen tebrik telgraf ve mesajları

9

Eylül

1965

B A R I Ş V E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

B u s a y ı d a :

Sanoyñ Luysan

Moğol Halk Devrimci Partisi Merkez Komitesi Polit Büro üyesi

Yakub Demir

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri

TÜSTAV

Japon militarizminin uğradığı yenilginin milletlerarası önemi

Sanonyn Luysan

1965 yılının Mayıs ayında, barışsever dünya halkları, faşist Almanyaya karşı yürütülen haklı savaşta, Sovyetler Birliği yönetimindeki anti-faşist koalisyonun elde ettiği zaferin 20-inci yıldönümünü kutladı. Bütün ilerici insanlar için bu yıldönümü, sosyalizm, demokrasi ve barış güçlerinin, faşizm, gericilik ve savaş güçlerine karşı elde ettiği büyük zaferin yıldönümüdür.

İkinci Dünya savaşı, bir kere daha şu gerçeği ispatlamıştır: Emperyalistlerin sosyalizm aleyhine yürüttüğü askari saldırılar, kaçınılmaz bir yenilgiye uğrar, insanlığın ilerleyişini durdurabilecek güçten yoksundur.

Hitler Almanyasını ve Avrupadaki peyklerini yenilgiye uğrattıktan sonra, özgürlüksever milletlerin en önemli ödevi, faşist Almanyanın müttefiğini, emperyalist Japonyayı, ezmektir.

Alman faşistleri gibi, Japon emperyalistleri de bütün dünyaya egemenliklerini kabul ettirmek istiyorlardı. Daha 1920 yıllarında, ünlü Tanaka muhtırası, Kuzey-Doğu Cini ve Moğolistanı ele geçirmek, bu bölgeleri, Çine, Hindistana ve Güney-Doğu Asya ülkelerine karşı bir üs haline getirmek; bütün bu bölgelerin kaynaklarını ele geçirdikten sonra da, Sovyetler Birliğine harp açma planlarını dile getiriyordu.

İstilâcı planlarını uygulayan Japon militaristleri, büyük kapitalist devletlerin desteğinden faydalanarak, Moğolistanı ve Sovyetler Birliğine bitişik

Çinin Kuzey-Doğu bölgelerini işgal ettiler. Çinde talancı savaşlarına devam eden Japon emperyalistleri, bir yandan da Sovyetler Birliği ile Moğolistan'a karşı savaş hazırlıklarına giriştiler. Bu iki ülkenin sınırlarında tahkimat yaptılar, askerlerini yığdılar. Günden güne sıklaşan askeri provakasyonlar, Japon ordusunun, Sovyet topraklarına, Hassan Gölü bölgesinde, yaptığı büyük çıkarma ile sonuçlandı. Ama Kızıl Ordu, istilâcıları hemen yenilgiye uğrattı.

Gittikçe artan harp tehlikesi karşısında, Sovyetler Birliği ile Moğolistan, bir karşılıklı yardım anlaşması imzaladılar. Bu anlaşma, çok yerinde bir tedbirdi. Sınırdaki olaylar devam etti. 1939 da Japon emperyalistleri, Halhin Gölü bölgesinde Moğolistan'a saldırdılar. Taahhütlerini hemen yerine getiren Sovyetler, Moğolistanın yardımına koştu. Sovyetler Birliği ile Moğolistan orduları, Japonları büyük bir yenilgiye uğrattı.

İkinci Dünya Savaşında Japon emperyalistleri, Sovyetler Birliği ile Moğolistan'a karşı saldırılarına devam ettiler. Japonya Çinde ve Pasifikte savaştığı halde, Sovyetler Birliği ile Moğolistan Halk Cumhuriyetine – yani Japon militaristlerin plânlarında en önemli amaç olan bu iki ülkeye – saldırmak üzere hazırlıklarını hızlandırdı. Japonyanın en büyük askeri gücü, 1 milyonluk Kwantung ordusu, bu yüzden Manchuryada bulunduruluyordu.

Sovyet halkının yürüttüğü büyük, yurtsever savaş süresince, Japon militaristleri Hitler Almanyasına ellerinden geldiği kadar yardım etmekle yetinmediler; Sovyetler Birliğini Doğudan işgal etmek plânlarını geliştirdiler. Bu plânlarını gerçekleştiremediler. Japon hükümeti, Sovyetler – Birliği ile imzaladığı tarafsızlık andlaşmasını ihlâl etmekten çekinmiyordu; ama Japonya, Sovyetler Birliğine saldırmak üzere en elverişli anı beklerken Hitler Almanyası yenildi, ve Japonya tek başına kaldı.

Almanyanın tesliminden sonra, Japon emperyalistleri harbe devam etmeğe çalıştılar. Harbî uzatmaktaki amaçları, faşist aleyhtarı ittifakın içindeki ayırımlardan yararlanarak, Sovyetler Birliği, Çin ve daha başka ülkeler aleyhine, Amerika ve İngiltere ile anlaşmağa varmaktı.

Harbi uzatmak için, Japon emperyalistlerinin plânı, Çini – özellikle Çinin Kuzey-Doğu illerini kullanmaktı. Kwantung ordusu, savaşa hazır. O bölgelerde çok geniş kitlesi ve siyasi üsler kurulmuştu.

Amerika ile İngiltere, Pasifikte savaşa devam ediyordu. Çinde ise, vatandaş harbini devam ettirmekten başka bir şey düşünmeyen Kuomintang hükümeti, Japon ordusuna karşı büyük ölçüde savaşmak niyetinde değildi.

Böylece Uzak-Doğudaki askeri ve siyasi durum, Japonyanın, Amerika ve İngiltere ile uzlaşabildiği güne kadar harbi devam ettirmesini kolaylaştırıyordu. Bu umutla, Japonya; Çinin, Amerikanın ve İngilterenin kayıtsız şartsız teslimi teklifini reddetti.

Alman generalleri gibi, Japon emperyalistleri de, faşist-aleyhtarı ittifakta

görülen çelişmelerin, bu ittifakı dağıtacağını; böylece Sovyetler Birliğine saldırma fırsatını bulacaklarını sanıyorlardı.

Bu amaçla, Amerikanın ve İngilterenin geçirdiği tereddütlerden cesaret bulan Japon emperyalistleri, Sovyetler Birliği ile Moğolistanı işgal etmek üzere Kwantung ordusunu hazır tutuyorlardı.

Böyle bir ortam içinde, Sovyetler Birliğinin tam vaktinde Japonyaya horp ilân etmesi, Uzak-Doğudaki son savaş yuvasının yıkılışını hızlandırdığı için, büyük önem taşıyan bir karardır. Japonyaya karşı yürütülen savaşın geleceği, ordularının Asya kıtasında yenilmesine bağlıydı.

1945 Şubat tarihli Yalta Uçlü Toplantısında, Sovyetler Birliği faşist Almanya yenildikten hemen sonra, Japonyaya karşı harbe girmeyi taahhüt etti. İleri sürdüğü şartlar arasında, Moğolistan Halk Cumhuriyetinin tanınması da vardı. Moğolistan Halk Cumhuriyetini daima kararlı bir şekilde savunan Sovyetler Birliğinin bu tutumu karşısında, Amerika, İngiltere ve Kuomintang hükümeti, Moğolistanın bağımsızlığını tanımak zorunda kaldılar.

Böylece, faşist aleyhtarı ittifakın dağılacağını sanan Japon militaristlerinin umutları boşa çıktı. Bütün barışsever halkların gözünde, Japonya, tıpkı Hitler Almanyası gibi, İkinci Dünya Savaşının başlıca sorumlularından biri, insanlığın büyük düşmanı idi.

Uzak-Doğudaki hava ve kara kuvvetlerini harekete geçiren Sovyetler Birliği, 4.000 kilometrelik bir cephede hücumla geçti. Kwantung ordusuna şiddetli darbeler indiren Sovyet orduları, Çinin Kuzey-Doğu illerini, Sakalin Adasının güneyini, Kuzey Koreyi ve Kuril Adalarını özgürlüğe kavuşturdu. Sovyet ordularıyla sıkı bir işbirliği yapan Moğolistan Halk ordusu, Laiotung yarımadasına kadar ilerliyerek, 14 Moğolistanın birçok bölgelerini istilâcıların elinden kurtardı.

Onbeş gün içinde Kwantung ordusu yenilmiş, teslim olmuştu. 2 Eylül 1945'de emperyalist Japonya kayıtsız şartsız teslim olmayı kabul etmek zorunda kaldı.

Böylece Uzak Doğudaki Sovyet orduları, şanlı tarihlerine yeni bir zafer kattı: insanlık tarihinde görülmemiş, korkunç bir savaşa son vererek, halklara barışı getirdi.

Moğol ordusu ile işbirliği yapan Sovyet ordularının Kwantung ordusunu yenmeleri, emperyalist Japonyanın yenilgisinde çok önemli bir rol oynadığı, bir gerçektir. 9 Ağustos tarihli Genel Kurmay toplantısında, Başbakan Suzuki şöyle diyordu: «Sovyetlerin bu sabah harbe girmesi, bizi umutsuz bir duruma düşürdü; savaşa devam etmemiz imkânsızlaşıyor.» Burjuva politikacıları, gerçekleri tahrif ederek, Amerikalıların Japon askeri gücünü yenilgiye uğrattığını ispatlamağa çabalyorlar. Ortak düşmanın yenilmesinde, İngiliz ve Amerikan halklarının büyük payını küçümsemek niyetinde değiliz. Binlerce Amerikalı, binlerce İngiliz, Pasifikte, Asyada savaşarak öldü. Ama bu cephelerde askeri gidişatın bir tek yönünü veren, bazı olguları (özellikle Kwantung ordusunun yenilişini) küçümseyen burjuva tarih-

çilerinin, burjuva propagandasının yanlış tutumunu belirtmek isteriz. Onlara göre, Japonyanın yenilmesindeki başlıca etken, atom bombasının atılmasıdır.

Hiroşima ve Nagazakiye atom bombaları atıldı, yirmi yıl geçti. Bugün Batı ve özellikle Amerikan basını, bu iki şehri moloz yığınına çeviren, binlerce insanı öldüren, sakat bırakan, bu gün hâlâ radyoaktif etkileriyle insanların ölmesine sebep olan bu korkunç bombardımanı haklı göstermeğe çalışıyor.

Oysa, gerçeklerin gösterdiği gibi, askeri durum, atom bombasının kullanılmasını hiç gerektirmiyordu.

İkinci Dünya Savaşının tuttuğu yol, özellikle faşist Almanyanın yenilgiye uğraması, Japonyayı da yenilgiye götürüyordu. Amerikan Hava kuvvetleri uzmanlarının verdiği bir rapor, Japonyanın atom bombasına lüzüm kalmadan, kısa bir süre içinde teslim olacağını belirtiyordu. Birçok bilim adamı (başlarında atom bombası çalışmalarına katılmış, Nobel Armağanını alan J. Frank balunuyordu) cephelerdeki durmu inceledikten sonra, hükümete, bombaya başvurmamasını isteyen bir dilekçe verdiler. Bu iki olay, bombanın, «insanlık» düşün celerle, savaşın bir an önce bitmesini sağlamak; daha fazla kan dökülmemesini önlemek için atıldığını iddia eden Amerikan demagojik propagandasını yalanlıyor.

Bugün, bu bombalamadaki gerçek amacın askeri değil, siyasi olduğu artık anlaşılmıştır. Amaç, savaş bittikten sonra, milletlerarası sorunların çözümünde, Sovyetlerin dış politikasına baskı yapmaktır. Atom bombasının atılması, nükleer silâhları şantaj için kullanma politikasının, bugün de Amerikan yönetici çevrelerin Sovyetler Birliğine karşı uygulamaya çabala-dıkları «kuvvet politikası»nın başlangıç noktasıydı.

Oysa Japonyada yapılan bu «atom gücü» gösterisi, Amerika politikasını yönetenlere hiç bir şey kazandırmadı. Aksine; Amerika, bütün dünyada, özellikle bütün Asyada, prestijini kaybetti.

Sovyet ordusunun, Japonyalı istilâcılara karşı elde ettiği zaferin niteliği bambaşkadır. Bu zafer, sadece Japon askeri gücüne değil, bütün dünyadaki gerici güçlere öldürücü bir darbe indirdi. Bu zaferle, Doğu ve Güney-Doğu Asya ülkelerindeki demokratik ve devrimci güçler durumlarını, o ana kadar görülmemiş bir şekilde, kuvvetlendirebildiler; Japon emperyalizminin boyunduruğu altında bulunan halkların milli kurtuluş hareketine yeni bir güç sağlayan bir ortam gelişti. Bu yeni ortam, Çin halkının yürüttüğü milli kurtuluş hareketine askeri ve siyasi alanlarda büyük bir güç sağlıyordu.

Sovyet ve Moğol orduları, Kwantung ordusuna karşı savaşmağa başlayınca, çinde kurtuluş ordusu bütün cephelerde hücumla geçti, ülkenin büyük bir kısmını kurtardı, ve Japon askeri mekanizmasının parçalanmasında büyük bir rol oynadı. Bu etken; Çin halkının devrimci savaşını daha da büyük bir şiddetle yürütmesini sağlayan; ve Asyada emperyalist-

lerin sömürgeci sistemine öldürücü bir darbe indirerek 1949 zaferinin sağ-
lamasını kolaylaştıran başlıca etkenlerden biridir.

Sovyet ordularının Koreli çetelerin yardımı ile Kuzey Koreyi Japonyanın
boyunduruğundan kurtarması, Kore yarımadasında yeni bir hayat kurma
olanaklarını sağladı. Ülkenin kuzey kısmında, İşçi Partisinin önderliği
altında, köklü dönüşümler gerçekleşti; bu dönüşümler, bugün başarılı bir
şekilde sosyalizmi kuran bir demokratik halk cumhuriyetinin kurulmasına
yol açtı.

Sovyetler Birliğinin Japonyaya karşı harbe girmesiyle, Viyetnam halkı,
işgal kuvvetlerine karşı kesin bir savaşa girişti. Böylece, harbin son
gününde Asyada kurulan ilk halk demokrasisi, Viyetnam Demokratik
Cumhuriyeti kuruldu.

Asyada, üç halk demokrasisi – Çin Halk Cumhuriyeti, Kore Demokratik
Halk Cumhuriyeti ve Viyetnam Demokratik Cumhuriyetinin ortaya çık-
ması; Asyada devrimci süreci ve milli kurtuluş hareketini boğmağa çalışan
Japon emperyalistlerine karşı kazanılan zaferin en önemli sonucudur.
Sosyalist gelişme yolunu seçen bu cumhuriyetlerin ortaya çıkışı; halkların
dünya emperyalizmine karşı yürüttüğü savaşın gelişmesinde çok büyük bir
rol oynamakta; emperyalizmin kaçınılmaz yenilgisini hızlandırmaktadır.

Japon militarizminin Güney-Doğu Asyada ve Pasifikte uğradığı yenilgi,
bu bölgedeki bütün sömürgelerde, bütün bağımlı ülkelerde, milli kurtuluş
hareketine yeni bir güç sağladı. Halklar savaşa girişti, hem Japon işgal
kuvvetlerini, hem de ülkelerini köleleştirmiş sömürgecileri kovdu. Böylece
birçok bağımsız devlet ortaya çıktı.

Endonezya Cumhuriyeti, Japon işgal kuvvetlerine ve Hollandalı sömür-
gecilere karşı inatçı, çetin savaşlar yürüterek, bağımsızlığına kavuştu.

Hindi-Çini'de, büyük bir kurtuluş savaşı gelişti. Japon istilâcıları karşı-
sında kaçan Fransız emperyalistleri, Japonya yenilince, Hindi-Çini'deki
egemenliklerini tekrar kurmağa çalıştılar. Ama Vietnam'da yürüttükleri
«utanç verici» harp ta, Laos'a yaptıkları saldırı da, emperyalistler için pek
şansız bir şekilde sonuçlandı. Fransız sömürgecileri bu iki ülkeden olduğu
gibi, Kamboç'tan da atıldılar. 1954 Cenevre Anlaşmalarıyla bütün dünya,
Hindi-Çini yarımadasındaki ülkelerin bağımsızlığını tanıdı. Ama savaş
bununla bitmedi. Bu sefer, ortaya Amerikan emperyalistleri çıktı. Cenevre
anlaşmalarını çiğniyerek, bu ülkelerin özgürlüksever halklarına yeni bir
sömürgeci savaş açtılar.

Alman faşizminin ve özellikle Japon militarizminin uğradığı yenilgenin;
milli kurtuluş hareketindeki hızlanmanın sonucu olarak, bağımsızlıklarına
kavuşan diğer Asya devletleri Burma, Malaya ve Hindistan'dır.

İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle Japonyada da temel değişiklikler
görüldü. Şartlar, ülkenin demokratik gelişmesini kolaylaştırıyordu, 1946 da
halka ve Parlâmentoya daha demokratik haklar tanıyan; mutlak kralliyeti,
meşruti kralliyet haline getiren yeni bir Anayasa kabul edildi. 1946–1949
yılları arasında kabul edilen toprak reformu, büyük toprak sahiplerinin

saltanatına son verdi. Ülkenin demokratikleşmesi için yürütülen savaşın önderliğini yapan Komünist Partisi, kanuni bir parti haline geldi. Bu yeni şartlar, yığınlar arasındaki siyasi faaliyeti arttırdı.

Ama ülkenin toplumsal ve siyasal hayatında oluşan bütün bu olumlu dönüşümler, Amerikan emperyalistleriyle, bunların desteğinden faydalanan yerli tekelcileri telâşa düşürdü.

Özgürlüksever Asya halklarına karşı Amerikalıların kurduğu yeni NEATO teşkilatında, Japonyaya, askeri bir rol verildi. Bu amaçla, Japonyadaki gerici unsurlar destekleniyor, intikamcı ve militarist eğilimler teşvik ediliyor. Japonyanın toprakları, Amerikalıların askeri üssü haline getirildi. Son zamanlarda, Vaşingtonun baskısı altında, Japonya ile Güney Kore arasındaki ilişkileri «normalleştiren» bir anlaşma Tokyoda imzalandı. Anlaşmanın gerçek amacı, gerici Güney Kore rejimini desteklemek, NEAT gelişmesini hızlandırmaktır. Bu anlaşma ile Amerikanın saldırgan politikası Japonyanın elini kolunu bağlamış oldu.

Ama bu politika, Japon halkının günden güne artan direnişiyle karşılaşıyor. Japon halkı, barış, demokrasi, uğrunda; komşu ülkelerle daha iyi ilişkiler kurmak için savaşıyor; Amerikan ordusunun saldırgan amaçlarını gerçekleştirmek üzere, Japon topraklarını kullanmasını; Japonyanın, Vaşingtonun Uzak-Doğu ve Güney-Asyadaki maceralarına karışmasını istemiyor; Japon halkı, Japon militarizminin canlanmasına engel olmak istiyor.

*

İkinci Dünya Savaşı süresi içinde olsun, bu savaştan sonra olsun, bütün gelişmeler, halkların yürüttüğü sosyalizm, demokrasi ve milli kurtuluş devrimlerinin, dünya emperyalist sisteminin temellerini sarsan devrimci süreçle birleştiğini gösteriyor.

Bugün Avrupada, Asyada ve Lâtin Amerikadaki sosyalist ülkelerin sayısı 14'e yükseliyor. Böylece bir dünya sosyalist sistemi meydana geldi. Sömürgeciliğe dayanan sistem, sömürge ve bağımlı ülke halklarının darbeleriyle yıkıldı. Bu ise, şu temel kuramı ispatladı: Sömürge ve bağımlı ülkelerdeki milli kurtuluş hareketi, dünya devrim hareketinin ayrılmaz bir parçasıdır; emperyalizme karşı yürütülen savaşta, milli kurtuluş hareketinin sağladığı başarılar, bugün insan toplumunun gelişmesinde en önemli etkenlerden biri olan dünya sosyalist sisteminin sağladığı başarılardan ayrı tutulamaz. Bütün bu başarılarla yol açan da, Sovyetler Birliğinin dünyayı egemenliği altına sokmak isteyen iki devlete – Almanya ve Japonyaya – karşı yürüttüğü savaşta sağladığı zafer; ve yeni bir hayat kuran sosyalist ülkelerin elde ettiği büyük başarılarıdır.

Faşist saldırganların yenilmesiyle, kapitalist ülkelerdeki komünist ve işçi hareketinde, o zamana kadar görülmemiş bir gelişme görüldü. Bugün komünist partileri, toplumsal ilerleyiş yolunda yürütülen savaşın büyük gücüdür. Bugün dünyadaki komünist partisi sayısı 90'a yakındır. Üye sayısı ise 45 milyondur.

Bütün insanlığı yok edecek atom tehlikesine karşı savaşılan barış hareketi de günden güne kuvvetleniyor. Bu olgu, iki dünya savaşından acı dersler çıkaran dünya halklarında, siyasi bilincin geliştiğini; barışı korumağa, savaşı önlemeğe kararlı olduklarını gösteriyor.

Bugün, bir numaralı sorun: Barış mı? Harb mi? Sorunudur. İnsanlığın bütün menfaatları, bu sorunun barış lehine çözümlenmesine bağlıdır. İkinci Dünya Savaşından önce, barış güçleri, emperyalistlerin saldırılarını püskürtecek durumda değildi. Oysa bugün durum değişti. Barış güçleri bunu yapacak kadar kuvvetlidir. Çağımızda savaşı engelliycek en önemli etkenler, dünya sosyalist sisteminin varlığı; Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerin, saldırgan güçlerden daha kuvvetli oluşu; büyük bir tarafsız ülke grubunun meydana çıkmış olması; milyonlarca insanı içine alan bir dünya barış hareketinin varlığıdır.

Bu etkenlere güvenen sosyalist ülkeler, Leninin politikasını, yani ayrı ayrı sosyal düzendeki devletlerin barış içinde yanyana yaşama politikasını uyguluyorlar. Üçüncü bir dünya savaşını önlemek olanakları çok olmakla beraber, sosyalist ülkeler, emperyalistlerin askeri hazırlıkları karşısında, çok uyanık olmak zorunluluğunu hatırlatıyor. Barıştan yana olan güçler, iyi örgütlenmek; uyanık kalmak, kararlı davranmak şartıyla ancak, savaşa engel olabilir. En gerici emperyalist çevrelerin, tarihin bazı derslerini görmezlikten geldiği bugünlerde, bu prensip daha büyük bir önem kazandı. Sosyalist ülkelerin günden güne artan prestiji, etkisi; milli kurtuluş hareketinin sağladığı başarılar karşısında telaşa düşen emperyalist çevreler, kapitalist sistemi kurtarmak umuduyla, son çare olarak, dünyayı bir savaşa sürüklemek istiyor. Amerikan emperyalistlerinin son aylarda saldırılarını arttırması, bu gerçeği ispatlamaktadır.

İkinci Dünya Savaşından ders çıkarmak istemiyen Amerikan emperyalistleri, dünyanın birçok yerinde, gerilimi arttırmak, üzere ellerinden geleni yapıyor; sosyalist ülkelere, bağımsızlığa yeni kavuşmuş devletlere ve milli kurtuluş hareketine karşı komplolar kurmağa devam ediyorlar.

Son olayların gösterdiği gibi, Amerikalıların Güney-Doğu Asyada giriştiği saldırılar, dünya barışı ve güveni için büyük bir tehlike teşkil ediyor. Amerikalıların Güney-Viyetnam silâhla müdahale etmesi, Demokratik Viyetnam Cumhuriyetine saldırması, kahraman Viyetnam halkının direnişiyile karşılaştı; bütün dünyada ilerici güçler bu saldırıları suçluyor. Bütün sosyalist ülkelerde halklar, Güney-Viyetnam halkının yürüttüğü haklı savaşı destekliyor, Amerikan emperyalistlerinin Demokratik Viyetnam Cumhuriyetine karşı giriştiği saldırıların niteliğini açıklıyor. Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerin aldığı ve Demokratik Viyetnam Cumhuriyetinin onayladığı tedbirler, Demokratik Viyetnam Cumhuriyetinin egemenliğini savunduğu gibi, bütün sosyalist ülkelerin güvenini korumak amacını güdüyor.

1954 Cenevre Anlaşmalarını ihlâl eden Amerika, Güney Viyetnamda savaşa devam ettiği sürece, Viyetnam meselesi barışçı yollarla çözülemez.

Amerika, askerlerini, askeri personelini, ve askeri molzemesini Güney Vyetnam topraklarından geri çekmeli; Demokratik Vyetnam Cumhuriyeti topraklarının bombalanmasına son vermelidir.

Bugün emperyalist saldırıların artması, bütün barış güçlerinin birleşmesini bir zorunluluk haline getirdi. Sosyalizmin sağladığı büyük kazançları koruyabilmek, dünya barışını kurtarabilmek, halkların yürüttüğü milli kurtuluş savaşının devrimci sürecini hızlandırmak, emperyalist saldırıların durdurabilmek için temel şart, sosyalist ülkelerin enternasyonalist birliğidir.

Bugünkü şartlar içinde, ortak düşmanı – emperyalizme karşı, dünya barışının korunması, barış içinde yan yana yaşama prensipinin uygulanması uğrunda, ve milli kurtuluş hareketlerini desteklemek üzere yürütülen savaşta, bütün kardeş partiler arasında işbirliği bir imkândır, bir zorunluluktur. Bu işbirliği, dünya komünist hareketini birleştirecek objektif temel olabilir.

Mart 1965'de Moskovada toplanan İşçi ve Komünist Partilerinin Danışma Toplantısından sonra yoyınlanan Bildiride belirtildiği gibi, bütün Marksist-Leninist partilerin, bütün demokratik ve barıştan yana güçlerin, emperyalist gerici güçlere karşı, milli bağımsızlık, barış ve güven uğrunda yürütülen savaşta, güçlerini birleştirmeleri, günden güne artan bir zorunluluktur: «Çağımızın bütün devrimci güçleri – sosyalist dünya, milli kurtuluş hareketi ve dünya işçi sınıfı – arasındaki birlik, emperyalizme karşı yürütülen savaşta olağanüstü bir önem taşıyor. Bu birlik ise, dünya komünist hareketinin birliğini bir zorunluluk haline getiriyor.»

Moğol halkı ve Moğolistan Devrimci Halk Partisi, Moskovo Danışma toplantısından sonra yayınlanan bildiri ve kararları benimsiyor ve destekliyor.

Bugün emperyalizme, militarizme, harbe karşı; barış, demokrasi, milli bağımsızlık, sosyalizm ve komünizm uğrunda savaşan güçler, milyonlardır.

İkinci Dünya Savaşından çıkarılan dersler bize şu gerçeği gösteriyor: işçi sınıfı ile bütün demokratik ve barıştan yana güçler vaktin de birleştiği takdirde, emperyalistlerin saldırcı plânları başarısızlığa uğrıyacaktır.

İranda milli demokratik cephe kurma yolları

A. Ardagani

İranda, devrim güçleri 1953'te yenilgiye uğradıktan sonra, anti-emperyalist tekcephe kurma problemi bütün keskinliğiyle ortaya çıktı. Böyle olmakla beraber, İran Halk Partisi (Tude)'nin 1953'ten önce bu olağanüştü soruna önem vermediğini söylemek te yanlış olur. Hem sonra, partimiz bugünkü koşullar içinde ve elden geldiği kadar geniş, ulusal, anti-emperyalist tekcephenin yurdumuzda milli demokratik devrimin kaderi için birinci derecede önemi olduğu kanısındadır.

Söz yok, savaşımızın amacı sosyalist bir toplum kurmaktır. Ama, İranın ekonomik ve sosyal gelişmesini, sınıflar arasında kuvvet dengesini konkre ve ayıklıkla inceleyince görüyoruz ki, bugünkü aşama önümüze anti-emperyalist yönde, ulusal demokratik bir devrimin görevlerini koyuyor. Önümüze kaçınılmazlıkla devrimin itici, güçleri sorunu, halkın sol, ulusçu yurtsever güçleri sorunu çıkıyor. İranda proletarya halkın çoğunluğu değilse de, sapına kadar en devrimci sınıftır. Milli kurtuluş hareketinde onun zengin savaş gelenekleri vardır. İşçi sınıfına dayanıp köylü ile birlik kurarken, biz, İranın koşulları içinde küçük ve orta tabakaların, aydınların, devlet memurlarının, milli burjuvaziyi temsil edenlerin rol ve önemini görmemezlikten gelemeyiz. Bütün bu tabakalar, başka bir deyimle, «bir mahşerdir». Örneğin, orta tabakalardan çıkanlar yurtsever çeşitli örgütlerde ve partilerde, bunlar arada milli burjuva örgütlerinde çoğunlukturlar. Partimiz, kendi tecrübelerine dayanarak, kentlerdeki ulusçu ve yurtsever küçük burjuva çevrelerine, genellikle toplumun orta tabakalarına büyük bir önem veriyor. Çünkü, bu tabakaların çıkarlarıyla proletaryanın menfaatleri birçok sorunlarda birbirine uyuyor. Örneğin, yurdun politik, ekonomik ve egemenlik hakları uğrunda derebeyliğe, emperyalistlere karşı savaşta, Şahın zorbalıklarına karşı, demokrasi, özgürlük ve barış için savaşta olduğu gibi.

Aydınlar arasında, özellikle öğrenciler arasında çalışma işine büyük bir önem veriyoruz. Bu da anlaşılır bir şeydir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde aydınlar önemli bir yer tutuyorsa, az gelişmiş devletlerde onun tutumu ve politik durumu çok daha önemlidir.

Sonra, partimiz, öğretici deneyleri, alınan dersleri göz önünde tutuyor. İranda maddi bir güç olan ulusal ve dinsel geleneklere büyük bir önem veriyor. Bundan ötürü Tude Partisi bütün çalışmalarında yurdun ulusal özelliklerine dayanıyor.

Tude Partisinin durumu, her şeyden önce, ulusal ve uluslararası ölçüde

milli kurtuluş hareketlerinin gelişmesindeki tarihsel tecrübelerle dayanıyor, partimizin çalışma deneylerine, yeryüzünde komünistlerin bugüne kadar birikmiş kolektif tecrübelerine, ayrıca Kominternin deneylerine ve özellikle onun VII. Kongresinin çıkardığı sonuçlara dayanıyor.

İranda, 1941 yılının sonlarında, diktatörlük rejimi çöktükten sonra, geniş yurtsever güçler, iç ve dış gericiğe karşı savaşta dafalarca birbirlerine yaklaştılar, toplulaştılar, elele verdiler. Örneğin, 1943–1944 yıllarında içerdeki gericilerle emperyalistler, İngiliz dostu Tabataba'yı sahnede öne sürmek ve diktatörle kurmak çabasına kalktıkları, yahut sınırsız yetkileri olan, İronu ekonomik yıkıma sürükleyen Amerikan müşaviri Milspo'nun ekonomik baskısıyla tutunmağa çalıştıkları zaman geniş yurtsever güçler ve herşeyden önce Tude Partisinin üyeleri tekcephe üzerinden yürüdüler, gericilerin ajanlarına karşı çıktılar ve emperyalistlerin plânlarını bozdular. En önemlisi, toplumun en değişik çevreleri yalnız açık meydanlarda değil, Meclis içinde de çatıştılar, savaştilar.

Emekçiler, milli burjuvazi güçleri, pek çok yurtsever gruplar içerdeki gericiğe ve emperyalizme karşı aynı zamanda döğüştülerse de, bunlar birbirlerinden ayırdılar, her şeyden önce örgüt bakımından dağınıktılar. Tude Partisi daha o zamanlar birlik, blok kurulmasını, bunun resmi biçime bağlanmasını ileri sürdüydü. Fakat milli burjuvazi örgütleri Tude'yi hep görmemezlikten, onun bu çağırılarını duymamazlıktan geldiler. Ancak 1946'da, o da bizim girişkenliğimizle, milli cephe kuruldu. (Bizimle ilk defa böyle resmi bir dayanışma olmuştur.) Bu cepheye önce Tude ve milli burjuva partisi «İran» girdi. Daha sonra Azerbaycan Demokrat Partisi, Kürdistan Demokrat Partisi, ulusçu «Cangal» partisi ve başkaları girdiler. Gene bizim girişkenliğimizle 1943–1946 yılları arasında memlekette kurulmuş bir «Hürriyet Cephesi» vardı. Bu cephe, demokratik gazete ve dergilerin yazarlarını içine alıyordu. Tekcephenin devizi: İçerde gericiğe karşı savaşmak! Halka demokratik haklar sağlamak!

Yurtsever güçlerin dafalarca birlikte yaptıkları bu çıkışları biz, gerçek bir tekcephe sayıyoruz. Bu dayanışma oturaklı, sürekli bir nitelik taşımadı, politik ve örgüt bakımından biçimlenmedi, perkişmedi. Birlik hareketinde bu eksiklikler olmakla beraber, Tude Partisi, milli burjuvazinin ve değişik yurtsever grupların temsilcilerine karşı yaklaşma politikası yürütmüştür, gelecekte bir milli cephe kurmağı, bunu örgütlü biçime bağlamağı hesaplamıştır.

Bir olayı belirtmek gerek. Tude, o sıralarda, bu tekcephenin nitelik ve zorunluğunu bilimsel bir temele oturtmağa çalışmamıştır. Böyle bir cephenin kurulması için halk yığınları arasında gerektiğ kadar geniş bir propaganda yapmamıştır. Bu olay Tude Partisinin çalışmalarında önemli bir eksiklik olmuştur.

Faşizme karşı, dünya harbi tehlikesine karşı, halkların sömürgecilik boyunduruğı altında ezilmesine karşı savaşta, yığınların en canlı isteklerini gerçekleştirmek uğrunda savaşta Kominternin VII. Kongresince alı-

nan kararların kesin bir dönüş olduğunu o zamanlar çoğumuz anlayamadık.

Kominternin ilân ettiği tekcephe politikası, geniş halk yığınlarını doğru-
dan doğruya sosyalist istekler üzerinde değil, genel demokratik temeller
üzerinde toplamak için biricik etkili yol olduğunu, o sıralarda ne yazık ki,
komünistler, bu arada İran komünistleri tamamiyle anlayamadılar.

Bugün gerilere baktığımız zaman, Kominternin VII. Kongresince varılan
önemli sonuçlardan çoğunun (kısım kısım istekler için savaş, sosyalizm
yararına burjuva demokrasisi kurumlarını kullanmak, sosyalizm uğrunda
savaşın önemli bir bölümü olan barış için savaş, demokrasi için savaş
yoluyla sosyalist devrim uğrunda savaş v.b.) her memleketin özelliklerine
uyularak pratik çalışmalarda gerektiği kadar hesaba katılmadığını görü-
rüz. Marksçı-Leninci dürüst bir parti için bunu kabul etmek önemli ve
değerlidir.

Şahsa tapınma yöntemi bu görevlerin uygulanıp gerleşmesine belli
ölçülerde engel olmuştur. Ama komünistler çalışmalarında tecrübeler
edindiler, saflarını genişlettiler, kuvvetlendirdiler, zorlukların üstesinden
geldiler, eksikliklerini gördüler. Lenin, hiç bir zaman Bolşevikler partisinin
tarihinden bir hatalar tarihi yazıp çıkarmamıştır. Bununla beraber, partinin
yanlış hesaplarını, olayı her yönüyle alıp, derinden derine incelemekten
de hiç bir zaman kaçınmamıştır. Yüce Lenin, bize, yanlışlarımızı yığıtçe
tanımayı, bunları incelemeyi, savaşın içinde bunları düzeltmeyi öğretmiştir.

İkinci Dünya Harbi bittikten sonra, sol ve yurtsever güçleri birleştirmek
konusunda, parti içinde yanlış, sekte, dar bir görüş üstündü. Partinin bu
hatası, sonra millî burjuvazinin kendi kabuğu içinde kalması, bizimle
dayanışma ve iş birliği için gericiliğe karşı köklü savaşa bir türlü yanaş-
maması ulusçu yurtsever güçlerin dağınık, parçalanmış kalmasının baş-
lıca sebeplerinden biridir. Bu durum, eninde sonunda demokratik hareketi
1953'te yenilgiye götürdü.

Parti Merkez Komitesinin IV. genel toplantısı (1957), parti yöneticilerinin
yanlış, sekte tutumunu yerdı. Genel toplantı, kararlarında, «millî burju-
vaziye ve Musaddık hükümetine karşı partinin yanlış politikasının, uzun
yıllar partide üstün olan solcu, sekte görüşe dayandığını» ayrıca gösterdi.
Sonra, parti yöneticilerinin, «millî burjuvaziye kompradorlar arasında
hiç bir fark gözetmediğini» de özellikle belirtti. Genel toplantı, tekcepheye
karşı prenip tutumunu açıkladı: «... Partimizin başlıca ödevi, sömürgeci-
liğe karşı İran halkının savaşında anti-emperyalist güçlerin tekcephe-
sini kurma için her şeyi yapmaktır», dedi.

Merkez Komitesi genel toplantısının kararlarında belirtildiği gibi, köy-
lülle birlik kuran işçi sınıfı anti-emperyalist cephenin temelidir. Parti,
«anti-emperyalist güçlerin bütün öteki kollarını, tabakalarını, yani küçük
burjuvaziye, aydınları, millî burjuvaziye» bu cepheye birleştirmelidir. Mer-
kez Komitesinin IV. genel toplantısında alınan kararları kendisine kılavuz
edinen Tude Partisi, ulusal güçlerin değişik örgütlerini tekcephede birleş-

meğe sistemli ve sürekli olarak çağırırdı. Ama, milli burjuvazinin önderleri böyle bir işbirliğine, böyle bir dayanışmaya yanaşmadılar, bunu her zaman geri teptiler.

Deneylerin açık seçik gösterdiği bir olay vardır: Politik ve ekonomik bakımdan zayıf, derebeylik toprak işletmeciliğine bugüne kadar sınıksız bağlı kalan milli burjuvazi, yabancı emperyalistlerden çok halk yığınlarından korkuyor. Bunun başlıca nedenleri: Anti-komünizm, dar görüşlülük, *milli burjuvazinin kör milliyetçiliği ve tutuculuğu, kör inançlar ve belli ölçüde Tude Partisinin eski sektör hataları, yanlış hesaplarıdır.* Açık bir örnek verelim. 1950'de egemenlik milli burjuvazinin elindeydi. Ama o, gericiğe karşı savaşta halkı silâhlandırmağa yanaşmadı, Şaha, militaristlere karşı yarım yamalak bir direnmeyle kaldı.

İran milli burjuvazisi, emperyalist devletlerden birine karşı savaşırken başka bir emperyalist devlete dayanmıştır. Bu, onun için bir gelenektir. İki dünya harbi arasında o, Alman ve İngiliz emperyalistleri arasındaki zıtlar üzerinde oynadı, İngiliz egemenliğinden kurtulmağa çalıştı. İkinci Dünya Harbinden sonra, milli burjuvazi, Amerikan emperyalizmine dayanıyor ve onu «İranın dostu» sayıyor. Başbakan Musaddık'ın milli burjuva hükümeti Amerikan emperyalistlerinin yardımıyla devrildikten sonra bile, mahkemede Musaddık, kontra devrimin asıl elebeşisini değil, İngiliz emperyalistlerini suçladı. Dahası var. Bugüne kadar bile, milli burjuvazinin bazı temsilcileri «Amerikanın yardımıyla Şahı devirmek ve hükümeti ele geçirmek» gerektiğini ciddi ciddi düşünüyorlar. Amerikalılar, öteki emperyalistler karma ortaklıklar, firmalar, ayrı işletmeler kuruyorlar ve bunlara milli burjuvaziden kimini ortak alıyorlar. Bu konke örnekle biz, yalnız milli burjuvazinin sürekli olmıyan tutumunu, yarı yolda kalıcılığını değil, yeni sömürgeciliğin korkunç tehlikesini de görüyoruz. Yeni sömürgecilik kendisini yeni duruma ve şartlara uyduruyor, demagoji yapıyor, milli kurtuluş hareketinin «dostu» diye ortaya çıkıyor.

Milli burjuvazinin politik adımlarını, eylemlerini inceleyince onun içinde, sıralarında yeni, önemli oluşmalar, süreçler başladığını görürüz. Bugün milli burjuvazinin ve yurtsever örgütlerin önderleri, hem Amerikan, hem İngiliz emperyalizmini bazan belli ve kesin olarak yiyorlar, tenkit ediyorlar. İran milli burjuvazisinin durumunda bu olay yeni bir oluşumdur. Bu arada, milli burjuvazinin yeni temsilcilerinden bazıları: Sosyalizm kurmak, halklar arasında barış, barış içinde yanyana yaşamak, atom bombası denemelerini yasaklamak, silâhsızlanmak devizleriyle ortaya çıkıyorlar. 1964 yazında «İran Azad» gazetesi, (Milli Cephe örgütleri Avrupada çıkarıyor), özel bir çağrı çıkardı, şahılgı silâhla devirmek gerektiğini yazdı, yani bugünkü politik rejimi zorla, güçle alaşağı etmeğe çağırırdı. İngilterede okuyan İranlı öğrenciler, kongerelerinde (1964'te) Şahı yeren, İranın CENTO'dan çıkmasını, işçi birliklerine, sendikalarına sebest çalışma hakkının verilmesini isteyen bir karar aldılar. Avrupadaki İran Sosyalist Derneğinin III. ve IV. Kongrelerindeki kararlarda: Marksizm-Leninizmden yana,

İranda sosyalist dönüşümden yana olduklarını, gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyal-demokratların «devrimciliklerini, sosyalist niteliklerini kaybetmiş» olduklarını okuyoruz.

Bu sola kaymanın yanı sıra, Milli Cephe önderlerinden bazıları hâlâ eski görüş ve düşüncelerinin kölesidirler. Bu olumlu ilerlemeler de, ne yazık ki, bize yaklaşma, yahut dostça konuşma yolunda pratik adımlarla henüz perçinleşmiş değildir. Son zamanlarda milli burjuva basınında sosyalist ülkelere ve partilere karşı yazılar çıkıyor. Partimiz, milli burjuva önderleriyle, örgütleriyle tartışmış ve tartışıyor. Konuların tartışılması pratik, dostça ve olumlu olmalıdır. Milli Cephe'nin Avrupadaki örgütü (bu örgütün II. Kongresindeki raporlarını, kararlarını) 1963'te bir büroşür halinde yayınladı. Bu belgede biz, milli burjuva önderlerinden bazılarının, Rostou'nun teorik ilkelerinin etkisi altında kaldıklarını görüyoruz. Milli Cephe'nin bu teoricipleri, U. Rostou'nun teorisi İranın koşullarına uygun düştüğünü iddia ediyor, hattâ onu ülkemizde uygulamaya çalışıyorlar. Burada «solcu anti-komünizm» yahut «komünist olmıyan sollar» sosyeteşi denilen tezi ileri sürüyorlar. Bu ilkeye göre, yığınların çıkışı ve Şah diktatörlüğü rejiminin yıkılması sonucunda doldurulması gereken bir «politik boşluk» meydana gelebilir. Bundan ötürü de, daha şimdiden, güya Birleşik Amerika, milli burjuvazinin solcu karşıt elemanlarıyla bağ kurmak ve onları desteklemek zorundaymış.

Burjuva teoricişi U. Rostou'nun ne demek istediğini anlıyoruz. Oysa Milli Cephe'deki İranlı yurtseverlerin, burjuvazinin bu yeni sömürgecilik oyunlarına gelmeleri emperyalizmin durumunu kuvvetlendiriyor. Milli Cephe'nin teoricipleri, Rostou'nun görüşlerini yayıyorlar. Rostou, sosyal-ekonomik formasyonların değişmesi tarihsel bir zorunluk olduğunu söyleyen Marksçı bilimi bozmağa kalkışıyor. O, belli «bir olgunluk dönemine giren» bir toplumdaki «endüstrileşen bir toplum» çıktığını, bu toplumun yapısı, gelişme kanunları toplumsal ilişkilere ve mülkiyet biçimlerine bağlı olduğunu iddia ediyor. Onlara bakarsanız, memlekette bir endüstri proletaryası olmadığına göre, işçi partisinin yaşaması için de temel yoktur. Milli burjuva örgütlerindeki yurtseverler (bunların yurtseverliklerinden şüphe etmiyoruz), ulusumuzun, hürriyet ve demokrasinin düşmanları kimler olduğunu düşünmek zorundadırlar. İranda, uluslararası emperyalizm tuttuğu gericiğini öyle isteyerek, kolay kolay teslim etmez. Milli Cephe örgütleri ve partileri, ne kadar kuvvetli olurlarsa olsunlar, tek başlarına düşmanı yenemezler. Tude Partisi, İranda teorik bakımdan en hazırlıklı ve devrimci, yığınlar arasında en tanınmış, milli burjuva gruplarından çok daha kuvvetli bir parti olmakla beraber, gene de, gericiliği tek başına yenemeyeceğini düşünüyor. Biz, eylemlerimizde «itibar» kaygısıyla değil, ulusal menfaatleri göz önünde tutarak hareket ediyoruz. Halka özdenlikle bağlı herkes, dürüst her parti, her grup geçmişleri bırakmalı, kör inançları bir yana atmalı, güçlükleri gerçekten aşmağa, bütün ulusal güçlerin tek cephesini kurmağa çalışmak zorundadır.

Olaylar milli burjuvazinin, memlekette belli bir etkisi olmakla beraber, şimdiye kadar bir yığın partisi veya örgütü kurmak için temeli bulunmadığını gösteriyor. Milli burjuvazi başlıca, kentlerde küçük burjuva tabakalarına, tüccarlara, esnafıara, dükkâncılara, memurlara, aydınların bazı çevrelerine etki yapmıştır. O, işçileri demiyelim, köylüler arasında bile hiç bir zaman belirli bir itibar kazanamamıştır. Ancak, proletaryanın, köyde ve kentte küçük burjuvazinin, öteki yurtsever güçlerin gerçek tekcephesi karşısında ve yığınların baskısı altında milli burjuva örgütleri yığınların hareketlerini kendi sınıf çıkarları için kullanmağa, hattâ belli bir aşamada bu hareketin başına geçmeğe çalışmış ve çalışmaktadırlar. Milli burjuvazi, meselâ, İkinci Dünya Harbinde emperyalizme karşı savaşmadı. Tersine, Alman faşizmine gönül verdi. İkinci dünya harbinden sonra, ilk yıllarda, milli kurtuluş hareketinin yükseldiği, Tude Partisinin çalışmaları, eylemleri arttığı sıralarda, bu durumda, milli burjuvazinin bazı temsilcileri ve örgütleri harekette işçi sınıfının hegemonyasını tanıdılar ve ona yaklaşma yollarını aradılar. Daha sonraları, ekonomik baskı altında, Amerikan ve İngiliz emperyalistlerine dayanarak, milli burjuvazi güçlerini birleştirdi. 1949'da Milli Cephe'yi kurdu. Emperyalist devletler arasındaki zıtlar üzerinde ustaca oynadı, manevra yaptı. Milli burjuva örgütleri, Musaddık'ın başkanlığında, İranda toplumun yurtseverliğini yansıtan bir hükümet kurdular. Milli burjuvazi, İran petrol endüstrisinin millileştirilmesi için bütün halkın giriştiği kampanya sırasında belli bir itibar kazandı. Onu bazan, örgütsüz emekçi yığınların temsilcileri destekledi. Sonunda, Şahın ve onu destekliyen iç ve uluslararası gericiğin baskısı altında Musaddık hükümeti çekilmek zorunda kaldı. En geniş yığınların ve bu arada milli burjuvazinin de tekcephe halinde katıldığı genel halk hareketi (Temmuz 1952'de), «yukardan» örgütlü tedbirlerle gereği kadar desteklenmemekle beraber, yığınların başarısıyla sonuçlandı. Musaddık, belli bir süre, yeniden hükümete geldi.

Milli burjuvazinin hem geçmişte, hem bugün sallantılar göstermesine bakmıyarak, bize göre, onun değişik örgütleriyle blok ve dayanışma kurmak temamiyle mümkündür, gereklidir, zorunludur. Savaşların deneyleri gösteriyor ki, milli kurtuluş hareketinde hegemonya köylüyle birlik kuran işçi sınıfının elinde olmalıdır. Ama bu, hiç te, Tude Partisi milli kurtuluş hareketini kendi tekelinde sayıyor demek değildir. Tude Partisi memlekette bütün yurtseverlerle billiği kabul ediyor. Biz, Tude Partisinin üyeleri, bu birliğe bir taktik manevra gözüyle bakmıyoruz. Bu birlik, İranda devrimin yalnız ilk aşamasında değil, demokratik devrimin ondan sonraki gelişmeleri için de, sosyalizmi kurmak için de önemlidir, gereklidir.

Bugün İranda, memleketin ilerici ulusal gelişmesi uğrındaki savaşta geniş halk yığınlarını birleştirecek tekcephenin kurulması için gereken objektif koşullar olgunlaşmıştır. Yığınların ağır ekonomik durumu, memlekette ilkel hak ve hürriyetlerin bulunmaması, emperyalizmin baskısı, bütün bunlar, İran yurtseverlerini Şah idaresine karşı, Amerikan ve İngiliz

emperyalistlerine karşı savaşıta birlik olmağa zorluyor. Sosyalist dünya sisteminin kuvvetlenmesi ve gelişmesi, sömürgelerde halkların kurtuluş savaşları, gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfının güçlü çıkışları İranda politik güçlerin dengesine olumlu etki yapmaktan geri kalmadı. Komşu devletlerde, özellikle bazı Arap ülkelerinde hükümetlerin ilerici adımları İranda toplumun yurtsever çevrelerini, memleketin ulusal bağımsızlığı ve ilerlemesi yolunda adımlar atmağa itmektedir.

Birlik ve beraber hareket etmek geleneği İranda geniş halk tabakaları arasında kuvvetlidir. Bu gelenek, devrim hareketinin yükseldiği dönemde, 1950 yıllarında, sonra 1963'te emekçilerin yaptıkları çıkışlarda kendisini özellikle göstermiştir. Bunun bir sonucu olarak, bundan bir kaç yıl önce gericiler, milli burjuvaziye, geçici olmakla beraber, legal-açık çalışmak hakka tanyan bazı tedbirler almak zorunda kaldı. Milli burjuvazi, Milli Cephe'ye bağılı kendi politik örgütlerine mitingler yaptırdı. Bu mitinglere yalnız bu örgütlere girenler değil, onlardan daha çok, emekçi yığınları temsil edenler, bu arada Tude Partisi üyeleri de katıldılar. Bu mitingler, bunları tertipliyenlerin plân ve niyetleri hilâfına, halk yığınları tekcephe halinde girdi. Bu mitingler anti-emperyalist ve hükümete karşı savaşıcı bir nitelik taşıyordu . . .

Son dört yıl içinde, baskı ve teröre rağmen, gerici Şah idaresine ve yabancı sermayenin zorbalıklarına karşı halk yığınlarının direnişleri artmıştır. Bu süre içinde öğretmenler, posta ve telgrafta çalışanlar, taksi şoförleri (Aralık 1964), balıkçılar (Ocak 1965) grev yaptılar. Tahrandan, Tebrizde, Şirazda öğrencilerin büyük gösterileri oldu. Bir liman şehri olan Şahpur'da 3 bin işsiz gösteri, grev yaptı. Asfahan, Zansan ve daha başka kentlerde grevler oldu. 1963 Haziranında büyük halk gösterileri patlak verdi. Gericiler hükümet, bu gösterilerde binlerce yurtsevere karşı silâh kullandı, kan akıttı. Gösteri yapanlara ateş açılmasına, idamlara, işkencelere rağmen yüzbinlerce insan: İşçiler, köylüler, zanaatçılar, esnaflar, memurlar, aydınlar. kentlerin küçük burjuvaları, din adamları bu savaşlara katıldılar. Marksistlerden milli burjuva temsilcilerine kadar en değişik politik grupların bu harekete aktif katıldıklarını belirtmek önemlidir.

İranda halkın hükümete karşı yürüttüğü savaşıta, 1965 yılının başından beri, ileri görüşlü din adamlarından bazıları da katılmışlardır. Bu, İranın toplun yaşantısında yeni bir olaydır. İrandaki Amerikan müşavirlerine dokunulmazlık hakkı tanyan kanunun Meclisten çıkması sabır çanağını taşıran son damla oldu. Bu olay karşısında din adamlarından bazıları, Milli Cephe önderlerinden daha kesin ve köklü davrandılar. Etkili din adamlarından bazıları bugünkü rejime karşı çıktılar. Onlar, Şahın gerici reformlara değil, yurdun ulusal çıkarlarını satan idareye karşı olduklarını açıkça söylediler. Bunlardan bazıları, yurtsever güçlere fikir, ülkü ayrılıklarını bir kenara itmelerini salık veriyor, halkı Amerikan, İngiliz emperyalizminin elinden kurtarmak savaşını daha etkili yapabilmek için bir cephede birleşmelerini açık seçik teklif ediyor.

Din adamları önderlerinden (İranda din adamlarından bir kısmı küçük ve orta burjuvazinin çıkarlarını yansıtır) Şariatmadarı: «İlerici din kişileri her toprak reformuna karşı değildir. Onlar, şerre, despotluğa, zorbalığa, zulüm idaresine karşıdır», dedi. Gene din adamları önderlerinden bir başkası, Hümeyni: «Bizim, Amerikanın yüzünden azap çektiğimizi bütün dünya bilmelidir. Toplumun bütün sınıfları, aralarındaki politik ayrılıkları bir kenara itmeli, kutsal bir amaç olan bağımsızlık için elele verip savaşmalıdırlar», dedi.

Burjuvazinin, bugün İranda, legal-açık Milli Cephe örgütleri yoktur. Bu cephenin önderlerinden bazıları zindanlara atılmıştır. Cephenin sağ kanadı aktif savaştan çekilmiştir. Bilindiği gibi, İran yurtseverlerinin savaşlarında bir özellik vardır. Bunlardan çoğu, memleketteki militarist diktatörlükle karışık anti-demokratik rejim yüzünden, vaktiyle İrandan çıkmıştır, Avrupa veya Amerikaya göç etmiştir.

Tekcephenin koşullarından söz ederken bir olayı belirtmek önemlidir. Bugün İran milli burjuvazisi arasında, hem memleket içinde, hem dışında, milli cephe meselesi üzerinde kuvvetli bir ayrışma süreci vardır. Avrupadaki yurtsever örgütlerden çoğu parçalanmıştır. Bunların içinde azılı anti-komünistlerden, liberallerden, milliyetçilerden tut ta sosyalistlere kadar değişik gruplar ve akımlar vardır. Batıdaki politik mühacirler ve öğrenciler arasında değişik gruplar hareket ediyor. Bunların içinde yalnız milli burjuvazinin temsilcileri değil, sosyalistler ve Marksistler bile vardır. Bunlar, gazeteler, dergiler çıkarıyor. Bugün Avrupa, İran yurtseverlerinin politik hayatında en önemli bir merkez olmuştur. Önemli bir olayı belirtmek gerek. Şahın kanlı idaresine karşı savaştan söz açılınca, Batıdaki politik örgütlerin hemen hepsi tekcepheden hareket ediyor. Son yıllarda Şahın kapitalist ülkelere yaptığı gezilerde öğrenciler, memleketteki politik rejimi yeren sert çıkışlar, kuvvetli anti-emperyalist gösteriler yaptılar. (Bugün memleket dışında 25-30 bin İranlı öğrenci okuyor. Bunların en kuvvetli demokratik örgütü, İran Öğrenciler Birliği'dir.) Milli burjuvazinin politik birliklerine gelince, bir sürü, örgütler vardır: Avrupada Milli Cephe, İranlı Sosyalistler Derneği, Ulusçu Sosyalistler, daha başkaları. Milli Cepheye giren Avrupadaki milli burjuva örgütlerinin 1964 Eylülünde kongresi oldu. Kongre, anti-komünistleri iş başından attı, ve bütün yurtsever örgütlerle tekcephede dayanışma kurmaktan yana olan yöneticileri iş başına getirdi. Sosyalistlerin durumunda da epiyce bir gelişme vardır. Avrupadaki İranlı Sosyalistler Derneği 1963 sonlarında VI. kongresini yaptı, tekcephe meselesini görüştü. «Sosyalizm» dergisi (Mayıs 1964'te), sosyalistlerin bir seminer tertitlediklerini, milli tekcephe kurmak konusunu incelediklerini yazdı.

İranda hem Tude Partisi üyelerine karşı, hem öteki değişik yurtsever güçlere ve örgütlere karşı, son zamanlarda baskı ve terror artmıştır. Böylesine geniş bir baskı, Şahlık idaresinin gerçekten halk düşmanı olduğunu, bu rejime karşı direnen geniş halk hareketinin anti-emperyalist, anti-diktatora savaş selinde birleştiğini ortaya koyar. Son aylarda Tahrandaki,

Tebrizde, Meşedte pek çok kimseler, Tude Partisinden yana olan, ona sempati besleyen yurtseverler, din adamlarından ilerici kişiler tutsak edildi. İran Halk Partisi (Tude) Merkez Komitesi, 1964 yılı yazında bütün İran yurtseverlerine açık bir mektupla başvurdu. Mektupta: «İran halkının ümitleri, eğilimleri ilerici değişik partilerde, örgütlerde yankısını buluyor. Bu eğilimleri onlar anlıyor ve yansıtıyor. Halkın eğilim ve ümitleri kendisine gittikçe daha çok taraftar buluyor. Son zamanlarda bütün ulusçu örgütlerin İranda ve memleket dışında yaptıkları kongrelerde, toplantılarda, konferanslarda günün göbek konusu olarak bütün güçlerin tekcephede birleşmesi konusunu ele almaları buna açık bir örnektir», deniliyor.

İranın bugünkü koşullarında, Tude Partisini de içine alacak bütün yurtsever güçlerden geniş bir tekcephe kurmak için, öyle görülüyor ki, karşılıklı bazı şeylerden vazgeçmek, tolerans, uysallık göstermek, her şeyden önce eski kör inançları bırakmak, geçmişin hatalarından ders çıkarmak gerek.

Milli burjuvazi örgütleriyle anlaşmaya varılınca, eh artık tekcephe kurulmuş olacaktır diyenlerin görüşlerini paylaşmıyoruz. Gerçek etkili tekcephenin geniş halk yığınları hareketinden çıkması gerektiğini deneylerimiz bize gösteriyor. Aradaki fikir ayrılıkları, halkın anlıyacağı ve onun istemlerini yansıtan ulusal kararları işlemek için İranlı yurtseverlerin ortak dil bulmalarına engel olmadığını partimiz dafalarca bildirmiştir. Merkez Komitesinin Genel Toplantısı bunu (Ocak 1965'te) bir kere daha belirtti: «Ayrı ayrı sorunlar üzerindeki ideolojik ve politik görüş ayrılıkları, hele bunlar emperyalizme ve diktatoraya karşı yürütülen savaşı güçleştirmiyorsa, tekcephe kurmak işine hiç bir suretle engel olmamalıdır, ayrı ayrı güçlerin ve örgütlerin dayanışma kurmalarına, işbirliği yapmalarına engel olmamalıdır», «Partimiz, temel ideolojik sorunlarda kompromiye gitmeyeceğini» de ayrıca söyledi. Merkez Komitesi Genel Toplantısı, ulusçu örgütlerin üzerinde konuşmaları için bir plâtfom olabilecek biçimde tekcephe program tasarısını partinin hazırlamasına karar verdi. Tude Partisi, tekcephenin sosyal temeli olabilecek güçleri dafalarca göstermiştir. Bunlar, işçi sınıfı, köylülük, esnaflar, zanaatçılar, aydınlar, şehirlerin küçük burjuva tabakaları ve milli burjuvazidir.

Milli burjuva örgütlerinin önderleri, İran Halk Partisiyle dayanışmaya yanaşmamakta ayak diriyorlar. Karşılıklı konuşmalara girişmek için, yahut Tude üyeleriyle birlikte hareket etmek için kabul edilmez şartlar koşuyorlar. Örneğin, bu örgütlerden kimi, partimizin güya ulusal olmadığını ileri sürüyor, bu partinin dışardan verilen buyruklarla hareket ettiğini iddia ediyor. Oysa, Tude Partisi bütün savaşlarında ulusun çıkarlarını gerçekten savunduğunu kesinlikle ispat etmiştir. Faşizme, uluslararası emperyalizme kesinlikle karşı koymakla partimiz, halk yığınlarının eğilimlerini, istemlerini yansıtıyor.

Milli burjuvazinin temsilcileri, Tude Partisini, Sovyetlere yakınlaşmaktan yana olduğu için bizi yeriyorlar. Bu tutum Şah idaresinin durumunu kuv-

vetlendirmeye yoradığını söylüyorlar. Biz, Tude Partisi üyeleri, Sovyetler Birliğiyle İran arasında dostluğun gelişmesi İran milletinin yararına olduğuna inanıyoruz. Sovyetler Birliğine Şahın son gelişi, bizim tutumumuzu, durumumuzu doğruluyor. Başbakan Huveyda'nın açıkladığına göre, Sovyetler Birliği çok uygun şartlarla İranda tom takım demir-çelik fabrikaları kuracaktır. Bunlar yalnız memleket ekonomisini kuvvetlendirmiyor, emperyalizmin etkisini de azaltıyor.

Sağlam barış koşulları içinde iki dünya sisteminin yarışması olon yanyana barışçıl yaşama ilkesine kuvvetle inanıyoruz. Amerika, İngiltere, Fransa Sovyetler Birliği ile, Çin Fransayla, Pakistanla ticaret ve kültür bağları, ilişkileri kurmuyor mu, bunları geliştirmiyor mu? Öyleyse İran, Sovyetler Birliği ile neden dostluk kurmasın? İranla Sovyetler Birliği arasında uzun yınlar gerginlik sürdü. Ama bu yüzden İranda devrim kopmadı. Tude Partisi «dışarıya devrim çıkormağa» kesinlikle karşıdır. Çünkü biz Marksçi-Leninciler, dışardan kimseyi karıştırmadon halk yığınlarının, kendi başlarına, Şahlığı devireceklerine inanıyoruz. Biz hem yurtseveriz, hem enternasyonalcı. Yurtseverlikle enternasyonalizm birbirine karşıt değildir, birbirini çürütmüyor. İranlı Marksistler enternasyonalcıdırlar. Çünkü onlar, bütün ezilen sınıfları, yeryüzünde ezilen bütün halkları savunuyorlar, onlarla dayanışmadon yanadırlar. Onlar, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrimci, işçi hareketlerine, demokratik hareketlere, milli kurtuluş hareketlerine kendilerinin en güvenilir savaş ortakları olarak bakıyorlar. Sosyalist ülkelere, en başta, ilk sosyalist devlet olan SSCB'ne içtenlikle dost olduğumuzu açıkça bildiriyorlar. İrana gelince, Büyük Ekimbr Devriminden sonra SSCB'nin İrana yaptığı yardımı halkımız kendi gözleriyle görmüştür. Biz, İranlı yurtseverler, Tude Partisi üyeleri, sosyalist dünyanın emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı savaşta oynadığı olumlu rolünü görüyoruz, hesaba katıyoruz, kabul ediyoruz.

Milli burjuvazinin değişik bazı grupları: «Biz Tude Partisi üyeleriyle iş birliği yapabilir, ama Merkez Komitesiyle yapamayız», diyorlar. Bunlar çoktan çürüğe çıkmış o «ayır ve buyur» taktiğine başvuruyorlar. Onlar, partimizin ileri sürdüğü sol örgütlerin birliği devizine karşılık: «Bütün örgütler Milli Cepheye girmelidir» devizini koyuyor. Onlar, bütün ilerici birlikleri ve grupları ortadan kaldırmak niyetlerini bu sözlerle maskeliyor. Bu teklif yurtsever örgütlerin ve partilerin kendi kendilerini dağıtmalarını ve tek partiye dolmalarını ön görüyor. Onlara göre bu tek parti de milli burjuvazinin çıkarlarını yansıtan Milli Cephe örgütü olmalıdır. Milli burjuvazinin temsilcileri ve politik partileri böyle bir deviz ileri sürmekle yalnız kendi kendileriyle çelişmeğe düşmüyorlar. Bunlar, toplumun gerici politik örgütlerince komünistlere karşı uyguladıkları ve kendilerinin de vaktiyle en çok itiraz ettikleri ilkelere, anti-komünist propagandacıların kullandıkları silâha sarılıyorlar. Sol yurtseverlerin birliği meselesinde bir çok partilerin tutumu, sosyalist ülkelerin başarıyla gelişmesi, her ülkenin kendisine özgü özelliklerine göre değişik biçimlerde uygulanan çok partili sistemin

gerekli ve amaca uygun aldığını ispat ediyor. İranın kendisine özgü koşulları içinde partileri tek kalıba sokma çabası öylesine yanlış, öylesine zararlı ki, milli burjuvazinin uzağı biraz daha görebilen önderleri bile bu tutuma karşı çıktılar ve çıkıyorlar. Bu tutum, milli güçlerin birleşmesine, toplulaşmasına engeldir. Komünizme ve sosyalizme öyle bir sempatisi olıyan milli burjuvazinin lideri doktor Musaddık, öteki partileri ortadan kaldırmak fikrinden vazgeçmek gerektiğini 1963–1965 yılları arasında defalarca yazdı. «Milli cephe, diyor Musaddık, bir çok partilerin merkezi olmalıdır. Hürriyet ve bağımsızlık için savaşmalıdır... Başka partilerin varlığı yerilmemeli, tartışma konusu olmamalı. Tamtersine, her hangi bir parti baskıya uğrar yahut ezilirse, bu birleşik milli merkez o partiyi savunmalıdır». Partileri tek kalıba sokmak isteyen bazı milliyetçiler, Tude Partisinin hizmetlerini unutuyorlar yahut görmemezlikten geliyorlar. Oysa, işçi sınıfının partisi olan Tudenin, milli burjuva partilerinden ve gruplarından çok daha zengin, çok daha dolgun bir tarihi vardır. Daha 1906'da İran sosyal-demokrat grupları kurulmuştur. Bunlar, 1907 ve 1911 İran devrimlerinde birinci derecede rol oynamışlardır. Haziran 1920'de İran Komünist Partisi kurulduktan sonra (Komünist Partisi 1941'de Tude adını almıştır), komünistler, halkın gerçek çıkarları uğrundaki savaşlarına ara vermemişlerdir. Tude Partisi, İranın egemenlik haklarını savunmak savaşına emekçi yığınlarını yalnız toplamakla kalmamıştır. Faşizme ve emperyalizme karşı emekçileri seferber etmek içinde örgütlü ve yığınlarla çalışmanın örneklerini vermiştir. Bunlar bilinen şeylerdir. Tude Partisi savaşlarda sayısız kurbanlar vermiş gerçek bir partidir. O, yolundan şaşmaz yurtseverleri saflarında birleştirmektedir. Geçmişte memleketin en büyük yığın partisi olan İran Halk Partisine (Tude) basit halk boşuna «şehitler partisi» demiyor. Uzun yıllar süren baskıya, kanlı ezgilere rağmen, Tude Partisi bugüne kadar da memleket bütün partilerden daha örgütlü, devrim teorisiyle silâhlanmış ve halk arasında en çok tanınmış bir partidir.

Tude Partisi, demek oluyor, bugün tekcephe kurma zorunluğunu geri atılamaz bir ödev olarak ileri sürerken yalnız yığınların savaş geleneklerine, İranın tarihsel deneylerine dayanmıyor. Bir de memleket içi ve dışı politikanın objektif ve sübjektif etkilerini inceliyor, bunları politikasına kılavuz ediniyor. Tude Partisi bu vazgeçilmez canlı konunun çözülmesi hakkını ve inisiyativini kendi tekeline almıyor. Tamtersine, o, geniş yığınların çıkarlarına uygun, İranın ulusal ve demokratik gelişmesine uygun yapılacak başka teklifleri de seve seve görüşmeğe, tartışmağa hazırdır. Bugünkü aşmada biz, Tude üyeleri, başlıca görev olarak, tekcephenin başarıyla çalışabilmesi için, bütün yurtsever güçlerin bir ulusal hareket programı kabul etmelerini görüyoruz. Bize göre bu, bütün İranlı yurtseverleri mobilize den bir etki yapacaktır.

Merkez Komitesinin Genel Toplantısında, Ocak 1965'te, belirtildiği gibi, İran Halk Partisi, tekcephe programı tasarısının hazırlanması ve bunun işlenmesi meselesini ileri sürüyor. Partimize göre bu, yurdumuzun yararına

olacaktır. Bununla beraber, yine de belirtmek isteriz ki, yurtsever güçleri birleştirmek için vaktıyla ileri sürmüş olduğumuz devizler bugün de canlılıklarını kaybetmemiştir. İranın ulusal çıkarlarına uygundur. Bu devizleri bir daha sıralayalım: Gerici, demokrasi düşmanı Şahlığı devirmek, ulusal ve demokratik bir egemenlik kurmak, memleketi demokratlaştırmak, partilere, demokratik ve yurtsever örgütlere politik serbestlik serbestlik vermek, söz, basın, gösteri hürriyetleri sağlamak, İranı CENTO'dan çıkarmak ve dış politikada tarafsızlığa geçmek, petrol endüstrisini millileştirmek ve tekelci petrol kumpanyalarını kaldırmak, Amerikan askeri müşavirlerini ve öteki «uzmanlarını» memlekette kovmak, ulusal ekonomiyi yabancı tekelleri sermayelere karşı korumak ve savunmak, güçlü bir milli ekonomi, herşeyden önce ağır endüstri kurmak.

Biz, Tude Partisi üyeleri, bu devizlerin memlekette en geniş yurtsever güçleri birleştireceğini düşünüyoruz. Elbette, birlik kuruldukça, savaşlar geliştikçe, İranın durumunu, yığınların isteklerini hesaba katan yen ve daha konkr devizler ileri sürülecektir.

İşçilerin, köylülerin, zanaatçıların, esnafların, aydınların, kentlerde küçük burjuvaziye ve daha başka yurtsever grupları temsil edenlerin birliği geçici olamaz. Kanımıza göre bu birlik, ulusal, demokratik bir devletin kurulması ve gelişmesiyle kuvvetlenecektir.

Geniş yığınların birbirine kenetlenmesi, bütün yurtseverleri kucaklayan sağlam, savaşçı bir cephenin kurulması, halkımızın içerde gericiliğe ve yabancı emperyalizme üstügelmesini sağlayacağına ve İranın gerçek ulusal bağımsızlığa, demokratik gelişmeğe kavuşacağına kuvvetle inanıyoruz.

Asyanın az gelişmiş ülkelerinde toprak meselesi

Bağımsızlığı yeni kavuşmuş ülkelerde, toprak sorunun çözülmesi, büyük çoğunluğun çıkarlarını doğrudan doğruya ilgilendirdiği için, çok büyük bir önem taşıyor.

Köylü sınıfı, işçi sınıfının başlıca müttefiki, birleşmiş genel bir demokratik cephenin kuruluşunda, temel olacak en geniş kitledir. Bu ülkelerde halkın seçeceği gelişme yolunun niteliği, köylülerin isteğine bağlıdır.

Sovyetler Birliği Bilimler Akademisine bağlı Asya Halkları Enstitüsünün birkaç üyesi tarafından hazırlanan bu yazı, bu sorunla ilgili çeşitli görüşlerin karşılaştırılmasına her halde yararlı olacaktır.

Yeni kurtulmuş ülkeler, kalkınabilmek için eski, yarı-feodal toprak sistemini yoketmek zorundadır. Bu gerçeği – gerici feodal güçlerden başka – kabul etmeyen siyasal güç her halde yoktur. Çözülmesi gereken nokta, yeni toprak sisteminin, hangi yollarla, hangi prensiplere göre kurulacağı meselesidir.

İktisadi zorunlulukları, köylülerin yürüttüğü mücadele, bu ülkelerin bir kaçında – bazan başka sınıflarla birlikte – iktidara gelen millî burjuvaziyi, toprak sorunu ile ilgilenmeğe; yani, tarım alanında, kapitalizmden önceki dönemden kalmış ilişkileri yok edecek tedbirler almağa zorluyor.

İşbaşında bulunan burjuvazinin ve büyük toprak sahibi unsurların yürüttüğü toprak politikasının özü şudur: Büyük köylü çoğunluğunun proleterleştirilmesi ve yarı-feodal toprak ağaları ile varlıklı köylüleri, köy kapitalistleri haline getirmek bölgesel, ekonomik, toplumsal ve siyasal ayırımlara rağmen, bütün toprak reformlarının başlıca amacı, eski yarı-feodal toprak sistemini, bir burjuva sistemi haline getirmektir.

Feodal toprak mülkiyetinin sınırlanma derecesi, toprak reformlarının niteliği, köylü hareketinin gücüne ve alanına bağlıdır. Hindistanda, Zamin-dar tipi imtiyazlı büyük malikhaneleri ortadan kaldıran hukuku tedbirler 1952–1953 de ancak kanunlaştırıldı ve uygulandı. Hükümetin sert baskı politikasına rağmen, köylü hareketinin geliştiği belli olunca, komünistlerle diğer solcu güçler seçimlerde ilk büyük zaferlerini elde edince, (1952),

kanunlar uygulanmağa başladı. 1956 sonlarında – 1957 başlarında, Zamindari sistemi ortadan kalkmıştı artık.

Reformlar, feodal toprak mülkiyetini büsbütün kaldırmıyor. Bu mülkiyetin sadece sınırlandırılması, az gelişmiş ülkelerde, milli burjuvazinin yürüttüğü toprak politikasının bir özelliğidir. Feodal toprak mülkiyetinin aldığı şekiller, ülke ve bölgelere göre değişir. Toprak reformunun alanı, ülkelerdeki sınıf güçlerinin ilişkilerine bağlıdır. Toprak reformlarında yapılan kısıtlamalar, genellikle, bazı hukuki mülkiyet şekillerini büsbütün kaldırmak; yahut da özel toprak mülkiyetini sınırlandırma şeklini alıyor. Kanunun tâyin ettiği sınırları aşan miktar, istimlak ediliyor, bazan parasız, ama çoğunlukla itibari bir miktar para karşılığında topraksız veya az topraklı köylülere veriliyor.

Toprak reformları, bir ailenin veya bir kişinin mülkiyeti altında bulundurableceği azami toprak miktarını tesbit eder. Bu miktar, bu ülkedeki ortalama toprak mülkiyeti miktarından çok yüksektir; böylece, küçük ve orta boydaki emlak korunmuş olur.

Genellikle, toprak sahibine bırakılan miktar, ortalama köylünün elindeki toprak miktarının birkaç katıdır. Bundan başka, toprak sahipleri topraklarının bir kısmını – bu ülkelerin çoğunda % 20–30’nu – çeşitli bahanelerle elinde tutabiliyor. Bütün tarım donatımını da alıkoyuyorlar. Böylece, büyük toprak sahipleri, bugün de, çok önemli sömürücü bir güçtür. Gerçekte bunlar, hâlâ kapitalizmden-önceki tarım işletme şeklini temsil ettikleri gibi, gitgide kapitalist işletme şekline de girmektedir.

Bununla beraber, şu noktayı da belirtmeliyiz: Bazı ülkelerde. feodal ve yarı-feodal toprak sahiplerinden alınan toprak miktarı oldukça yüksektir; bu miktar bazan % 50’yi bile geçiyor. Örneğin, Hindistanda, Zamindari bölgelerinde, büyük toprak sahiplerinden topraklarının % 88’i alındı.

Kira kanunlarında yapılan reformlar, toprak sahibinin aleyhine olarak, kiracıyı koruyor: Toprak sahibinin toprağını ortakçılık esası üzerine kiralaması, köylülere feodal nitelikte bir takım ödev ve angarya yüklemesi yasaklanıyor. «Burma Toprak İcarı Kanunları» (1946 ve 1948) ve «Temel Toprak Kanunu»nda, kapitalizm-öncesi dövmürme ve icar şekillerine son vermek amacını güden tedbirler; İrlanda, ortakçılığı ve ortakçılığa bağlı angaryaları yasaklayan kanunlar; Seylanda, köylülere bir takım angaryalar yükleyen usullerin kaldırılması, bu eğilimin çeşitli örnekleridir. Kanunun emirleri daima yerine getirilmediği halde, bu tedbirler, yine de, yarı-feodal nitelikteki sömürmeyi azaltmıştır.

Böylece, az gelişmiş ülkelerde burjuva-büyük toprak sahibi çevrelerin toprak sorununa karşı takındığı tutumdaki gelişmenin başlıca özelliği, feodal toprak sahiplerinin ekonomik ve politik durumunda meydana gelen güçsüzleşmedir.

Toprak reformları, genellikle, «toprak istiyenlere verilmelidir» şiarını tamamiyle gerçekleştirmediği için, köylüleri tatmin edemiyor. Bu sorunla ilgili kanunlar tamamlansa bile, ortakçı köylülerin yalnız bir kısmı toprağa

sahip olabilecektir. Toprak reformları ile, köylülerin eline toprak geçmiş-tir; bu da küçümsenmeyecek önemdedir. Ama bu reformlar uygulandığı zaman, toprak, kanuna göre, hak sahibi alan ortakçılar arasında bölün-medi. Her yerde, mülkiyet hakları, iki sınıf – feodal toprak sahipleri ve köylüler – arasında toprak sahipleri lehine bölünmüş oldu.

Reformların bir sonucu olarak, köylülerin eline geçen toprak miktarı hiç şüphesiz artmıştır: köylülerin iktisadi ve özellikle hukuki durumu sağlam-laşmıştır. Bu da, az gelişmiş ülkelerde, burjuva-büyük toprak sahibi çev-relerinde, toprak sorununa karşı takınılan tutumun gelişmesindeki ikinci özelliktir.

Birkaç yerde, toprak yeniden tevzii edildi. Ama bazan bu değişiklik toprak sahiplerinin lehinde, köylülerin aleyhine oldu. Bazı yerlerde ise, kapitalist metotlarla işlenen topraklar devredilince, yahut yeni topraklar işlenmeye başlayınca, köylüler bundan faydalandılar. Buna karşılık, Hin-distanda, Pakistan'da, Türkiyede, İranda ve daha başka ülkelerde görül-düğü gibi, toprak sahipleri ortakçıları işletmeden çıkartınca, toprağın yeniden tevzii, kapitalist işletme şekillerine geçen büyük toprak sahipleri-nin lehine oluyor. Bu çeşitli gelişmelerin sonucu olarak, köylülerin kira ile işlediği toprak miktarı bazı ülkelerde hiç değişmedi, bazılarında çoğaldı, bazılarında ise azaldı.

Reformlardan önce, küçük kiracılar ve küçük toprak sahipleri köyde, en kalabalık grupları teşkil ediyordu. Reformların sonucu olarak, kiracıların çoğu, küçük toprak sahibi haline geldi.

Bu reformları değerlendirirken, köylülere hangi şartlar altında toprak verildiğini incelememiz gerekiyor. Çoğunlukla, toprak reformu kanunlarına göre, köylüler, verilen toprağa karşılık olarak toprak sahibine bir tazminat ödemek zorunluluğundadırlar. Devlet bu parayı köylülerden topluyor, ve toprak sahibine ödüyor. Başka bir deyimle, devlet, bu işte aracı rolünü oynuyor. Bu para, büyük toprak sahiplerinden alınan toprağın değerini bazan karşılayabiliyor (Burmada, Hindistanın büyük bir kısmında olduğu gibi); ama çoğunlukla karşılayamıyor. O zaman, bu tazminat, ülkenin bütçesinden ödeniyor. Böylece, toprak reformunun masrafı, vergi veren-lere, özellikle işçi sınıfına ve şehir küçük burjuvazisine yüklenmiş oluyor.

Reformların uygulanmasıyla, Devlet, yeni gelir kaynakları kazanmış oluyor. Genellikle, devlet, kiralارının parasını toplayan büyük bir toprak sahibi haline geliyor; bir yandan feodal sınıfın gelirlerini sınırlarken, bu paraları burjuvamünasebetlerinin geliştirilmesine kullanıyor. Tarım üreti-mindeki fazlalığın yeniden tevzii de burjuvazinin lehine işliyor; endüstri mallarının fiyatları ile tarım ürünleri fiyatları arasındaki fark, daima endüstri mallarının lehindedir.

Toprak sorununa karşı burjuva-büyük toprak sahipleri çevrelerinde takı-lan tutumda görülen üçüncü özellik, böylece, istimlâk edilen toprağa kar-sılık ödenen tazminatın oynadığı roldür. Köylülerin ödediği tazminat parası sadece feodal toprak sahiplerine gitmiyor; bu para, aynı zamanda, kapi-

talist haline gelen büyük toprak sahipleri de dahil, milli burjuvazinin eline geçiyor.

Az gelişmiş ülkelerin bazılarında, tazminat paralarının ülkenin kapitalist gelişmesine ayrılmasını sağlayan kanuni tedbirler alındı. Indonezyada, toprak sahibine verilen tazminatın % 90'ı, 12 yıllık bir süre içinde sanayi donatım şeklinde ödenen bonolarla karşılanıyor. Burmada (1962'ye kadar) ve Iranda, toprak sahipleri, tazminat olarak, devlet işletmelerinin çıkarttığı senetleri alabiliyorlar. Öte yandan, Hindistanda, ve daha başka ülkelerde, toprak sahipleri aldıkları tazminatla, kapitalist tipte tarım işletmeleri kurdular. Filipinlerde, toprak sahibi, tazminat miktarının % 60'ı ile ve üzerinde kapitalist tipte işletme kurmayı taahhüt etmek şartıyla, Hazineye ait işlenmemiş topraklardan satın alabilir.

Tazminatın ödeme şekillerindeki bu özellikler., köylülerin yürüttüğü mücadeleyi etkiliyor. Tazminat ödemeğe taraftar olmayan, toprağı bedava isteyen köylüler, hem feodal toprak sahiplerine karşı, hem de milli burjuvaziye karşı savaşıyorlar.

Toprak reformu kanunlarından başka, tarım alanında, devlet kapitalizmi niteliğini taşıyan tedbirler de uygulanıyor. Bu tedbirlere Devlet, tarımda kapitalizmin gelişmesini hızlandırmak üzere başvuruyor. Köyün ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmesi genellikle bütçe için büyük bir masraf kapısı olduğu halde, sanayideki durumdan farklı olarak, tarımda devlet kapitalizmi, önemli bir devlet sektörünün kurulmasıyla sonuçlanmadı.

Tarım alanında, devlet yatırımları, daha çok, hiç işlenmemiş toprakların geliştirilmesine, sulama ve islâh işlerine ayrılmıştır. Yeni toprakların kullanılması, yolların yapılması, taşıtların çoğaltılması, köylerin elektrige kavuşturulması ile ilgili bütün tedbirlerin amacı, tarım üretiminde bir alt-yapı kurmaktır.

Devlet, tarımdaki dönüşümleri, köylerin toplumsal ve kültürel düzeyini yükseltmekle ödevlendirilmiş örgütler yolu ile kontrol ediyor. Bu örgütlerin bazı ülkelerde – özellikle Hindistanda ve Pakistanda – elde ettiği sonuçlara bakılırsa, devlet-kapitalizminin aldığı tedbirler, bütün tantanalı nutuklara rağmen, köylerde yaşama düzeyini yük-seltmemiştir. Neticede, bu tedbirler, varlıkları bir kat daha zenginleştirdi; kapitalist sektörü güçlendirdi, ve sınıf ayrımlarını keskinleştirdi.

Devlet, tarım alanını, hükümetin mali yardımı ile kurulan kredi, satış ve tüketim kooperatileri yolu ile de kontrolü altında tutuyor. Bu kooperatiflerin gelişmesiyle, eski tipte tüccar ve tefeci sermayesinin önemi azaldı. Bu alanda, en büyük başarılar Burmada ve Türkiyede sağlandı; bu ülkelerde, kooperatiflerin gelişmesi ve çoğalması, devlet bankalarının sermayelerini köytere sokması, başbaşa giden iki eğilim haline geldi. Tedavül alanında, bu ülkelerde tefecisermayenin eski önemi kalmadı.

Bununla beraber, tüccar ve tefeci sermayesi birçok ülkede eski gücünü korumuştur: Hindistanda kooperatif, devlet ve banka kredileri gibi «örgüt-

lenmiş kredi»ler, tarım alanındaki bütün kredinin ancak 20 % ini karşılayabiliyor. Kredi kooperatifleri ise köy halkının» 35'ini içine alıyor.

Feodal unsurlar eski gücünü kaybedince, en aşağı sermaye şekilleri, yani tüccar ve tefeci sermayesinin yok edilmesi; feodal kalıntıları tamamiyle kaldırmak amacını güden programın, gittikçe önemi artan bir yönünü teşkil ediyor; çünkü bugün hâlâ, birçok ülkede, tüccar ve tefeci sermayesi, köylüleri sömürerek, tek «para sızdırma» yoludur; tarımda kalınmanın başlıca şartı olan üretici sermaye birikimini zorlaştıran bir unsurdur.

Kapitalizm öncesi tedbirlerin uygulanması, tarım kooperatiflerinin gelişmesiyle, köylü hareketi yeni sorunlarla karşılaşılıyor. Reform kanunları ile toprak sahibi haline gelen köylü gruplarına ve genellikle bütün küçük toprak sahiplerine, ucuz kredi, pazar olanakları, gübre ve tohum temini, sulama ve kanal işleri gibi, gereken yeni işletme şartlarının sağlanması sorunu çok önemlidir.

*

Toprak sahibi sınıfının toplumsal ve siyasal niteliği değişmektedir. Kapitalist işletme yoluna giden toprak sahiplerinin sayısı günden güne artıyor. Feodal sistemde sömürülen ortakçı ve kiracı tipi azalıyor, yerini ücretli tarım işçisine bırakıyor. Bunlar, devamlı çalışan işçiler, gündelikçiler, bir mevsim için tutulan ırgatlardır. Kapitalizme geçiş dönemine özgü esas itibarıyla üretim araç ve aletlerinden yoksun ve ortaklığa yalnız emekleriyle katılan ortakçıların sömürülmesi temeline dayanan büyük işletme tipi günden güne yayılıyor. Bu ortakçıların ödediği «kira» genellikle mahsulün % 70 ini, 30 ini buluyor. Ellerine geçen mahsul payı bir nevi ücret oluyor. Bu sistem en çok Hindistan, Endonezya, Filipin Adaları, Güney-Doğu ve Güney-Asya ülkelerinde, Orta-Doğuda, Irak, İran, Afganistanda yaygındır.

Kapitalist tarım, hem enine (tarımın büyük bir alanını kontrolü altına alarak) hem derinlemesine (tarımın teknik temelini yeniden düzenliyerek) gelişmektedir. Bu gelişmenin bir özelliği şudur: Büyük toprak sahiplerinden ve zengin köylülülerden meydana gelen toprak burjuvazisinin üst katları, yarı-feodal ve kapitalist sömürme metotlarını kullanıyorlar. Toprakın kiraya verilmesi bu yüzden hâlâ çok yaygın bir usüldür.

Oluşan bir sınıf teşkil eden varlıklı köylülerin durumunda görülen ve günden güne artan güçlenme, köyde beliren siyasal ve toplumsal başkalaşmaların tipik bir özelliğidir. Büyük toprakların bir kısmı köylülere satılınca, bundan en çok faydalananlar, nispeten varlıklı «işini beceren» ortakçılar oluyor. Toprak reformu kanunu uygulanmadan uzun bir süre önce, köy unsurları arasında, toprak miktarı, toplumsal durum bakımından ayrımlar meydana geliyor. Köydeki en üst tabakalar, yavaş yavaş, toprağın en büyük kısmını, üretim araçlarını ellerinde toplamağa başlıyor, böylece bir orta tabaka haline geliyor. Genellikle, kapitalist tarım geliştikçe, en çok gündelikçi kullanan çiftçiler, bu çeşit kiracılarıdır. Hindistanda toprak

reformundan en çok faydalanan, ellerine en çok toprak geçen ve iktidarın başlıca desteği haline gelen unsurlar, bu varlıklı köylülerdir.

Birçok ülkede, tarım reformu kanununa göre, büyük toprak sahiplerinden istimlâk edilen topraklarda, yönetici çevreler için yeni bir toplumsal destek teşkil edecek, «verimli çiftlikler» kuruluyor. İranda, varlıklı köylüler, köye ayrılan normal toprak hissesinin iki katını satın alabiliyorlar. Fakir köylüler toprak reformundan pek az fayda gördüler. Tarım işçilerine gelince, bunların durumu pek değişmedi. Malikhanelerin oldukça büyük bir kısmı istimlâk edildiği bu ülkelerde, sömürücü ağa durumunda olan artık büyük toprak sahibi değil, varlıklı köylüdür.

Sorunun ikinci yönüne geelim: Birçok ülkede – özellikle Hindistanda, Pakistanda, Seylanda, Malayada ve Güney Korede – küçük ve orta toprak sahibi ile varlıklı köylü arasında, ekonomik ayırım pek önemli değildir. Aralarında nitelik değil, sadece nicelik bakımından ayrımlar var. İkisi de gündelikçi kullanıyor, toprakların bir kısmını ortakçıya veriyor, ticaret, tefecilik yapıyor, kapitalist tarım kooperatiflerine katılıyor vb. Köyde alınan devlet-kapitalizmi niteliğindeki çeşitli tedbirler; özellikle kooperatiflerin artışı, bir ufak ve orta kapitalist tabakasının oluşumunu hızlandırıyor. Ama bu sürecin gelişmesi engellerle karşılaşılıyor. Büyük toprak ağalarının büyük tüccar ve tefeci sermayesinin aracılığıyla yaptığı yerlerde, bu ağalarla varlıklı köylüler arasındaki çatışmalar daha keskin oluyor. *Ama hiç şüphesiz, varlıklı köylülerle burjuvallaşan büyük toprak ağaları arasındaki karıştırlar günden güne azalmakta; varlıklı köylülerle diğer köylüler arasındaki karıştırlar artmaktadır.*

Toprak reformu kanunları uygulandıktan sonra, tarım işçileri sınıfının oluşumu çok hızlandı. Hem sürekli hem süreksiz şekilde bu sınıfa dahil olanların sayısı çok arttı. Bu artışı kesin olarak tâyin etmek çok zordur. Genellikle bütün istatistikler, bu kategoride sadece topraksız ırgatlara yer vermektedir: emeklerini satan küçük ve çok küçük «çiftçiler» tarım işçisi sayılmıyor. Oysa, örneğin, çok derine inmeden de anlaşıldığı gibi, Hindistanda, köy halkının % 40'ı tarım veya zanaat alanlarında sürekli, süreksiz, işçi olarak çalışır; bu halkın üçte ikisi – tarımdaki bütün emekçi gücün % 30'u – genellikle tarım işçisi olarak çalışır.

Emek alanında, arzın talebin çok üstünde olması şu nedenlerden ileri geliyor: Tarım kapitalizmi, köy nüfusunun çok arttığı bir dönemde gelişmektedir; Bir yandan yarı-feodal işletme şekillerinin, öte yandan sömürgeciliğin çok uzun sürmüş olmasından ileri gelen bu artış, en yoksul köylülerin bir kat daha fakirleşmesiyle sonuçlanıyor. Oluşan tarım proleteryası, yedek emek güçleridir. Her yıl, büsbütün yoksul kalmış ve proleterleşen büyük bir köylü kalabalığı, tarım alanından uzaklaşıyor. Köylerde iş bulamadıkları için şehirlere göç eden bu unsurlar, yoksul şehir halkının, işsizlerin saflarına katılıyor. Birçok ülkede, açık veya gizli işsiz sayısı milyonları buluyor.

Tarımda çok keskinleşen işsizlik sorununun çözülmesi, neticede, sömüre-

gecilerden miras kalmış iktisadi yapının değişme temposuna bağlıdır. Yabancı tekellerin ve yerli gericilerin ekonomik şartların değişmesine karşı koydukları engellerin yok edilmesi, tarım proleterleri ile yarı-proleterlerinin çıkarıdır.

Tarım ekonomisindeki yeni gelişmeler, köy halkının toplumsal yapısını değiştirdi. Feodal toprak ağalarının önemi azaldı; varlıklı köylüler güçlendi. Varlıklı köylülerle orta ve küçük toprak ağaları arasındaki ilişkiler günden güne artıyor, bu iki grup bir tek köy burjuvazisi haline geliyor. Büyük köylü çoğunluğu ise proleterleşiyor.

*

Az gelişmiş Asya ülkeleri komünist ve işçi partilerinin dokümanlarında belirtildiği gibi, bu yeni şartlar içinde, köylü hareketinin başlıca stratejik amacı – feodal kalıntıların tamamıyla ortadan kaldırılması ve toprak sorununun köylüler lehine çözümlenmesi – yeni taktik çözümler gerektiriyor. Çok önemli bir sorun, varlıklı köylülerin durumundaki değişmeler sorunudur. Bunlar, Hindistanda, Pakistanda, Seylanda, Endonezyada, Tayland'da, ve daha başka ülkelerde, çok güçlendiler; artık bugün köyde başlıca sömürücü tabakayı teşkil eden onlardır. Köydeki sömürücü unsurlar – büyük toprak ağaları ve varlıklı çiftçiler – toprağın ve üretim araçlarının büyük bir kısmını ellerinde tuttuklarına göre, topraksız veya az topraklı köylüler, toprak uğrunda, feodal aleyhtarı reformların tamamlanması için mücadeleye devam ediyorlar.

Şu noktayı da göz önünde tutmalıyız: Köylülerin günden güne fakirleşmesi ve proleterleşmesi bir yandan; feodal toprak sahipleri sınıfının zayıflaması ile varlıklı köylülerin güçlenmesi öte yandan; köylüler arasındaki iç karşıtlıkları arttırmakta; daha elverişli kira şartları ve toprak uğrunda, tefecilerin sömürmesine karşı yürütülen köylü hareketinin temel sorunlarında çeşitli güçlerin tek bir cephe halinde kalmasını zorlaştırıyor.

Toprak reformunun gerçekleşmesinden sonra, köylerdeki çeşitli sınıf güçlerinin durumunu değerlendirirken, şu noktayı hatırlamalıyız: Milli burjuvazinin tarım politikasında güttüğü amaç, büyük toprak ağasında olduğu gibi, varlıklı çiftçide de kapitalist niteliği geliştirmektir. Burma'da, 1962'ye kadar, kapitalist işletme sistemi ısrarla geliştirildi. Bugünkü dönemde, feodal ilişkilerde hâlâ devam eden köklü çelişmelere, kapitalist gelişmede günden güne artan çelişmeler de katılmaktadır. Tüccar ve tefeci sermayesinin tarımda oynadığı rol, günden güne değişmektedir.

Tarımda üretici sermayeye oranla, tüccar tefeci sermayesinin oynadığı bağımsız ve parazit rol, hâlâ çok önemlidir. Öte yandan, endüstri sermayesinin tedavül üzerindeki kontrolü günden güne artıyor. Bu kontrol çeşitli şekiller alıyor: 1. Tarımda tüccar ve tefeci sermayesi, çoğu zaman tarım alanının dışında işliyen büyük sanayi sermayesinin aracılığını yapıyor. 2. Köydeki ticaret ve kredi faaliyetleri, hükümet ve kooperatif kredi kuruluşlarının ellerinde olduğu kadar, köy burjuvazisinin elinde de toplan

mağa başladı. 3. Tüccar ve tefeci sermayesi çeşitli tarım kooperatifi tipleriyle birleşiyor.

Böylece, köylülerin sermaye sömürmesine karşı yürüttüğü savaş, günden güne, burjuva unsurlara (şehir ticaret ve endüstri büyük burjuvazisi dahil) karşı yürütülen bir savaş haline geliyor. Bu yeni şartlar içinde, birleşmiş bir köylü cephesi sorunu da yepyeni bir şekil alıyor. Bu sorunu çözümlerken, belirli şartlar içinde, varlıklı çiftçinin durumunu incelememiz büyük önem taşıyor. Birleşmiş bir köylü cephesinin objektif temeli, emperyalizme karşı; daha adil fiatlar, ucuz kredi, daha hafif vergiler, uğrunda yürütülecek savaştır. Varlıklı köylülerin, toprak uğruna, tarımda sınıf karşıtlıkların çözümünü için yürütülen savaştan çekildiği ülkelerde de, bu objektif temel değişmez.

Bu şartlar içinde, köydeki proleter ve yarı-proleter unsurların – yani köylü hareketindeki başlıca gücün – siyasal örgütlenişi sorunu olağanüstü bir önem taşıyor. İşçilerle köylülerin, yani milli demokratik cephenin belke-miğini teşkil eden unsurlar arasında birliğin kurulabilmesi için, sınıf güçlerinin gerçek durumunun doğru olarak değerlendirilmesi başlıca şarttır.

Belirli bir ülkede, sınıf güçlerinin, siyasal güçlerin durumu; toplumsal ve siyasal gelişme düzeyi, çok çeşitli savaş şekil ve metotları tayin eder. Toprak sorununun iyi anlaşılması; işçi sınıfının, demokratik güçlerin bu sorunu emekçiler yararına, ve ülkeyi kapitalist-olmayan, hatta sosyalist bir gelişme yoluna götürebilecek şekilde çözmeleri, her ülke şartlarının ayrı ayrı değerlendirilmesine bağlıdır.

Asyodaki oz gelişmiş ülkelerin işçileri, köylüleri, ve diğer demokratik güçleri, toprak sorununun köklü çözümünü istiyorlar. Köylü hareketinin ileri sürdüğü istekler, sosyalist nitelikte olmadığı halde, bu ülkeler, kapitalist-olmayan gelişme yoluna girmedikçe, yerine getirilemez. Kapitalist-olmayan yolda gelişen bir ülkede, feodal-aleyhtarı reformların gerçekleşmesi köyün sosyalist temeller üzerinde örgütlenmesini müjdeliyor.

Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye ve Irak'ta toprak reformları

As Salı

Politik bağımsızlığı elde ettikten sonra Arap halklarının milli kurtuluş hareketinin en önemli istemi toprak reformu yapılmasıydı. Bu istem, nüfusun ana yığını köylülerin teşkil ettiği memleketler için çok yerindedir. Birleşik Arap Cumhuriyetinde, Suriye ve Irak'ta halkın % 62–68 i, Ürdün'de % 70–75 i tarımla uğraşmakta, milli gelirin % 50–75 i köy ekonomisinden sağlanmaktadır.

Köylüler milli kurtuluş hareketinin en yığınsal baz'ı ve işçi sınıfının baş müttelikidirler. Arap memleketlerinde devrimci hareketin gelişmesi, köylü yığınlarının tutumuna büyük ölçüde bağlıdır. İşte bundan ötürü, bu memleketlerdeki tarımsal münasebetlerin ve toprakla ilgili dönüşümlerin özelliklerinin gözden geçirilmesi aktüel bir önem kazanmaktadır.

I

Yakın geçmişe kadar çoğu Arap memleketlerinde tarımsal düzenin temeli, büyük derebeyi-çiftlikçi mülkiyeti ile küçük köy işletmeleri teşkil ediyordu. Mısır'da, toprak reformundan önce, 2,1 hektara kadar toprağa sahip olanlar işlenir arazi toplamının % 35,5 unu ellerinde bulunduruyar, 2,1 hektar üstünde toprak sahiplerinin elindeyse, işlenir arazinin % 64,5 u toplanıyordu. Topraksız köylülerin sayısı ise 12,1 milyonu buluyordu. Irak'ta, 1958 Temmuz İhtilâline kadar, köylü ailelerinin ancak % 3,5 u toprağa sahipti; 739 bin köylü ailesinin hiç toprağı yoktu.

Bu memleketlerde göze çarpan hâkim manzara, köy ekonomisinin gelişme bakımından çok düşük bir düzeyde kalması ve köylülerin alabilirdiğine sefil bir hayat sürmeleri idi. Mısır'da işlenen arazi bütün toprakların ancak % 2,5 u, Irak'ta % 12–16 sı, Suriye'de % 37 si kadardı. Su kaynaklarından gayet sınırlı ölçüde faydalanılıyordu.

Arap ülkelerinde toprak reformunun yapılmasını objektif ekonomik zaruretler zorunlu kıldı. Büyük toprak mülkiyeti sistemine son vermek, köylüleri feodal ve yarı feodal bağımlılığın türlü şekillerinden kurtarmak, milli ekonominin geliştirilmesi için, geniş köylü yığınlarının yoksulluğuna ve geri bırakılmışlığına karşı başarılı mücadele için gerekli şartlardandır.

Arap memleketleri arasında tarımsal dönüşümlere Mısır önyak oldu. Bu ülkede 1952 yılı sonunda bir toprak reformu kanunu çıkarıldı. Bu kanuna göre, bir kişinin en çok 200 fedan (84 hektar kadar) toprağa sahip olabileceği tesbit edildi. Her toprak sahibine, ancak 100 fedan miras bırakma hakkı tanındı. 1961 yılında, bir ailenin sahip olabileceği azami toprak miktarı 100 fedana kadar sınırlandı. Bu kanun gereğince, derebeylerinden alınan topraklar devlet mülkiyeti oluyor ve devlet de bu araziye topraksız ve az topraklı köylülere 30–40 yılda ödenmek şartıyla parça parça satıyordu.

Suriye’de 1958 de çıkarılan toprak reformu kanunu, en çok 460 hektar susuz ve 120 hektar sulu araziye sahip olunabileceğini öngörüyordu. 1963 yılı Haziranında çıkarılan bir ek kanunla, bir ailenin sahip olabileceği azami toprak miktarı, 15–50 hektar sulu ve 100 hektara kadar da susuz olarak sınırlandı.

Irak’ta 1958 Temmuz ihtilâlinden sonra kabul edilen toprak reformu kanunu ile, bir kişiye en çok 500 hektar susuz ve 250 hektar sulu araziye sahip olabilmek hakkı tanındı.

Toprak üzerinde feodal mülkiyetin sınırlandırılması, derebeylik ve toprak ağalığı sisteminin temellerini ciddi olarak sarstı. Toprak reformlarının önemi bununla kalmıyordu. Bu reformlar, tarımsal dönüşümlerin daha da genişletilmesine yardımcı olmaları, ilerici güçlerin dikkatini tarım ve köy meselesinde daha radikal kararlar alınması gereği üzerine çekmeleri bakımından da önem taşıyordu. Örneğin, Birleşik Arap Cumhuriyetinde 1952 toprak reformu kanununu 1961 de çıkarılan daha radikal kararnameler takibetti. Bu kararnamelere göre, bir kişinin sahip olabileceği azami toprak miktarı yarıya indirildikten başka, yabancı kumpanyaların mülkiyetinde olan arazinin tümüne el konuldu ve satın alınan topraklar % 50 indirimle ödenmeğe başlandı. Ayrıca, kanunun tesbit ettiği azami ölçünün üstünde toprağı tasarrufu altında bulundurmak yasaklandı. İcar hakkı, yalnız borçlarının yarısını ödemekten muaf tutulan küçük çiftçilere tanındı. 1962 yılında el konulan bütün topraklar devlet mülkiyetine geçti. Haciz konulmuş her türlü mal-mülk ve paralar, keza derebeylerinin malları devlet mülkiyeti sayıldı.

Hükümetin açıkladığı rakamlara göre, Birleşik Arap Cumhuriyetinde 1964 yılında 234 bin hektar yeni arazi işlendi. Bu miktar 1965 yılı sonunda 265,4 bin hektarı, 1970 yılında ise 357 bin hektarı bulacaktır. İşlenir topraklara katılan bütün arazi topraksız köylülere dağıtılmıştır. 1952 den önceki duruma kıyasla, bu büyük bir başarıdır. Yeni arazinin 840 bin hektara çıkarılması plânlaştırılmıştır. Çağdaş tekniğe dayanan iri tarım

işletmeciliğinin geliştirilmesi yolunda büyük bir rol oynayacak olan Assuan barajının tamamlanmasıyla bu plânların gerçekleştirilmesi mümkün olacaktır. Sovyetler Birliğinin yardımıyla kurulmakta olan bu baraj sayesinde yılda 10 milyar kilovat-saat elektrik eşerjisi istihsal edilecektir. Barajın tamamlanmasından sonra memleketin yıllık tarımsal gelirinin 120 milyon Mısır lirası artacağı tahmin edilmektedir.

Bu dönüşümlerin yanı sıra, Mısır'da diğer önemli tedbirler de alınmıştır. Bunlar arasında, azami icarın tesbitini, icarda üç yıllık süre ihdasını, köy ekonomisi işçileri için işgününün 7 saat olarak kabulünü ve en az gündeliğin de 18 piastra olarak tesbitini sayabiliriz. Bu tedbirler sayesinde köylülerin gelirinde hissedilir bir artış sağlanmıştır. Birçok köyler okula, sağlık evlerine ve içme suyu kavuşmuştur.

Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye ve Irak'ta yapılan toprak reformlarını olumlu yönleriyle değerlendirirken, bunun yanı sıra, bu reformların noksanlık ve yetersizliklerine işaret etmek yerinde olur.

Evvelâ, bu reformların sınırlı olduğunu ve gayet ağır bir tempoyla uygulandığını belirtmeliyiz.

BAC-de, kişilerin sahip olabilecekleri en çok toprak miktarı 1961 de azaltılmış olduğu halde, toprak sahiplerinden % 4 ünün elinde yine de 546 bin hektar toprak kalmakta, bu da toplam olarak bütün işlenir arazinin % 21 ini teşkil etmektedir. Üstelik kamulaştırma ve ödeme ölçüleri eskisi gibi kalmaktadır. Hükümetçe açıklanan resmi rakamlara göre, 1964 yılı ortalarına kadar 396,4 bin hektar toprağa el konmuş ve bu arazinin 256,2 bin hektarı 230 bin köylü ailesine (aşağı yukarı 1 milyon kişiye) dağıtılmıştır. Köylü nüfusun % 95 i halen işlenir toprakların yarısını ellerinde bulundurmaktadır. Bununla beraber, «Roz el-yusef» dergisinin belirttiği gibi, bazı ağaların, yönetici çevrelerdeki nüfuzlarına dayanarak hâlâ 500 hektara kadar, hattâ daha da fazla toprağa sahip olabildikleri görülmektedir. Mısır köylerinde gizli işsizlik sürüp gidiyor. İşlenir toprakların artması ile köylü nüfusun artışı arasında hâsıl olan büyük fark, Mısır köylülerinin zaten ağır olan maddi durumlarını daha da kötüleştiriyor.

Suriye'de toprak reformu kanunu 3.240 derebeyi ve büyük çiftlikçinin ellerindeki toprakları kapsamaktadır. Fakat bugün bu arazi (1,5 milyon hektar) kamulaştırılıp dağıtıldığı takdirde dahi, topraksız veya az topraklı köylülerin ancak % 15 i toprağa kavuşabilecektir. 1962 de kamulaştırılan arazi miktarı 49 bin 828 hektardır. 1963 de 38 bin 933 hektar daha kamulaştırılmış ve bu araziden 14 bin 688 hektarı 1.118 köylü ailesine dağıtılmıştır.

Irak'ta reformun ilk beş yıllık uygulaması sırasında 1 milyon 750 bin hektar araziye el konmuş, bunun sadece 96,5 bin hektarı dağıtılmıştır. Bu memlekette köylü ailelerinin % 68,7 si hâlâ topraktan yoksundur. Eğer toprağın kamulaştırılması süreci aynı tempolarla devam ederse, toprak reformu Irak'ta 1970 yılında tamamlanacak, bütün ihtiyaç sahiplerini topraklandırma işi de hemen hemen 216 yıl sonra bitecek demektir.

İkincisi, toprak reformu kanunları, büyük çiftlikçilerin elinde yine de büyük arazi parçaları kalmasını öngörüyor. Kaldı ki, derebeylerinden ihtiyaç fazlası toprağın en kötüsü alınıyor; çünkü kanun büyük çiftlikçilere tasarrufları altında kalacak toprağı seçme hakkı tanıyor. Bu durumda, bazı yoksul köylülerin, reform gereğince kendilerine verilen toprağı, işlemeğe elverişli olmadığı için, almaktan vazgeçmelerinde şaşılacak bir şey yoktur. Üstelik, toprak reformu kanunlarında birçok istisnalar ve belirsiz hükümler vardır. Büyük çiftlikçiler işte bu istisnalara ve belirsiz hükümlere dayanarak, kanunun kişiye bıraktığı azami toprak ölçüsünün de üstüne çıkabilmektedirler.

Üçüncüsü, toprak reformu kanunları büyük toprak sahiplerinin kamulaştırılan arazisine para ödenmesini öngörüyor ve köylülere satılan topraklara da hayli yüksek fiyat biçiyor. Mısır'da, toprak reformunun ilk safhasında bir fedan toprağın fiyatı, bu toprağın vergisinin 70 katını buluyordu. Köylünün, kendi payına düşen toprağın her fedan'ı için 140–280 Mısır lirası ödemesi gerekiyordu. Üzerinde işletme yapıları bulunan bir fedan toprağın fiyatı ise 219 Mısır lirasını buluyor; kanun gereğince derebeyinden satın alınan toprağın fedan'ına 200 lira ödeniyordu. Ancak 1961–62 kararnamelerinden sonradır ki, hükümet, köylülere dağıtılan toprağın bir kısmını ödemekten onları muaf tuttu ve toprak fiyatlarını indirdi.

Suriye'de toprağı kamulaştırmada ödemeler toplamı, tam bir köy ekonomisi üretim devimi için ödenen üç yıl süreli ortalama icarın on mislini buluyordu.

Büyük çiftlikçiler için birikim kaynağı sadece bu ödemeler de değildir. Onlar devletten dolaysız ve dolaylı yardım da görmektedirler. Kanun, devlet arazisi kiralama hakkını sadece küçük çiftçilere tanıdığı halde, büyük çiftlikçiler devletten toprak kiralama olanağına da sahiptirler. Nihayet, bir derebeyi, elinde kalan verimli araziye gelişmiş bir kapitalist işletme haline getirmek için, kendi elinde mevcut vasıtaları da kullanabilmektedir.

II

Arap memleketlerinde yapılan toprak reformlarının köklü ve derin olması ve bunların uygulandığındaki aksamalar ne ile izah edilebilir? Çeşitli sınıfların bu reformlara karşı tutumları ve toprak meselesinin çözüm yolları nedir?

Bilindiği gibi, bu memleketlerde yapılan devrimler milli-demokratik bir karakter taşır. Bu devrimlerin esas özü, sömürgeci egemenliğinin ve feodal düzenin varlığına son vermektir. Bu devrimler, milletlerarası alanda kuvvetler dengesinin sosyalizm yararına, Arap ülkeleri de dahil olmak üzere ezgi altındaki halkların milli kurtuluş hareketi yararına değiştiği şartlar içinde yapılmış ve gelişmiştir.

İç şartlar açısından bakılırsa, bu devrimler, halkların keskinleşen sosyal gelişmeler ortamında yürüttükleri mücadelede yeni bir safhadır. Çeşitli

sınıfların, sosyal tabakaların ve kişilerin sosyal-ekonomik dönüşümler ve bu arada toprak reformu konusundaki tutumları, onların üretim araçlarıyla ilgisine ve toplumsal üretimde ne yer aldıklarına dolaysız olarak bağlıdır. Onların ekonomik menfaatleri arasındaki çelişme, politik ve ideolojik mücadelede (bu mücadelenin bilinçli, açık veya kapalı olup olmadığı bir yana) pratik olarak kendini göstermiştir.

Mısır'ın ve diğer Arap memleketlerinin uzun gelişmeleri süresince, büyük burjuvazi, köye giden yol üzerinde başlangıçta karşısına dikilen derebeyleri sınıfı engelini bertaraf ederek köye sokulabildi. Zaman geçtikçe, köyde büyük burjuvazinin menfaatleri ile derebeylerinin menfaatleri dolaşır örgüleniyordu. Bu da, büyük burjuvaziyi, bir toprak reformuna gidilmesinden kaçınmaktan başka, böyle bir reformu isteyen ve savunan her fikre karşı mücadeleye zorluyordu. Yalnız Mısır ile Irak'ın devrimlere kadarki tarihi değil, Arap ülkeleri içinde politik bağımsızlığını ilk olarak elde eden Suriye'nin tarihi de büyük burjuvazi ile derebeyleri arasında birliğin birer örneğidir.

Askerlerle aydınlardan teşekkül eden ve temsilcilerinin çoğu orta burjuvazi ile şehir ve köy küçük burjuvazisinden gelen devrimci kuvvetler gerek Mısır'daki 1952 devriminde, gerekse Irak'ta 1958 devriminde esas rolü oynadılar. Bu elemanlar hem iktidarı ele almaya, hem de bu iktidarı, işçi sınıfı ile köylülerin, şehir küçük burjuvazisinin, bir kısım millî burjuvazinin desteği, ve aynı zamanda bütün dünyada sosyalizm ve ilerilik kuvvetlerinin desteği sayesinde korumaya muvaffak oldular.

Yönetici durumuna geçen devrimci elemanlar ve esas emekçi sınıfları, sömürgeci ezgisinden kurtulmanın, sosyal ezgiden kurtulma yolunda – çok büyük bir önem taşımasına rağmen – sadece ilk adım olduğu gerçeğini anlıyorlardı. Bunun için, iktidarı ele geçirdikleri zaman derebeyleri sınıfına ciddi bir darbe indirdiler ve onu politik nüfuz sahibi olmaktan çıkardılar. Fakat derebeyliğin ekonomik nüfuzu tamamen yok edilmedi. Ancak belirli ölçüde sınırlandı. Derebeyleri, bu ekonomik nüfuzlarını, ülkenin politik yönetimine baskı yapmakta kullanmağa devam ettiler. Buna ilâveten, kendi ekonomik gücüne, sömürgecilerin ve emperyalistlerin desteğine dayanan büyük burjuvazi de memleketin gelişmesine olumsuz bir ekonomik etki yapmağa devam etti. Bu durum Mısır'da 1961 yılına, Suriye'de 1965 yılı başlarına kadar sürdü, Irak'ta ise bugün de büyük ölçüde sürüp gitmektedir.

Tekellerle, derebeyleri ve emperyalizmle bağlı olmıyan millî burjuvazinin tutumu çelişmeli idi. Millî burjuvazi, bir yandan belli sınırlar içinde bir toprak reformuna yanaşıyor, bu reformun derebeylerine ve büyük çiftlikçilere ödenen mutlak toprak icarından kendisini tamamen veya kısmen kurtarmasını bekliyor, böylelikle de köy ekonomisine serbestçe sermaye yatırarak artık-değeri kendisi benimsemek istiyordu. Bir yandan da emekçi yığınlarının mücadelesinin kendisini özel mülkiyetten yoksun edecek yönde gelişmesinden korkuyordu. Bundan ötürü de, sadece kısmi bir toprak refor-

muna gidilmesi için ciddi bir baskı yapıyordu. Bu baskının da, gerek kamulaştırılan araziye hayli yüksek değer biçilmesinde ve ödemelerde, gerekse devlet mülkünün büyük çiftlikçilere satılmasında veya kiraya verilmesinde pratik sonuçları görüldü.

Milli burjuvazinin bu çelişmeli tutumu yeni-sömürgeci çevrelerce anlaşıla karşılandı ve doğrudan doğruya desteklendi. Bilindiği gibi, yeni-sömürgecilik, gelişme halindeki memleketlerde yükselmekte olan ve köyde derebeyliğin çürümüş köklerini kazımayı amaç edinen sosyal akımın gücünü anlamağa başladı. Bu akımı kendi çıkarına kullanmak için de, yeni-sömürgecilik, yürüttüğü ekonomik ve ideolojik mücadelede, kapitalist münasebetler çerçevesi içinde kalmak şartıyla toprak reformları yapılması şiarını ileri sürdü. Bu yoldan da yeni-sömürgeci çevreler milli burjuvazi ile yavaş yavaş işbirliği yapmağa başladı.

Milli burjuvazinin toprak reformu meselesindeki tutumunu tahlil ederken, iki ana eğilimin varlığı kolayca görülmektedir:

Birinci eğilim, orta ve küçük burjuvazinin çokluk, doğrudan doğruya üretimle uğraşan ve ücretli emekten faydalanan kısmı tarafından temsil edilmektedir. Burjuvazinin bu kısmı, toprak reformuna, köylülerin satınalma gücünü arttıracak ve dolayısıyla kendi ekonomik faaliyetinin genişlemesine yardım edebilecek bir vasıta göziyle bakmaktadır. Netekim, toprak reformundan, diğerlerine kıyasla burjuvazinin bu kısmı daha çok faydalanmıştır. Bunun sonucu olarak da köy ağalarının durumu sağlamlaşmıştır. Örneğin, BAC-de köy ağalarının elindeki toprakların oranı 1952-62 devresinde % 10,9 dan % 13,4 e kadar çıkmıştır.

İkinci eğilim, öncelikle küçük burjuvazinin ve kısmen orta burjuvazinin, yarı-feodal ve kapitalist üretim münasebetlerinden hiçbir şey kazanmadıklarını, yaşama düzeylerinin gittikçe düştüğünü kendi tecrübeleriyle anlamağa başlayan tabakaları tarafından temsil edilmektedir. Onlar biliyorlar ki, küçük dükkânları, atelyeleri her an kapatılabilir, çiftçilik düzenleri bozulabilir ve kendileri sefaletle sürüklenebilirler.

Bundan ötürü, burjuvazinin bu kısmı, sosyal ezgiye karşı mücadelede emekçi sınıflarının tutumuna yaklaşmaktadır. Burjuvazinin bu kısmı, kendisine karşı menfaatlerini yansıtan esnek bir politika güdüldüğü takdirde, emekçi sınıflarının gerçek müttefiki olabilir. Politik ve ideolojik faaliyet doğru olarak yürütülürse, burjuvazinin bu kısmı durup bekleme tutumundan çıkarak bu mücadeleye aktif surette katılma tutumuna geçebilir. Burjuvazinin bu kısmının Arap memleketlerinde gerçekleştirilen dönüşümler ve bu arada toprak reformu konusundaki daha kararlı tutumunun izahı onun objektif sosyal durumundadır. Netekim, bu çevrelerden, ilerici ve demokratik partilerin nüvesini teşkil eden birçok Arap devrimcileri yetişmiştir. Büyük çiftlikçilerin ve büyük burjuvazinin baskısına pabuç bırakmayan bu güçler daha önceki belirsiz ve çelişmeli görüşlerini ya artık değiştirmişlerdir, ya da değiştirmektedirler.

Arap memleketlerinde düşman ve mütereddit elemanlar toprak reformu kanunlarının uygulanmasına engel olmak için başlıca iki vasıtaya başvurdular.

1. *Demokrasinin sınırlandırılması.* Gerici kuvvetler, demokrasiyi sınırlamak yoluyla, köylülere toprak reformunun gerçekleştirilmesine aktif olarak katılma olanağından yoksun edebildiler. Bunun yanı sıra, derebeyleri de milli hükümete karşı baltalama taktiğinden vazgeçmediler. Toprak reformuna karşı büyük bir direnme gösterdiler. Mısır'da olduğu gibi isyanlar ve kargaşalıklar çıkardılar. Nice köylülere ve onlara önderlik edenlere öldürdüler. Tarım üretimini sabote ettiler. Kiralık adamlarıyla köylülerin arkasına düşerler ve onları toprak reformuyla sahip oldukları tarlalardan zorla çıkardılar. Mahsulün paylaşılmasında eski usul ve ölçülerini yeniden canlandırdılar.

Arap memleketlerinde emperyalizmin güvenilir dayanağı olarak kalan bu derebeyleri silâhı elden bırakmış değillerdir, ve kendi egemenliklerini geri getirecek olanaklar var oldukça da silâhı elden bırakmayacaklardır.

BAC, Irak ve Suriye'deki tecrübelerin gösterdiği gibi, derebeylerin ve büyük burjuvazinin demokrasiye karşı giriştikleri savaş, yığınları politik hayattan, dolayısıyla ülkenin yönetimine katılmaktan ayırma amacına hizmet etmektedir. Esefle söyleyebiliriz ki, Arap memleketlerinin çoğunda büyük çiftlik sahiplerinin elinden 275 bin hektar toprak alınabilmektedir.

Köylülere demokratik hak ve özgürlükler verilerek bir toprak reformunun gerçekleştirilmesiyle ne gibi başarılar sağlanabileceğini gösteren tecrübeler yalnız sosyalist devletlerin başarılarından ibaret değildir. Örneğin Irak'ta, 1959 yılının ilk yarısına kadar, yani memlekette demokratik özgürlüklerin var olduğu dönemde, köylüler kendi kongrelerini yapabilmış, Temmuz devriminin kazançlarını savunan ve daha birçok ekonomik isteklerin yerine getirilmesi için mücadele eden kendi öz teşkilâtlarını kurabilmişlerdir. Aynı dönemde, köylülerin doğrudan doğruya katılmaları ile büyük çiftlik sahiplerinin elinden 275 bin hektar toprak alınabilmektedir.

2. *Yönetim mekanizmasından faydalanma.* Arap memleketlerinde, yapılan bazı reformlara rağmen, yönetim mekanizması – evvelce olduğu gibi – emperyalist ve feodal rejimin mirası gerici ve bürokratik karakterini korumaktadır. Bu mekanizmayı teşkil eden yönetim bu ülkelerde görülen derin değişimlere ayak uydurabilecek nitelikte değildir. Yönetim çevrelerinde yüksek katlara yerleşmiş olan, ve toprak reformu dahil, bütün ekonomik ve sosyal dönüşümlere her vasıtayla karşı koyan bir sürü memur vardır. İşte asıl bu elemanların hükümete karşı her türlü komplolar tertipledikleri ve gerçek demokrasinin yokluğunun da onların işini kolaylaştırdığı herkesin bildiği bir gerçektir. BAC Başkanı Nasır'ın 12 Kasım 1964 günü Milli Meclis'te yaptığı konuşmada belirttiği gibi, devlet mekanizması

genel hatlariyle eskisi gibi kalmakta, ve bu geçiş devresinde her vasıtaya başvurarak üstünlük sağlamaya çabalayan bürokratik eğilimler büyükçe bir kuvvet teşkil etmektedir. Yine Nasır'ın belirttiği gibi, bürokrasiyi ortadan kaldıracabilecek başlıca yardımcı vasıta ve halk kontrolünü yürütüm organlarının üstüne çıkarmanın biricik garantisi, demokrasiyi geliştirmek ve her bakımdan genişletmektir.

Bu memleketlerde gerici-bürokratik yönetim mekanizmasını kırmak ve onun yerine halkçı bir yönetim mekanizması kurmak alabildiğine zor bir iştir. Bu ancak cesurane devrimci tedbirlerle başlanabilir. Son zamanlarda BAC-de, Suriye'de bu yönde ümit verici bazı işaretler belirmiştir. Belirli ölçüde garantilerle bazı demokratik özgürlüklerin tanınması, yönetim katlarının yeniden organize edilmesi gibi tedbirler bu cümledendir. Bu ilk adımların gittikçe daha kesin ve derin tedbirlerle devam edeceğini ve yalnız BAC ile Suriye'yi değil, Irak'ı ve öteki Arap memleketlerini de kapsıyacağını umarız.

Bu ülkelerde toprak reformunun derinleşmesi ve en hayırlı sonuçlara ulaştırılmasıyla en yakından ilgili olan ana kuvvet, köylü nüfusun büyük çoğunluğunu teşkil eden tarım işçileri ile yoksul köylülerdir. Köyde kendilerine düşen ilerici rolü oynayabilmek için bu güçler demokratik temel üzerinde kendi başlarına kuracakları bir teşkilâtta birleşmelidirler.

BAC, Suriye ve Irak'ta toprak reformu uygulamalarının gösterdiği gibi, büyük toprak mülkiyetinin kısmen sınırlandırılması toprak-tarım problemini çözmemiş; köy ekonomisinin hızla gelişmesine ve geniş köylü yığınlarının geçim şartlarının iyileşmesine yol açmıyor.

Arap memleketleri köylüleri, tek başına ve parça-buçuk tarımsal üretimin karakterinden ileri gelen birçok güçlükler içinde kıvranyorlar. Bu güçlükler hem ayrı ayrı çiftçileri, hem de tarımsal üretimin tümünü kemiriyor. Mısır'da artık Assuan Barajı'nın hizmete girmesiyle işlenecek toprakların bölünmemesi ve bu yeni arazide devlet tarım kooperatifleri kurulması akımı belirli bir hal almıştır.

Toprak-tarım meselesinin radikal ve demokratik olarak çözümlenmesi için önemli şart, en yoksul köylülerle işçi sınıfının, şehir ve köy küçük burjuvazisinin devrimci kısmıyla birlikte hareket etmeleridir. Bu güçler arasında birlik, emperyalistlerin ve iç gericilerin komplolarını suya düşürmenin garantisidir. Toprak reformunun radikal ve demokratik şekilde sürekli olarak uygulanmasını sağlayacak olan da bu birliktir. Ve bu birlik Arap memleketlerinde bütün devrimci güçlerin elbirliğini sağlamak için gerekli ön şartların yaratılmasına yardım edecek dolaysız tedbirlerden biridir.

Birçok Arap memleketlerinde devrimci kuvvetlerin birleşmesi için elverişli bir ortam yaratan şartlar, köy ekonomisini de kapsıyan sosyal-ekonomik değişiklikler, Arap dünyasının diğer ülkelerinde, hususiyile toprak probleminin çözülmesi için şimdiye kadar hiçbir ciddi adım atılmamış olan Ürdün'de köylülerin mücadelesinin gelişmesi için yeni ufuklar açmaktadır. Ürdün'de de toprak reformu artık en aktüel ve ertelenmez bir ödev olarak

ileri sür÷lmektedir. Zaten ÷lkesini geri kalmışlıktan kurtarmayı ciddiye ve samimiyetle arzu eden bug÷n÷n ve geleceğinin her milli hükümeti bu problemle kaçınılmaz olarak yüzyüze gelmektedir ve gelecektir. Ürd÷n de gelişmesinde hangi yoldan yürüyeceğini, özellikle toprak reformunu nasıl gerçekleştireceğini artık vakit geçirmeden tesbit etmelidir. Ürd÷n'de mücadelenin gidişi, hamleleri, devrimci güçlerin işbirliği, içerde, Arap dünyasında ve milletlerarası alanda kuvvetler dengesi şu soruya cevap vermelidir: Ürd÷n de Mısır'ın, Cezayir'in ve Suriye'nin koyuldukları yoldan mı yürüyecek, yoksa onun gelişmesi başka şekiller mi alacaktır?

TÜSTAV

Bazı gelişmiş kapitalist ülkelerde komünist partilerinin oynadığı rol

«Barış ve sosyalizm problemleri» dergisi, geçenlerde Pragda bazı gelişmiş kapitalist ülkelerdeki yığın hareketleri ve komünist partilerinin bu hareketlerde oynadığı rol ile ilgili sorunları inceliyen bir yuvarlak masa toplantısı düzenledi. Bu toplantıya L. Aarons, (Avusturya), E. Zucker-Schilling (Avusturya), W. Kashtan ve N. Morgan (Kanada), İb. Nörlund (Danimarka), G. Öhman (İsveç), H. Lumer ve M. Thomas (Amerika) katılmıştır.

Bu tartışmanın kısaltılmış tutanağını aşağıda sunuyoruz:

W. Kashtan – Tartışmamızın ana konusu, kapitalist ülkelerdeki az üyeli komünist partilerini ilgilendiriyor. Konu, partilerimizin karşılaştığı çok yönlü sorunlardır. Bunlara çözüm yolları bulmak kolay değildir. Dikkatle incelenecek temel sorun, az üyeli partilerin önemli bir siyasi güç haline gelebilmesini engelleyen objektif ve sübjektif engellerdir.

Kapitalist gerçek: çelişmeler ve sorunları

Kanada'da İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemin başlıca özellikleri, iktisadi gelişme, üretim güçlerindeki artış ve işçi sınıfı için iş bulma olanaklarının artışı olmuştur. Bu ortam kapitalistleri bazı tavizlerde bulunmaya zorladı. İşçilerede kapitalistlerden bazı haklar kopartabildi.

Bu dönemde işçi hareketlerinin başlıca özelliği yeni yeni tevizler elde etmek, yeni yeni başarılar sağlamak isteği olmuştur. Bunun sonucu olarak emekçi yığınlarında, reformist eğilimler artmıştır (burjuva reformizmi olduğu gibi sosyal reformizmi de.)

Demokratik reformlar isteği işçi sınıfının başlıca özelliği haline geldi. Devrimci anlayış ancak ufak bir azınlıkta devam etmektedir. Bu şartlar içinde birçok başka parti gibi, partimiz de şu sonuçla karşılaşılıyor: Devrimci durum varolmayınca, yığınlar devrimci değişikliklerin gerekliliğini anlamayınca, devrimci bir parti nasıl davranmalıdır? Bu gibi şartlar içinde bulunan bir parti, kitle partisi haline nasıl gelir? Karşılaştığımız sorular işte bunlardır, ve bu soruları cevaplandırabilmek için, çalışmalarımızı arttırmamız çok önemli olmakla beraber, yeterli değildir. Bunu yapabilmek

için bugünkü objektif etkenleri, menşelerini, bu etkenlerin içindeki çelişmeleri değerlendirmemiz gerekiyor.

Ülkemizdeki durumun özelliği siyasi alandaki düzensizliktir. Yukarıdaki sorulara bir cevap bulabilmek bu yüzden önemlidir. Bu günkü şartlar içinde, komünist partileri nasıl davranmalıdır, hangi sorunları çözmek zorundadır? Belirsiz çözüm yolları yetersizdir. Yakını olsun uzak olsun bütün amaçlarımızı, olanaklarımızı iyice tesbit etmeliyiz. Parti üyeleri yarına güvenle bakabilmelidirler.

Ib. Nörlund – Yüksek konjonktür döneminde kapitalistlerin kazançları azalmadığı gibi, aksine görülmemiş şekilde artar. Kapitalist sınıfın egemenliği bir bakıma güçleniyor, denebilir. Bu son yıllarda meydana gelen süreçler, sadece tekellerin «tavizleri» değildir. Bu tavizler bir sömürme yolu, büyük kârlar getiren bir nevi yatırma haline geliyor. Demek oluyorki taviz politikası, kapitalist sömürme sisteminin bir parçasıdır. Bu metotlarla, tekeller insanları daha kolaylıkla sömürebiliyor.

Danimarka'da emekçiler belirli bir yaşama seviyesi istemekle yetinmiyorlar. Bu günkü şartlar içinde, gittikçe şiddetlenen çalışma temposu ve buna benzer etkenler işçileri çok yormaktadır. Daha iyi bir hayat uğrunda savaşıırken işçiler ücretlerinin artırılmasını değil, iş saatlerinde indirim yapılmasını istiyorlar. Çalışırken sinirleri fevkalâde gerilen işçiler dinlenme ihtiyacını daha şiddetle duyuyorlar. Bu ihtiyaç kültür işlerinde, sporun gelişmesinde, eğlence sanayiinde, yani toplumsal hayatın her alanında beliriyor. Kapitalist toplumun emekçilere karşı sert davranışı derinlemesine incelenmelidir. Kapitalist sömürmenin, kapitalist baskının aldığı konkre şekilleri incelemek zorundayız. Çünkü bunlar bütün çağdaş kitle hareketlerinin başlangıç noktasıdır. Çağdaş kapitalist şartlar içinde ortaya çıkan yeni ihtiyaçları dile getirmeliyiz.

I. Nörlund kapitalist ülkelerde yürütülen sınıf savaşıyla, dünya sosyalist sisteminin gelişmesi arasındaki bağları da inceledi. Sosyalist dünyanın çeşitli alanlarda elde ettiği başarılar kapitalistlerin üzerinde baskı yapıyor. Örneğin Sovyetlerin bilim ve eğitim alanlarında elde ettiği başarılar, Danimarka'da eğitim reformu konusunda tartışmalara yol açtı. Bu bağları gizlemeğe çalışıyorlar. Bu gün dünyada iki sistem mevcut; tekeller işçi sınıfına karşı yürüttükleri savaşta, sosyalizme iftira, sosyalizmin rolünü küçümseme metotlarına başvuruyorlar. Demek oluyorki sosyalist ülkelerin, çağdaş dünyada oynadığı rolü tanıtmak, değerlendirmek için sarfedilen çabalar bir komünist partisinin faaliyetlerinde önemli bir unsur haline gelmiştir.

H. Lumer I. Nörlund'un yeni sömürme şekillerini incelerken belirttiği noktalar, Amerikadaki objektif şartların incelenmesinde, hareket noktası olabilir. Bu gün varolan nisbi refahın, sendika hareketlerinde, sınıfların uzlaşma politikasının büyük yer tutmasının, sonucu olarak; ücretlerin artırılması için yürütülen pazarlıklar büyük yer tutmakta, işçilerin çalışma şartları ihmal edilmektedir. Elde edilen ücret artışlarına karşılık olarak, büyük

şirketler çalışma şartlarını diledikleri gibi tesbit ediyorlar. Bundan faydalanıp, çalışma temposunu bir kat daha arttırdılar.

Amerika'da çok ileri götürülen otomatizasyon işçi sınıfını şiddetle etkilemektedir. Otomatizasyon, başlıca, endüstrilerde çalışan birçok işçiyi işinden etti. İşçilerde güvensizliği, yarının korkusunu arttırdı; sendika hareketinde iş bulma, çalışma şartları, iş saati gibi sorunların birinci plâna gelmesine, ücret meselesinin ikinci plânda kalmasına sebep oldu.

Oturuma katılanların hepsi şu noktayı belirtmiştir: Savaş sonrası dönemde, en önemli sorunlardan biri, ekonomik savaş sorunudur. Komünistler 1929 buhranına benzer büyük bir ekonomik buhranın patlayacağına uzun müddet inandılar. Bu konuyu derinlemesine incelemek, daha doğru, daha açık sonuçlar çıkarmak zorundayız. Çağdaş tekeli kapitalizm konusunda dikkatle inceleyeceğimiz sorunlar çoktur. Tekelci sermaye, kitlelere baskı yapıyor; bu baskıların konkre etkilerini incelemeliyiz. Bazılarının iddiasına göre, işçiler pasifleşmiştir, ailelerine fazla bağlanmışlardır; buzdolapları, televizyonları, radyoları var. Ama, konferansa katılanların belirttikleri gibi, kapitalist ülkelerdeki objektif şartlar işçi sınıfını savaşa iteliyor; işçi sınıfı savaşmak istiyor; ve hep savaşıyor. Hiç şüphesiz, çeşitli kapitalist ülkelerde, kitle savaşı en yüksek konjonktür döneminde en yüksek gelişme noktasına varmıştır. Çağdaş tekeli kapitalizmin, «refah toplumu»nun, halkın karşısına çıkarttığı sorunları iyice tanımalıyız. Toplantıda söz alanların hepsi sanayi işletmelerinin şehirlere sokulmasıyla, şehircilikle, taşıtlarla ilgili sorunları incelemek zorunluluğunu belirttiler. Halk için hayati bir önem taşıyan bütün sorunlara çözüm yolları bulmak üzere, kapitalist gerçekleri Marksist-Leninist bir gözle incelemek, komünistlerin başlıca ödevidir.

N. Morgan: Bütün yoldaşlar bazı kapitalist ülkelerde görülen yüksek konjonktürden bahsettiler. Ama, hesaba katmak zorunda bulunduğumuz bu özellik, gelişmenin ancak bir yönüdür. Sorunu fazla basitleştirmek istemiyorsak, gelişmenin diğer yönlerini de incelemeliyiz. Hiç şüphesiz, Kanada'da, ekonomik gelişme bu son on yıl içinde fevkalâde yükselmiştir. Ama, şunu da belirtmeliyiz: aynı dönem içinde şirketlerin kazançları da, en yüksek noktasına varmıştır. Kanada ekonomisi, üretim ve tröstlerin kazançları bakımından, bütün rekorları kırarken, 250.000 işçi «devamlı işsiz» durumundadır. Sendika hareketinin çok geliştiği, ortalama ücretlerin çok yüksek olduğu bir bölgeden geliyorum. Ama bu bölgede, resmi istatistiklere göre, halkın 15-17'i mahrumiyet içinde yaşıyor. Öte yandan tekellerin etkisiyle yükselen fiatlar, Kanada tarihinde bu güne dek görülmemiş bir hayat pahalılığına sebep olmuştur.

Sınıf savaşında yeni özellikler: Bu şartlar içinde tekeli aleyhtarı savaşlar genişliyor. Daha yüksek ücretler, fazla mesai primleri, çalışma şartları gibi geleneksel isteklerle yetinmeyen işçiler, iş saatlerinin azaltılması, ücretliji-

zinlerin uzatılması, emekli maaşlarının arttırılması uğrunda ve, özellikle son zamanlarda, otomatizasyonun kötü sonuçlarına karşı savaşıyorlar.

I. Nörlund – işçi hareketine açılan yeni şartları belirtti. Bu günkü dönemde devletin aldığı ve gittikçe çoğalan tedbirlerin etkisiyle sendika hareketi ve ekonomik istekler, siyasi isteklere bağlanıyor. Beliren bütün şartları kullanmasını biliyor muyuz? Sendika hareketi, siyasi hareket haline getiriliyor mu? Danimarka'da işçi sınıfı işçi savaşının bu şekillerini geliştirmede gecikmiştir. Bunun nedeni, sendikalardaki peşin fikirlerdir. Sendika hareketinin sol kanadında bile, sendikaların politika ile uğraşması doğru olmadığı kanaatine rastlanmaktadır. Ama işin en tehlikeli tarafı şudur: Enflasyon politikası, «gelirler politikası» vb. gibi çok yönlü siyasi ve ekonomik sorunlar karşısında, işçi sınıfı kendini güçsüz hissediyor.

Sınıf savaşını güçlendirmek için tek yol, konkre programlar, projeler tesbit etmek, aktüel sorunlara çözüm yolları bulmaktır. Bu programlardan kitle hareketinin çıkmasını sağlamalıyız. Önümüze çıkan başlıca ödevlerden biri, işletmenin içinde demokrasi uğrunda savaş yürütmektir. Kanaatımıza göre, bu savaş, işçi sınıfının şuurunu yükseltir. Bu gün partimiz, millileştirilme meselesini ön plâna alıyor. Millileştirilmenin önemini biliyoruz; ama Danimarka'da halkın demokratik geleneklerine uyan, bu geleneklerin gelişmesini sağlayan, işletmelerin içinde demokrasi uğrunda savaştır. Tecrübelerimiz bize şunu göstermiştir: Yüksek konjonktür şartları içinde, demokratik yığın hareketleri mümkündür. Hattâ bu şartlar bazan daha elverişli bile oluyor. Çünkü işçiler işlerinden çıkarılmaktan daha az çekiyorlar. En çok grev yapıldığı yıllar, daima yüksek konjonktür dönemlerine rastlar. Hiç şüphesiz, yüksek konjonktürün başka bir yönü daha var; bu da vurdumduymazlık, ilgisizliktir. Ama nasıl olsa, tecrübelerden de anlaşıldığı gibi, ellerimizi kavuşturup «yeni bir buhran» beklemekle yetinemeyiz. Yüksek ekonomik konjonktür şartlarında bile, kitle hareketlerini geliştirmeye çalışmalıyız.

E. Zucker-Schilling – Kanaatımıza göre, ülkemizde kitle hareketlerini geliştirmek için, işçi ve memurların ekonomik yönetime katılmasını sağlamak üzere yürütülen hareketler, kuvvetli bir etkidir. Mesele demokrasiyi ekonomi alanına sokmaktır. Avusturya'da çok geniş tutulan devletleştirmeler, işçilerde milli ekonomi politikasının tesbitine katılma isteğini arttırmıştır. Devletleştirilen sektör işçilerin ekonomik yönetime katılması için yürütülen savaşın temeli ve hareket noktasıdır.

Ekonominin yönetimine katılma hakkını istemek, kapitalizmde bir reform yapmak istemek anlamına gelmiyor. Biz kapitalizmin güçlenmesini, denge kazanmasını istemiyoruz. Kapitalizmin yok edilmesini istiyoruz. Bizi bu amaca götürecek temelde barışçı bir gelişmenin yanında, savaş yürütmesinde gerektiğini biliyoruz. Kanaatımıza göre böylece bir imkân beliriyor: Sosyalizme doğru barışçı yollarla ilerleme politikası ile, sosyal demokratların izlediği «toplumsal iş birliği» politikası arasındaki farkı, kitlelere, geçirdikleri tecrübeler yoluyla, gösterebiliriz.

İşçi sınıfını harekete getirecek diğer bir etken de, kamu oyunun özgürlüğü; radyo ve televizyon özgürlüğü uğruna yürütülecek savaştır. Teknik devrimin bu günkü döneminde, yığınları etkileyen tekniklerin gelişmesi ile, radyo ve televizyonda demokratik özgürlükler uğruna yürütülecek savaş, işçi hareketinin başladığı yıllarda, basın, söz ve toplanma özgürlükleri uğruna yürütülen savaşın oynadığı rolü oynayabilir.

W. Kashtan: Eskiden «ekonomik demokrasi» lâfını etmek istemiyorduk kapitalist rejimde elde edilebilecek hakları tâyin ederken, bu formülün bizi şaşırtabileceğini sanıyorduk. Oysa, kanaatıma göre bu kavramı yenden ele almalıyız. «ekonomik demokrasi», işçilerin işletmedeki haklarını arttırmak, ekonomik gelişme sorunlarına bulunacak çözüm yollarına katılmalarını sağlamak için yürütülen savaşın bir yönü olarak ele alınmalıdır. Ülkemizde sendika hareketi, ekonomik gelişme sorunlarında yürütülen tartışmalarda sesini duyurmalıdır. Sendika hareketini destekliyoruz, güçlenmesine, derinleştirilmesine yardım ediyoruz. Bunu sağlamak için, tekellerin politikasına karşı, bu gün gerçekleştirilecek, gerçeğe sıkı sıkıya bağlı teklifler uğruna yürütülen savaşa hız verecek, konkre demokratik bir politika teklif edebilmeliyiz.

Demokrasi uğruna yürütülen savaşın diğer bir yönü de, sosyalist dünyanın başarılarına bağlıdır. Kapitalizmle sosyalizm arasında, ekonomik düzeyde yürütülen tarihsel savaş, kapitalist dünyasının içindeki sosyalist güçlerin artışı nasıl etkiliyorsa, sosyalist demokrasi ile kapitalist dünya-daki sağcı demokrasi arasındaki rekabet de, kanaatimizce, kapitalist ülkelerde yaşayan emekçilerin sosyalist şuurunu şiddetle etkilemektedir. Bu sorunları ortaya koyarken, partimiz pasif kalmıyor. XVIII. Milli Kongremizde kabul edilen hareket programı, tekellerin politikasına karşı, demokratik bir işçi politikasını teklif etti. Kanaatimize göre, doğru bir politika tâyin edip bu politikanın uygulanmasını sağlamak üzere savaşmak için, bir kitle partisi haline gelmeyi beklememeliyiz. Üyelerimiz azdın, ama tecrübelerimiz bize şunu göstermiştir: Doğru bir politika izlersek, bu politikayı işçi sınıfına doğru olarak anlatabilirsek, etkili bir güç haline gelebiliriz. Bizim yapmak istediğimiz de budur. Öte yandan şunu da biliyoruz: Programımız daha da konkre olmalıdır. Partimiz böylece geniş halk hareketinin ayrılmaz bir parçası haline gelecektir. Yeni yeni hareketler gelişiyor, bazıları kendiliğinden doğuyor; Partimiz bu hareketlere imkânlar sağlayabilecek parolalar ortaya atabilmelidir.

H. Lumer: Amerika'da çok derin toplumsal sonuçlar doğurabilecek kitle hareketlerinin geliştiğini görüyoruz. Otomatizasyonun sonucu olan yeni yeni sorunlar ortaya çıktı. Bu sorunlarla karşılaşan sendika hareketi bunlara yeni yeni çözüm yolları bulmak zorundadır. Emekçilerin otomatizasyon yüzünden işten çıkarılması sorunu karşısında, «Otomatizasyonla ilgili» özel anlaşmalar yapılıyor. Bu anlaşmalar emekçilerin işlerini garanti ediyor, ama, buna karşılık işverenler işletmeye istedikleri yeni tekniği sokabiliyorlar. Bu anlaşmalar daima yetersiz kalıyor. Çünkü işverenler işçilere

yol vererek değil, gidenlerin yerine yenisini olmamak suretiyle, işçi sayısını azaltıyorlar. Öte yandan, en önemli alanlarda, sendikalar çalışma şartlarını kontrol hakkını kullanmıyor. Bu gün daha olumlu çözüm yolları arandığı için, sendikalar uzun süredir Amerikan sendika hareketinde tartışılmayan önemli sorunları ortaya atmak zorunda kalıyorlar. Bu sorunlardan biri, devlet leştirme sorunudur. Son zamanlarda demiryolları sendikaları demiryollarının millileştirilmesini istedi. Taşıtlar sendikasının başkanı, Mike Guill daha da öteye giderek, teknik devrimler yüzünden emekçilerin işten çıkarılması sorununa çözüm yolu olarak bütün büyük endüstrilerin devletleştirilmesini istedi. Görüldüğü gibi, sendika hareketinin bazı kesimleri, bazı sendika yöneticileri, bu güne kadar yetinilen, toplu sözleşmelerle ilgili pazarlıklardan başka yeni çözüm yolları aramaktadır.

Ülkemizdeki temel sorun, karaderililerin vatandaş haklarını sağlamak üzere yürütülen, son zamanlarda çok gelişen ve bu anda keskinleşen savaştır. Bu savaş çok gelişti. Karaderililere yapılan baskının; ezginin sebepleri inceleniyor, bu soruna daha köklü çözüm yolları aranıyor. Bazı karaderili liderler, vatandaş haklarını sağlamak üzere savaşı bazı örgütler, şu veya bu şekilde sosyalizm sorununu, yürüttükleri savaşla sosyalizm arasındaki ilişkiler sorununu tartışmaya başlamıştır. Öte yandan vatandaş hakları uğruna yürütülen savaşla, bütün dünyada emperyalizme karşı yürütülen savaş arasındaki bağlar günden güne daha iyi anlaşılıyor. Vatandaş haklarının tanınması için yürütülen savaşın ve barış hareketinin etkisiyle, gençlik ve özellikle öğrenci hareketleri genişlemiştir. Çok büyük bir güç haline gelen gençlik hareketi, sola doğru kaymaktadır.

Barış hareketinde de yeni özellikler beliriyor. Eskiden bu hareket bütün çabalarını atom silâhlarının yasaklanmasına yöneltiyordu. Bu gün ise Viyetnam saldırısına karşı savaşıyor, yeni gösteri ve örgüt şekillerine başvuruyor, böylece hareketini çok yüksek bir düzeye çıkarıyor.

Bütün bu süreçlerin sonucu olarak, Amerikada bir sol akımı meydana geldi. Halk, sorunlara bulunacak köklü, sosyalist çözüm yolları ile daha yakından ilgileniyor. Sosyalist dünyanın başarıları ve hızla artan gücü bu eğilimi kuvvetlendiriyor. Soğuk harp döneminde gerileyen sol güçler böylece tekrar canlanıyor, bu da komünist partisini ve çalışma şartlarını olumlu şekilde etkiliyor.

Yığınların Komünistler hakkındaki düşünceleri: Tartıştığımız sorunun sübjektif yönünü özellikle belirtmek istiyorum. Emekçiler için biz neyi temsil ediyoruz acaba? Sosyal-Demokrat partilere nasıl bakıyorlar? Maalesef, birçok ülkelerde, kendi hatalarımızın yardımı ile, tekeller bizi yığınlara yanlış tanıttılar, komünist partilerinin milli menfaatler uğrunda savaşmadıkları fikrini yaydılar. Bu yanlış anlayışı ortadan kaldırmak için, büyük ve ciddi çabalar gerekiyor. Enternasyonalizmin prensiplerinden uzaklaşmıyacağız. Enternasyonalizmi geliştirmek için milli menfaatlerden hareket etmek gerek.

Bu sorunun temel yönü şudur: Milli menfaatleri anlamak ne demektir? Partimiz gibi üyesi az olan komünist partileri, ülkelerinde etkili bir güç haline gelmek istiyorlarsa, halkın hayatı menfaatlerini ilgilendiren bütün sorunlara karşı tutumunu açıkça belirtmek, sadece işçi sınıfını ilgilendiren sorunlar çerçevesinden çıkmak zorundadırlar. Böylece tekellere karşı bir halk kuvvetinin gelişmesini sağlayacak şartlar doğar, tek el aleyhtarı bir cephe kurulabilir.

Ama işin bu safhasında incelenmesi gereken bir takım başka güçlüklerle karşılaşırız. Geniş halk kitlelerinde beliren isteklerin savunması tekelimizde değildir. Sendika hareketi reformistlerin elindedir. Bu reformistler de halkın isteklerini savunuyor, bizimkilere benziyen isteklerde bulunuyor. Hiç şüphesiz burada reformları kastediyorum, sosyalizm uğrunda yürütülen savaşı değil. Bu şartlar içinde yığınlar karşısına biz nasıl çıkıyoruz, reformistler nasıl çıkıyor? Böyle bir durumda komünistlerin oynayacağı objektif rol nedir? Örneğin, devlet tekelliliği metodlarını ele alalım. Bu metodlarla, kapitalizmin içindeki çelişmeleri örtmeğe, derin ekonomik buhranların ortaya çıkmasını engellemeğe çalışıyorlar. Yoldaşlardan bazıları çok ciddi bir ekonomik buhranın yakında çıkacağını sanıyorlar. Ama bu günedek devlet tekellci kapitalizmi bu sürece tesir edebildi, etkilerini azaltmaya muaffak oldu. Bu şartlar içinde komünist partileri gereken sonuçları çıkarmak, gereken kararları almak zorundadır.

Devlet tekellci kapitalizminin uyguladığı politikanın bir amacı da, devrimci görüşler ve faaliyetler zararına olarak, reformcu görüşleri yaymaktır. Bazılarına göre, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı içinden çürümüştür, bozulmuştur: köklü toplumsal dönüşümler uğrunda savaşacak halde değildir. Ama birçok kapitalist ülkede işçi sınıfının yürüttüğü faaliyetler, bu görüşü yalanlıyor. İşçi hareketinin birliği uğrunda yürütülen savaşta Sosyal-Demokratlara karşı takındığımız sekte tutumdan vazgeçmek, onlarla işbirliği yolları bulmak zorundayız. Öte yandan da, kendi ideolojik tutumumuzu sosyal-demokratların tutumunu açıkça belirtmeliyiz. Aramızdaki fark birliğe bir engel olmamalı, aksine birliği kolaylaştırmalıdır.

Parti tabanının genişletilmesi ve sağlamlaştırılması meselesi, başka partiler için olduğu gibi, bizim için de önemli bir sorundur. Gençlik üzerindeki etkilerimizi acaba nasıl kuvvetlendirebiliriz? Hiç şüphesiz, genç güçlerle kadrolarını yenilemediği takdirde, partimizin karşılaştığı güçlükler bir kat daha artar. Ama mesele bununla bitmiyor. Genç kuşaklar arasında devrimci görüşleri yaymak, gerici güçlerin gençliği etkilemesini engellemek zorundayız. Genç kuşağın bütün sorunlarını iyi bilmemiz, dertlerine çözüm yolları bulmamız, partimizi, gençlerin partisi haline getirebilmemiz lâzım.

Kanada'da partimizin çözmek zorunda kaldığı temel sorunlardan bazılarını saydık. Bu son dönemin özelliği şudur: Komünizme karşı peşin fikirler devam etmekle beraber, bu alanda çok olumlu değişiklikler oldu. Son zamanlara kadar komünizm konusunda söz edenler sadece komünizm düşmanları idi. Oysa bu gün komünistler sık sık görüşlerini açıklamaya

çağrılıyor. Bu tutum Kanada'da oluşan değişiklikler sürecinin bir parçasıdır. Partimiz bundan yararlanıp etkisini genişletebilir, örgütlerini mükemmelleştirebilir.

N. Morgan: Kashtan yoldaşın belirttiği objektif etkenlerin önemini küçümsemek istemiyorum, ama 18 yıl devam eden soğuk harbin etkilerini, iktisadi gelişmenin önemini, burjuva basınının, radyonun, televizyonun partimizi yanlış tanıtmak için kullandığı etkenleri hatırlatmak isterim. Çok yönlü, çok karışık sorunlarla karşı karşıyayız, bunları küçümsemek büyük hata olur.

Partimizin geçen ilkbaharda toplanan XVIII. Kongresinde, kongreden sonra yapılan Merkez Komitesinin iki toplantısında, çalışmamızı kolaylaştırabilecek yeni şartların ortaya çıkması ile, basınıımızda görülen durgunluk ve üye sayımızın azlığı arasındaki çelişme sorunu dikkatle incelendi. Reformlarla devrim arasındaki ilişkiler; Sosyal-demokratlara karşı takınacağımız tutum gibi, önemli ideolojik sorunlarla ilgili tartışmaların yürütülmesini sağlayacak tedbirler aldık. 3 maddeli bir program temelinde geniş bir kampanyaya giriştik. Bu maddeler şunlardır: Barış uğruna savaş; Kanada'nın Amerikan emperyalizminden ayrılıp bütün halklarla barış, dostluk, ticaret yoluna girmesini temin için savaş; Anayasamızın bütün Kanadalılarla temel haklar; Fransızca konuşan Kanadalılarla İngilizce konuşan Kanadalılar arasında tam bir eşitlik tanınması uğruna savaş; işçi sınıfının karşısına çıkan bazı temel sorunları çözebilecek, işçi hareketinin gelişmesini sağlayabilecek yeni bir iktisadi politika uğruna savaş. Son belediye seçimlerinde, durumda bir değişiklik belirdi. Bu seçimlere biz de katıldık, son seçimlere oranla iki kat aday gösterdik. Birçok il ve ilçede, daha çok oy aldık, sendikaların ve Yeni Demokratik Partinin adaylarının yanında, kendi adaylarımız da seçildi.

I. Nörlund – Ülkemizde de, sosyal-demokrat işçilerle komünist işçiler arasındaki ilişkiler çok değişmiştir. Sosyalist Halk Partisine mensup işçilerle de ilişkilerimiz değişti. (Bu parti 1958 de komünist partisinin bölünmesinden doğmuştur.) SNP-nin yöneticileri, başlarında Aksel Larsen, komünistlerle işbirliğine karşı koyuyorlar. Ama bu partinin üyeleri ile, sempatizanlarıyla çok olumlu münasebetler kurabildik.

Komünistler birliğe nasıl hizmet ediyorlar? Politik simamız gerektiği kadar belirli değildir. Bu gerçeği kabul etmeliyiz. Faaliyetimiz daima elzem görünmüyor. Taraftarlarımız az demek istemiyorum, ama taraftarlarımızı çoğaltabilecek şekilde çalışmalıyız. Kanaatime göre, sorunu şu şekilde koymalıyız: İşçi sınıfının ve halkın birliğini sağlama hareketine komünistler nasıl hizmet edebilir, nasıl hizmet etmelidir? En etkili hizmet şekli hangisidir? Bu sorunu büyük bir dikkatle incelemeliyiz: Bu sorunu, şu veya bu ülkeye özgü şartlara göre olduğu gibi, genel şartlara göre de cevaplandırmalıyız.

Üç nokta üzerinde duracağım; birinci nokta şudur: Komünistler, yığın-

ların hareketine dayanan, bu hareketle dile gelen bir demokrasi görüşünü savunuyorlar. Danimarka'da, demokrasi lâfı çok ediliyor, ama demokrasi anlayışı şekli kalıyor. Oysa pratikte olduğu gibi, politik fikirlerimizde de demokrasi anlayışımız, sosyal-demokratların demokrasi anlayışından çok farklıdır. Onlar yığın hareketlerinden çekinirler, yöneticileri bu hareketleri engellemeğe bile çalışır. İkinci nokta ise şudur: Diğer toplumsal tabakaların önemini, ve genellikle orta sınıfları savaşa iteleme politikasını küçümsememekle beraber, biz, işçi sınıfının oynayacağı rolün üzerinde ısrarla duruyoruz. Ama, ülkemizde, diğer partiler, toplumsal gelişmede, işçi sınıfının yönetici rolünü belirtmek istemiyorlar, yahu bundan çekiniyorlar. Üçüncü noktaya geelim: İşçi sınıfının şuuru geliştiren komünistler, bu günkü dünyada sosyalist itelişin, bu itelemin rolünü yığınlara anlatmış oluyorlar. Bu ödevlerini yerine getirmeleri bir zorunluluktur. Bir kere, böylece kendi sosyalist görüşümüzü açıklamış oluyoruz. Öte yandan, genellikle halk ve özellikle işçi sınıfı bu itelemeyi göremezse, ne bugünkü milletlerarası durumu, ne de kendi sorunlarını anlayabilir.

I. Nörlund: sözlerine şöyle devam etti: – Komünist partilerinin milli ve milletlerarası ödevleriyle ilgili bir iki nokta belirtmek isterim. Bu ödevlerin çelişmediğinde, aksine birbirini tamamladığında prensip olarak, hepimiz anlaşmış görünüyoruz. Anlaştığımız ikinci nokta da şudur: milli politikamızın gelişmesi, burjuazinin tahrikiyle açılan milli «ayırım» kampanyasını durduracak en etkili, en önemli etkidir. Bununla beraber, mesele bununla bitmiyor. Kanaatıma göre, milletlerarası dayanışma milli menfaatlara zarar vermediği gibi, aksine, sosyalizmin gelişmesi, sosyalist kampın varlığı, işçi sınıfımızın, partimizin menfaatlarını savunma işinde en önemli rolü oynamaktadır. Ülkemizdeki işçi sınıfının karşısınajçıkan sorunların çözüm yolu, bu günkü sosyalist gerçeklere bağlıdır. Biz bunu ispatlamalıyız.

E. Zucker-Schilling – Tartışmamız bize şunu göstermiştir: Burada temsil edilen partilerin bulunduğu ve savaştığı şartlar çok farklı olmakla beraber, bu partilerin ortak sorunları da çoktur. Partilerin uyguladığı politikanın, faaliyetlerin doğruluğunu kontrol etmemize yardım edecek ilginç fikirler ileri sürüldü. Komünizm düşmanlığının hızını kaybettiğini söyleyenler oldu. Hiç şüphesiz, düşmanlarımız savaşmaktan vazgeçemediler, ama yeni metotlara başvurmak zorundalar. Bu metotlar bundan önceki dönemde çalışmamızı çok zorlaştıran metotlar kadar kaba ve inatçı değil. Görüş ve fikirlerimizin çekici gücü arttı, emekçi halkın çeşitli tabakalarını daha çok etkiliyor, bunu hepimiz görüyoruz.

Bu gelişmeye rağmen – bu da bütün faaliyetlerimizin ortak bir özelliğidir – Avusturyalı emekçilerin çoğunluğu, komünist partisine isteklerini gerçekleştirebilecek bir politik güç diye bakmıyorlar. Bununla beraber, bazılarının sandığı gibi, partimizin ortadan kalkma tehlikesiyle karşılaşmıyoruz. Politikamızın olumlu sonuçları, bunun bir ispatıdır. Bir komünist partisinin siyasi rolü, sadece genel seçimlerin sonuçlarıyla ölçülemez.

Seçim sonuçlarına aksetmiyen siyasi başarılarımızın ülkenin politikasına etki yapmayacağını sanmak büyük hata olur.

Politikamıza, görüşlerimize katılanların, iddialarımızın dikkatle incelenmesini isteyenlerin sayısı gittikçe artıyor. Demek oluyor ki bunlar temsil ettiğimiz fikirleri doğru buluyorlar. Sosyalist Partisini zayıf düşürmek, kapitalistleri güçlendirmek korkusuyla, partimizi desteklemiyorlar. Çünkü yığınlar, sosyalist partisinin ve bu partinin yönettiği sendikaların bazı reformları daha kolay gerçekleştirileceğine inanıyorlar. Demek oluyor ki, yığınlar, sosyalizme götüren barışçı yollarla – yani bizim yolumuzla – Sosyalist Partisinin izlediği reformizm ve toplumsal işbirliği yolu arasındaki farkı göremiyorlar. Aşamalarla gerçekleşecek, sermayenin egemenliğini sınırlandıracak amaçlar uğrunda savaştığımızı; oysa sosyal-demokratların izlediği politikanın kapitalist sistemi kuvvetlendirecek bazı reformları gerçekleştirmek amacını güttüğünü anlıyamıyorlar. Yığınlara bu farkı anlatmalıyız: Günden güne genişleyen tabakalar komünistlerin teklif ettiği politikaya, bu günkü duruma bir czm yolu diye bakabilmelidir.

Politikamız bu czm yollarını sağlayacaktır, yığınlara sosyalizmin imknlarını açacaktır, bundan şüphemiz yoktur. Bu politikayı tek başımıza gerçekleştireceğimizi iddia etmiyoruz, başka partilerle işbirliği yaparak sosyalizme varmak niyetindeyiz; ama bu partiler, politik ve ideolojik savaş içinde belirli bir gelişme geermelidir. Bu ise, komünist partisinin varlığını zorunlu kılıyor, çünkü bu devrimci ve savaşçı nc g olmadan, bu yönde bir gelişme beklenemez. Emekçilerin ekonomik menfaatlarını savunmak, sorunlarına demokratik czm yolları bulmak üzere yürütülen günlük savaş ancak, partimizin varlığını haklı göstermektedir.

L. Aarons: Avustralyada karşılaştığımız sorunlar, temelde, burada temsil edilen partilerin sorunlarıyla birleşiyor. Bunlar, partimizin gelişmesi, etki-sinin genişlemesi, kuvvetlenmesi sorunlarıdır. Kanaatımıza göre komünist partisinin oynayacağı rolü iyice anlamak fevkalâde önemlidir. Komünist partisini bir kitle partisi haline getirmek için herşeyden önce, işçi sınıfına, milli hayatta oynadığı yönetici rolü anlatmamız gerekiyor. Kanaatımıza göre, Avustralyada, bir kitle partisi haline gelebilmesi için, komünist partisi, işçi sınıfının ve ileri güçlerin başına geçmelidir. Öte yandan, partimizi bir kitle partisi haline getirmek için, pratikte, politikamızın, propagandamızın, teşkiltımızın milli, Avustralyalı niteliğini belirtmek lâzım. (Enternasyonalist prensiplerden hiç fedakârlık etmemek şartıyla.)

Partinin milli yönünden ne kastettiğimizi göstermek için, Avusturalyanın dış politika sorununu ele alalım. Avustralyalı kapitalistler, Amerikanın Güney-Doğu Asyada izlediği politikayı destekliyorlar. Ama Avusturalyanın milli menfaatleri nedir? Yüz milyonlarca insanın yaşadığı ve büyük, tarihsel bir milli kurtuluş savaşının yürütüldüğü bu bölge, ülkemize pek yakındır. Ne şiddet, ne de Amerikan uçakları bu kurtuluş savaşının gelişmesine set çekebilir. Avusturalyanın milli menfaatleri, Güney-Doğu Asya halklarıyla barışı, dostluğu, ticaret ilişkilerinin gelişmesini gerektirdiği gibi, bu halk-

ların sömürgecilik boyunduruğundan kurtulmaları için, bu savaşın gelişmesini gerektiriyor. Başka bir deyimle, Avustralyanın milli menfaatleri proleterya enternasyonalizminin zorunlulukları ile birleşiyor.

Temel sorun: Birlik uğruna savaş. Bir mesele daha belirtmek istiyorum: Temel sorun, işçi savaşının birliği uğruna yürütülen savaş meselesidir. İşçi sınıfının birliği uğruna inatla savaşmazsak, komünist partisini bir kitle partisi haline getiremeyiz. Komünist partisi işçi sınıfının öncü gücüdür, en ilerici partidir, ülkenin bütün sorunlarına çözüm yolları bulan yalnız odur, elbet, ama bunu durmadan tekrarlamakla yetinmek faydasızdır. Biz bunu pratikte ispatlamak zorundayız, bu ise işçi sınıfının birlik halinde hareketi uğrunda savaşmak. İşçi Partisiyle dostluk ilişkileri kurmak demektir.

Bazı yoldaşlar İşçi Partisinin ancak bir yönünü görüyorlar; bu partinin kapitalist ideolojiyi yaydığını, bütün yöneticilerinin – herhalde çoğunun – kapitalist sistemi desteklediğini görüyorlar. Geçirdikleri tecrübeler bu yoldaşlarımıza şunu göstermiştir: İktidara sık sık gelen İşçi Partisi hükümetleri, kapitalizmin güçlenmesine yardım ediyorlar, gelişmesini kolaylaştırıyorlar. Ama bu özellik, sorunun ancak bir yönünü teşkil ediyor. Sorunun önemli yönü şudur: 1. Sosyalist partiler kitleleri etkiliyor. 2. Bu partilerin saflarında, çeşitli görüşlü insanlar bulunuyor. 3. Bu partilerin sol kanadı günden güne gelişiyor. Bu kanadı meydana getirenlerin görüşleri çok çeşitlidir, ama genellikle bu unsurlar işçi sınıfını savunan; sendikalarda, emekçilerin yakın menfaatlerini savunmak üzere, komünistlerle, partisizlerle işbirliği yapan sosyalistlerdir. Komünistlerin kanaatine göre, ortak hareketler yoluyla bu sol kanatla bağlarımızı güçlendirmeliyiz; Teorik ve politik sorunları tartışmak üzere toplantılar düzenlemeliyiz.

Sosyal-demokrasinin sol kanadıyla yürütülecek tartışma ve görüşmelerde, ortaya çıkan noktalar, imkânlar meselesi; tekellerin gücünü yıkmak, sosyalizm yoluna girebilmek üzere sol güçlerin birliğini kurmak zorunluluğu sorunudur. Oturumda söz alanların hepsi çözülecek sorunları, yenilecek güçlükleri, reformist görüşlerin etkisine karşı yürütülecek savaş zorunluluğunu belirttiler. Ama sosyalist partilerinin birçok tabakalarında, bu yolda bir gelişme belirmeğe başlamıştır.

Kanaatımıza göre, birlik uğruna yürütülecek savaşta, bizden başka hiç kimse sorunları anlayamaz iddiasından vaz geçmeliyiz. Yorumumuzun doğruluğuna inanıyoruz, genellikle taktiğimiz de doğrudur, ama hiç şüphesiz hatalar işleyebiliriz, işliyoruz da. Bütün meseleleri çözebileceğimizi, bu yüzden de emekçilerin bizi izlemek zorunda olduğunu iddia etmemeliyiz. Sınıf savaşının geçirdiği tecrübeleri konkre şekilde tartışmalıyız, bu tecrübelerin ışığında çeşitli görüşleri değerlendirmeliyiz.

İmkânlar ve perspektifler H. Lumer, son zamanlarda Amerika'da, komünist fikir ve görüşlerin yığınları daha çok etkilediğini gösteren belirtilere dikkatimizi çekti. Evvelâ Amerikalı bilginlerde, aydınlarda, Marksizme

karşı daha büyük bir ilgi görünmektedir. Bu unsurlar Marksizmin ciddiye alınacak bilimsel bir teori olduğunu anlıyorlar. Oysa bundan önceki dönemde, aydınlar Amerikada Marksizmi ciddiye almıyorlardı. Kolejlere, üniversitelere, klâsik ve çağdaş Marksist yazarların eserlerinden artık faydalanılıyor. «İnternasyonal Publishers» yayınevi artık bugün sadece solcu kitapçılardan ve ilerici çevrelerden başka ülkemizin büyük kitapçı dükkânlarına da kitap satmaktadır.

Bu gün Amerikada Marksizmin uyandırdığı ilginin bir belirtisi de, tanınmış bilim adamı, H. Aptheker'in yönettiği Marksist Bilimler Enstitüsünün kurulmasıdır.

Öte yandan, kolejlere, üniversitelere, komünistlerin yaptığı ve komünist pozisyonları izah eden konferanslar günden güne daha çok ilgi topluyor. Kaliforniya ve Vaşington üniversitelerinde, öğrenciler komünist öğretmenlerin ders vermesini yasaklayan kanunlara karşı gösteriler düzenlediler, bu savaşta başarıya ulaştılar. Böylece komünist partisi, üniversite talebelerine meselelerinin açıklama fırsatını buldu.

Üçüncü noktaya gelince, Komünist Partisi için yığınlara hitab etme imkânları belirmeğe başladı. Gus Hall yoldaşa televizyonda, radyoda konuşma teklifleri yapıldı. Los Angeles'de, komünist teşkilâtın başkanı şehrin radyosunda sık sık konuşabiliyor. Partimiz basın konferansları düzenliyor. *New York Times*'de çıkan Komünist Partisini konu alan biryazı, yazarın parti yöneticileriyle yaptığı konuşmaları verdi, ilk defa olarak Partimiz hakkında objektif bir hüküm vermeğe çalıştı.

Bu yeni şartların sonucu olarak, partinin çalışma şartları bir kaç alanda olumlu yönden değişiverdi. Partimiz, devamlı saldırılar karşısında, dengeli kalabildi; gençler arasında yeni üyeler kazandı. Maalesef, bu olumlu değişiklikler parti teşkilâtında gerçek bir güçlenme ile sonuçlanmıyor. Bunun nedenleri çoktur: Uğradığımız kovuşturmalar, üye sayısının artmasını engelliyor. Çalışmalarımıza engel olan kanûnî kısıtlamalara karşı savaşmamız gerekiyor. Bununla beraber bu anda Amerikada gelişen gösteriler, Johnson'un emperyalist maceralarına set çekebileceğimizi; aynı politikanın partimize karşı bulunduğu saldırılara karşı gelebileceğimizi gösteriyor. Faaliyetimizi arttıracak, daha da elverişli bir ortam sağlayabileceğimizi umuyoruz.

H. Öhman: Burjuva propagandalarına göre, İsveç gibi çok gelişmiş bir kapitalist ülkede, şartlar komünist partisinin faaliyetlerine elverişli olamaz. Oysa, 1964 Eylülünde yapılan genel seçimlerde Partimizin sağladığı başarılar bu iddianın temelsizliğini ispatlamıştır 1940–50, yılları İsveç Komünist Partisi için bir gelişme dönemi olmuştur. 1946'da, seçmenlerin % 10'u oyunu bize veriyordu. Ama soğuk harp dönemi, partimizin durumunu sarstı. 1946'da 370.000 oy olırken, 1948 de bu sayı, 140.000'e düştü. 1950–1960 yılları arasında, partimiz bir durgunluk, hattâ bir gerileme devresi geçirdi; üyelerinin sayısı azaldı. Bu dönem, çok güç bir dönemdi. 1946 Ocağında, XX. Kongrede, partimiz çok önemli bir siyasi dönüş yaptı. Kongreden önce,

bütün örgütlerimizde, gazetelerimizde, partinin siyasi hattı ve teşkilât şekilleriyle ilgili geniş bir tartışma yürütülmüştü. Kongrenin bütün çalışmaları, basın, radyonun ve televizyonun temsilcilerine açıldı.

Kongre, toplumun sosyalist yenilenmesi şiarını ortaya attı. Tekelci sermayeye karşı yürütülecek savaş, ön plâna alındı. Bu mesele de konkre şekilde; işçilerle memurları en çok ilgilendiren sorunlar temelinde ele alındı. Fiatların yükselmemesine, enflasyona, tekellerin fiatları istediği gibi tesbit etmesine karşı bir savaş programı hazırlandı. Vergilerin azaltılması, kiralık evlerin çoğaltılması, kiraların indirilmesi, iş saatlerinin azaltılması gibi konkre amaçlar güden bir program tesbit ettik. Partinin desteklediği istekler arasında, demokrasinin – özellikle işletmelerde – gelişmesi isteği yer almaktadır. Sanayi işletmelerinin, bütün ülkenin menfaatlerine uygun düşecek şekilde dağıtılmasını, diğer bölgelere oranla geri kalmış kuzey bölgesinin geliştirilmesini istiyoruz.

Bu isteklerimiz, bunların gerçekleştirilmesi için yürüttüğümüz savaş son seçimlerde partimize büyük başarılar sağladı. Bize oy verenlerin sayısı 1962'de 160.000 iken, 1946'de 222.000'e yükseldi. Üç yeni milletvekilliği elde ettik. Bu başarılar Partimize yığınlar arasında etkisini arttırma imkânları sağladı.

Tartışmaya son verirken, *E. Zucker-Schilling*, *W. Kashtan*, *İb Nörlund* ortak sorunların ortak incelenmesi temelinde yapılacak bu konuşmanın devam ettirilmesini istediler, bu amacı gerçekleştirmek üzere bir kaç faaliyet komitesi kurmağa karar verdiler.

Irak yurtseverlerine hürriyet

Irakın güneyinde, çöl ortasında 500 kişilik Nugret el Salman hapishanesi var. Şimdi burada insan haysiyetine aykırı sağlık şartları altında ve adeta üst üste yığılı 1.500 politik tutuk hapsedilmiştir. Bunlardan 129'u müebbet hapse mahkûmdur. Tutuklar arasında işçiler, köylüler, öğrenciler, devlet memurları, tanınmış hukukçular, sosyal hayatta tanınmış şahsiyetler ve doktorlar vardır. Aralarından çoğu yalnız politik inançlarından vazgeçemediklerinden, komünizmi suçlamadıklarından hapsedilmişlerdir. Kararlar, asgari usul kaideleri çiğnenerek askeri mahkeme usulu ile verilmişlerdir. Tutuklara işkence yapılmış, mahkemede doğrudan doğruya kötü muamele görmüşlerdir.

Verem yahut öteki bulaşıcı hastalıklara tutulanlar, hücrelerde her türlü tıbbi yardımdan yoksundurlar. Akrabalarının ziyareti yasaktır. Paketler kontrol vesilesi ile hapishane idarecileri tarafından alıkonmaktadır.

Birkaç ay evvel, politik tutukların serbest bırakılması için halkların baskı ve isteği üzerine hükümet, özel araştırma komisyonları kurmak, onlara hapishane ve toplama kamplarını araştırmak, binlerce insanın tevkiflerinin ve mahkûmiyet kararlarının kanunluğunu araştırmakla ödevlendirmek zorunda kaldı.

Komisyon çalışmalarının esası, tutukların hüviyetlerini tesbit etmek oldu: Tutukların çoğu tevkifin resmi sebebi gösterilmeden hapsedilmişlerdir. Memurlar çoğu zaman, hapsedilenlerin soy adlarını dahi bilmemektedirler. Tutuklara politik inançlarından vazgeçmek teklif edilmemektedir. Bunu kabul etmeyenler Nugret el Salman hapishanesine gönderilir. Komisyonlar birçok ceza evini gezdiler, çalışmalarının sonunda topu topu 20 kişi serbest bırakıldı.

İki ay evvel, komisyonun çalışmalarından müsbet bir sonuç elde edileceğinden ümidi kesen tutuklar, dünya halk efkârına, milletlerarası teşkilâta, bu arada Birleşmiş Milletler İnsan Haklarını Koruma Komitesine, yardım için baş vurdular.

Tanınmış İngiliz filozofu Bernant Russel, Iraklı siyasi tutukların savunması için, gönüllü olarak ortaya atıldı. Irakta kanunsuzluk kurbanlarına genel af için milletlerarası bir konferansın toplanması teşebbüsü ondan geldi. Bu yılın Şubat ayında Londrada yapılan konferansta toplum hayatının tanınmış şahsiyetleri milletlerarası teşkilâtlar temsilcileri katıldılar.

İyi niyet sahibi insanların Iraklı siyasi tutukları savunmak için savaştık-

ları sırada, hükümet eski istidar sırasında 11 yurtsever hakkında verilen idam kararlarını infaz etmeyi kararlaştırdı. Onlar 8 Şubat 1963 de Baas partisini iktidara getiren faşist darbeye mukavemet etmekle suçlandırılmışlardı. Memlekette ilerici güçleri bu insanların hayatını kurtarmak için bir savaşa girişiyordu.

Irak Komünist Partisi 1964 Aralık ayında halka hitaben yayınladığı bir çağrıda, hayatı tehlikede olan 11 yurtsever hakkında bilgi veriyordu. Parti, halkı, işkence ve darağacı politikasına karşı kararlı protestolara çağırıyordu. Parti başka bir çağrısında, rejime karşı kompo ile suçlandırılan Saleim el Fahri ve ilerici savaş arkadaşlarının hayatlarının tehlikede olduğuna dair halkın dikkatini çekiyordu. Parti onları kurtarmak maksadı ile yığınları savaşa çağırırdı.

Başkan Arif bu şartalar altında siyasi tutukların serbest bırakılması için genel valiye gereken talimatı verdi.

Irak hudutları dışında, tutuklar için beklenen ve uzun zamandanberi arzulanan hürriyet saatinin çaldığı tesiri uyanabilirdi. Bizzat memlekette başkanın bu bildirisi şüphe ile karşılanıyordu. Ve bu sebepsiz değildi.

Bir yıldan fazladır ki, Arif (18 Kasım 1963) hükümet devirmesinden sonra, memlekette kanun ve düzenin tekrar kurulacağını, Baasçıların barbarlık ve cinayetler rejimine bir son verileceğini vaatetmişti. Bu vaad kısmen yerine getirildi. Baas partisinin faşist tipinde teşkilâtı «Milli Muhafızlar» dağıtıldı. Fakat onun canı, katil, kanuna aykırı tevkifler yapmış, suçsuz insanlara ölüm cezası vererek, suçsuzlara karşı suç işlemiş üyeleri, layık oldukları cezaları görmediler. Serbest kaldılar. Hattâ hükümette sorumlu ödevler aldılar.

Genel valinin Irak başınında açıklanan emir metnin incelenmesi, memurların samimiyeti hakkında şüpheleri kuvvetlendiriyor. Siyasi tutukları serbest bırakma emirleri ceza müddetini çoktan doldurmuş olanlar için verilmiştir. Demek ki, hükümet yalnız kendi öz haksızlığını düzeltti. Ve eski rejimin işlediği haksızlıkları ortadan kaldırmayı denemedi.

Beyrutta yayınlanan «El Nahar» gazetesinde çıkan yoruma göre, serbest bırakılan tutukların sayısı belli değildir. Bunların 1.000 civarında olduğu tahmin ediliyor. Bu böyle olsa bile, Baasçılar, 8 Şubat 1963 darbesinden sonra hapse atılan tutsaklardan ancak yüzde on kadarını serbest bırakmışlardır.

Irak komünistleri Arifin düzen ve kanunluğu kuracağını ümit ederler, fakat aynı zamanda, onlar, daha binlerce insanın kaderi hakkında endişe duyuyorlar. Bu günkü rejim önünde duran büyük meseleleri, demokratik hürriyetleri vermekle, Kürt meselesini çözmekle, milli bağımsızlığı koruyarak, sosyal ilerleme ile ve bunlarla beraber, siyasi tutukları serbest bırakmakla çözebilir.

Kuvvetli protesto kampanyası, aynı zamanda dünya halk efkârının bas-kısı, tutukların durumunu önemli bir ölçüde düzeltebilir, hapisane hücrelerini açabilir.

Lamis Hüseyin

İtalyan komünist işçilerinin konferansı

İtalyan Komünist Partisi Merkez Komitesinin teşebbüsü ile, 28 ile 30 Mayıs arasında Cenovada, komünist işçileri milli konferansı toplandı. Bu, partinin bu konuda ilk teşebbüsü değildi: Bu konuda ilk konferans 1957 yılının Kasım ayında Milanoda, ikincisi ise 1961 yılının Mayısında yine Milanoda yapıldı. Bununla ilgili olarak İtalyan Komünist Partisi Merkez Komitesi, aşağıdaki ödevleri gözönünde tutar: Bundan evvelki konferanslarda başlamış olan memleketin ekonomik ve politik durumunda meydana gelen değişiklik hakkındaki konuşmalara tekrar ele almak ve onları derinleştirmek, yeni değişiklikler, Komünist Partisinin işçi sınıfı arasındaki çalışmalarında eskisinden daha çok faaliyet şekillerini kaçınılmaz kılıyor.

III. Komünist İşçiler Konferansı hazırlığında, İKP, bundan evvelki konferans hazırlıklarında olduğu gibi, fabrikalarda, teşkilâtlarını kuvvetlendirmek, komünist işçilerinin yönelimini ve faaliyetini kontrol etmek, ve işçi sınıfı arasındaki faaliyetini yeniden kuvvetlendirmek hedefini güdüyor.

Cenova Konferansına 563 delege katıldı. Bu delegeler, 429 fabrikada çalışan 375,362 işçiyi temsil ediyorlardı. Konferansın hazırlanması için fabrikalarda 550 üye toplantısı ve öteki temel teşkilâtlarda da yüzlerce toplantı yapıldı. Bu gibi bir hazırlık çalışması fikri, İKP Merkez Komitesi sekreterlik üyelerinden Giorgio Amendola yoldaşın, 1964 Aralık ayı plenumunda olduğu gibi, özel olarak fabrika toplantıları münakaşası tezlerinde de vardı.

Konferansın hazırlanması, fabrika teşkilâtlarındaki zorlukları ve kusurları açığa vurdu. Eskiden olduğu gibi, İKP-ye üye olan işçilerin sayısı çok yüksektir, (650.000) fakat onlardan çoğu mahalli teşkilâtlara bağlıdır. (yani iş yeri olmayan mesken bölgelerine) 500 den fazla emekçi kullanan fabrikalarda, personelin yüzde 6,3 ü fabrika hücrelerine üyedir.

Bu gerçek açıkça gösteriyor ki, fabrikalarda partinin oynayabileceği rol anlaşılamamış ve küçümsenmiştir. Fakat aynı zamanda fabrika teşkilâtlarının ödevlerini yerine getirirken karşılaştıkları zorlukları aksettiriyor ve onları derinleştiriyor.

Bazı zorlukların objektif karakteri vardır. Fabrikaların içinde, münakaşa,

propaganda, teşkilât işleri gibi parti çalışmaları çok sınırlanmıştır. İş saatinin başlamasından evvel ve bitmesinden sonra, işçileri, konuşmak için bir araya toplamak, toplantılar teşkilâtlandırmak yani fabrika dışı çalışmalar da kolay değildir. Bu zorluklar yalnız vardiya ve fazla mesai çalışmaları gibi karışık şartlardan ileri gelmiyor. Birçok işçinin çalışma yerlerinden uzakta oturmasından, sabah akşam uzun ve zor bir gidiş geliş yolculuğu yapmasından da ileri geliyor. Bundan başka emekçilerin siyasal hürriyetleri hiç garanti edilmiş değildir? Patron baskısından korku, işçileri fabrika teşkilâtına girmekten, yahut faal olmaktan alıkoymuyor. Baskı, fabrikada arkadaşları arasında politik teşkilât çalışmaları yapan işçileri her hangi bir sebeple işinden atmaya kadar gidiyor.

Bununla beraber parti faaliyetinin fabrikalarda karşılaştığı zorlukları yalnız bu pratik ve politik zorluklarla izah etmek imkânsızdır. Bu zorluklar büyük ölçüde doğru bir yönün yokluğundan, çalışmaların yetersizliğinden ileri geliyor. İtalyan Komünist Partisi Cenova Konferansı hazırlıkları sırasında bu zorlukları meydana çıkarmak ve onları yenmek için gayret gösterdi. Çünkü yukarıda sayılan objektif zorluklara rağmen, işçi sınıfı arasında ve fabrikalarda parti inisiyatifinin ve teşkilâtının gelişmesi büyük ve temelli başarılarla ulaşabilir.

İlkin bütün parti üyelerinin ve yönetici parti teşkilâtlarının şunları açıkça bilmeleri gerekir: İş ve üretimde değişmekte olan üretim ilişkilerinin ve üretici güçlerin gelişmesini sürekli ve doğru bir şekilde tahlil etmesini, işçi sınıfının durum ve meselelerinin, parti politikasının bütünü için emekçilerin gayret ve tekliflerinin, ödevlerinin ve gelecekteki imkânlarının açıkça tesbiti ve bütün bu şartlarını iyice bilinmesi. Şehirlerde ve taşrada parti teşkilâtları çoğu zaman bu gibi kaçınılmaz tahlil ve görüşlerden, fabrikalardaki karışık durum hakkında bilgiden yoksundurlar: Bu durumun, milli tabanda, gerçek politik ve ekonomik hayatla, kapitalizmin gelişmesi ile, milli ve milletlerarası ölçüde, politik ve sınıf savaşı ile karşılıklı etkileri hakkında bilgiden yoksundurlar. Bundan, bu teşkilâtların fabrikalara yeter derecede önem vermedikleri sonucu çıkıyor.

Cenova Konferansı ve onun hazırlığı sırasında, bunun için devamlı olarak, özellikle İtalyanın bugünkü gerçekleri karşısında, derin bir buhran devrinde, ekonomik teşkilâtların çalışma şartlarının kuvvetlenmesinin önem kazandığı bir devirde fabrikalarla devamlı bağ kurmanın manası üzerinde durulmalıdır.

Açık olan başka bir mesele daha var: Parti fabrikalarda nasıl temsil ediliyor? Orada öncü rolünü yerine getirebiliyor mu? Ne gibi teşebbüslerde bulunuyor ve fabrikalarda ve işçi sınıfı arasında gelişebilecek ne gibi savaş hedefleri izliyor? Bu alanda son zamanlara kadar güvensizlik ve dağınıklık vardı. Birçok durumlarda, fabrikalardaki parti teşkilâtları, bütün enerjilerini sendika savaşlarına harcıyorlar. Sendika savaşının en yüksek hamle seviyesine ulaştığı 1961 ve 1962 yıllarında, bu savaşta yer alan ödevlerin geniş ve kuvvetli ilerici karakterleri vardı. Bu durumda par-

tililerin ve partinin fabrika çalışmalarında sık sık elde ettikleri başarılar, enerjilerini, işçilerin günlük isteklerinin elde edilmesi savaşına ayırmalarına sebep oluyordu.

Böylelikle, işçilerin politik savaş için hazırlık ve kabiliyet seviyelerini yükseltmenin kaçınılmazlığı küçümseniyordu. Son zamanlarda, değişen ekonomik ve politik şartlardan ötürü, sendikalar birçok güçlüklerle karşılaştıklarından, fabrikalardaki parti teşkilâtları geniş ölçüde bunlarla meşgul olmaktadır. Eğer bu geçmiş yılların başarılarını perçinleştirecek ve yenilerinin elde edilmesine yarayacak, anlaşmalarla haklarını takviye edebilecek ve patronların saldırısı geri atılabilecekse bu tutum doğrudur. Bu saldırı, iş gücünün sömürülmesinin sertleşmesi, sık sık yığınları işten çıkarma gibi değişik şekillerle kendini göstermektedir.

Bunun için her durumda Parti, kendi baş ödevini şu şekilde görmeli: Emekçilerin tekliflerinin başarıya ulaştırma savaşının desteklenmesi Parti üyelerinin sendikalarda aktif işle ödevlendirilmeleri ve oralarda amaçların formüle edilmesi işlerine geniş ölçüde katılmaları. Emekçilerin birliğini ilerici bir temel üstünde ve bir gelişme seyri içinde sağlayacak pratik faaliyetlerin başarılmaması. Fakat partinin fabrikalardaki rolü yalnız bu ödevle sınırlanmamalı. Parti bir yandan fabrikalarda sendikaların gölgesinde yaşamaktan sakınmalı, öteyandan da sendikaların yerine geçmeyi yahut, onların sınırlı imkânları ve belirli zorluklarından ötürü sendikaların üstüne çıkmayı denememeli. Bu zorluklar bugünkü devirde İtalyada olduğu gibi, kısmen, sendikalarda değişik sınıf akımlarının varlığından ileri gelmektedir. Bu akımların başında İtalyan Komünist Partisi, İtalyan Proletarya Birliği Sosyalist Partisi ve İtalyan Sosyalist Partisi vardır. Bu partilerin politik ve parlâmenta platformları ayırdır. Komünist Partisinin şimdi benimsediği bir prensipe göre, bu zorluklar, sendikaların muhtarlığına saygı, ve sendikalarda iç demokrasinin, diyalektik birliğin gelişmesi ile bizzat sendikalar tarafından ortadan kaldırılacaktır. Parti, fabrikalarda ve işçi sınıfı arasında kendi politik ve ideolojik alanını genişletmek için özû zengin aktif bir faaliyet göstermek zorundadır.

Parti Merkez Komitesinin Yığınlar Arasında Çalışma Şubesi Yöneticisi Luciano Barca yoldaş, Cenova Konferansındaki söylevinde şunları belirtiyordu: «Bugün her zamandan fazla sınıf savaşının değişik şekilleri için ideolojik bir dayanak noktası ve bir bilinç gerekiyor Belirli tarihi bir gelişmenin sonucu ve devrimci denemelerle silâhlanmış bir teşkilât olan parti, bunu, dışarıdan, işçinin canlı savaş tecrübelerinin içine aktarır.» Parti bu alanda çalıştığında, işçi sınıfının isteklerini başarıya ulaştırma savaşını daha çok hızlandırma şartlarının yaratılmasına pratikte yardım eder. Sınıf düşmanlarının işçiler arasında yaymaya çalıştığı ideolojinin demaske edilmesi, işçi sınıfının özellikle yeni kuşakları arasında bir sosyalist bilinc yaratma faaliyeti, emekçilerin, parti tarafından yönetilen genel politik savaşa çekilmesi gibi parti işlerinin başarılmaması, Barca yoldaşın da aynı söylevde belirttiği gibi, partinin yönelttiği savaşta «sınıf anlamına büyük

ölçüde uygun ve doğrudur». Bu ödevlerin gerçekleştirilmesi, şunları kaçınılmaz hale getiriyor: Bu savaşta «daha acele, daha kesinlikle» işçi sınıfının dayanak noktasını elde etmek. Yani, sömürücülüğün karşı savaşlarda baş rolü oynamalı ve kendisini böyle hissetmelidir».

Öteyandan bir de şu var: «En ilkel ve en günlük savaşların açığa vurulduğu fabrikalara, bizim bütün ideolojik ve politik mirasımızın ruhunu, bizim bütün ilişkilerimizin zenginliğini, bizim gerçeğe katılımımızın bütün derinliğini... bütün kuvvetimizi, özelliğimiz olan bütün ihtiraslarımızı vermeliyiz. Çünkü bizler aktif insanlar ve büyük bir hareketiz. Ve köklerimiz yurdumuzun en mükemmel kültür ve savaş geleneklerinin ve proletarya enternasyonalizminin derinliklerindedir.»

İşçi sınıfının kuvvetli tabakası bu yolda yöneldiği noktada kendi öz sınıf menfaatlerini ve sınıf savaşındaki rolünü anlıyor ve fabrika içi ve dışı ekonomik, politik alanlarda savaş gücünü geliştiriyor. Emperyalistlerin en başta Amerikan emperyalistlerinin saldırganlık politikasına karşı, halkların bağımsızlığı ve özgürlüğü için, barış içinde yan yana yaşamak için, İtalyanın barışçı bir dış politikası için işçi sınıfının büyük ve geniş bir *savaş hareketinin bir öncü güç olarak faaliyeti kuvvetlenebilir. Son zamanlarda İtalyada bu hareket yeni kuvvetlerle genişledi. Fakat bu hareket daha fazla gelişmelidir. Fabrikalarda demokratik hakların elde edilmesi, iş komisyonlarının ve sendikaların rollerinin tanınması, patronların keyfi işten çıkarmalarını önleyecek bir kanunun kabulü için savaş, büyük bir güç ve geniş bir etki kazandırabilir. Bu savaş memleketimizde demokrasinin temel reformlarının geliştirilmesi mücadelesi çerçevesinde yürütülebilir.*

İtalyanın politik ve ekonomik, içinde yaşadığı şartlar bakımından, bugün her zamandan daha fazla Komünist Partisinin işçi sınıfı arasında teşkilâtlı bir şekilde temsil edilmesine ve onun politik ve ideolojik faaliyetinin kuvvetlendirilmesine ihtiyaç vardır. İşçi sınıfının günlük istekleri bu arada ekonomik ve sosyal yenilikler için, emekçi isteklerinin elde edilmesi savaşının başarısı, temel reformlar için birlik hareketinin genişletilmesi ve bütün bunları bir araya toparlayan yeni bir politik yön için gayret kaçınılmaz bir ihtiyaçtır.

Bilinmektedir ki, İtalyada, ekonomik alanda (zamanında şişirilerek ekonomik mucize diye adlandırılan) hızlı ekonomik gelişme yıllarını 1963 ten beri «konjonktür» değişikliği izledi. 1963 ve 1964 yıllarında enflasyon belirtileri sırasında, hükümet klâsik deflasyoncu politika uyguladı. Halkın tüketiminde kısıntılar yaptı. Küçük ve orta patronlar zararına kredileri daralttı. Enflasyon belirtileri ise şunlardı: İthalatın (örneğin gıda maddelerinde) artması ve dış ödeme bilançosunun açık vermesi, perakende fiyatlarda kuvvetli artış. Enflasyonun sebepleri geçmiş yıllarda ekonomik gelişmenin geciktirilmesi ve ölçsüzlüğü, tarımda yenilik diye bir sıra yanlış elementlerin sonuçları, sanayiin tekel yapısına göre ayarlanmasının neticeleri,

Yalnız kuzey İtalyanın bazı bölgelerinde toplanmak gibi sanayiın geliş güzel bir şekilde birikmesidir.

Esaslı olan bu meseleleri, köklü reformlarla, devlet müdahalesi ile, memleketin ekonomik hayatına yeni bir yön vererek çözeceğine, ortasol hükümet, yukarıda da dediğimiz gibi, deflasyoncu bir politika ile halk tüketimini azaltarak, kazanç hatlerini devam ettirmek politikasına daima daha açık şekilde bağlanarak, büyük sermaye gruplarının yatırımlarına yardım ederek, tekelci birikimin ve yeni bir teşkilatlanma prosesinin gelişmesine yardım ederek çözüme yoluna gitti.

1961 ve 1962 yıllarında ekonominin «baş döndürücü hızla» gelişmesinin bir baş çelişme elemanı vardı ki o da, işçi sınıfının isteklerini elde etmek hareketinin hızı ve başarısı idi. Bu savaş gündeliklerin gözle görünür bir şekilde yükselmesini etkiliyor ve sendikalara anlaşmalar imzalayarak haklar elde etme yollarını açıyordu. Bununla daha yüksek gündelikler için baskı yolunun temeli atılmış oluyordu. Bu isteklerin elde edilmesi savaşında kaydedilen başarılar, uzun yıllardanberi gündeliklerin kısılması, gündelik arttırmalarının düşük seviyede tutulması, özellikle tekelci büyük işletmelerde iş verimliliğini artırma bahanesi ve kârların yükselmesi ile sağlanan sermaye birikimini, tabiidir ki tehlikeye soluyordu. Bu şekilde birikmiş sermaye, yalnız kısmen memleket sanayiinin teknik bakımdan modernleşmesine harcanıyordu. Büyük kısmı spekülasyon işlerine, verimsiz tüketime ayrılıyordu. İşçi isteklerinin başarısına karşı büyük sermaye gruplarının ve muhafazakâr kuvvetlerin sert politik reaksiyonu bundan ileri geliyordu. Bunlar, daha 1962 yılının yaz ve son baharında, Hristiyan Demokrat Partisi ve İtalya yan Sosyalist Partisi arasında bir anlaşma sonunda kurulan ortasol hükümete, bir yandan emek kıymetlendirmelerindeki yükselmelerin durdurulması için sert tedbirler alınmasını öteyandan enerji ekonomisinin devletleştirilmesini, başka reformların yapılmasını, kâr sınırlarının ve büyük özel tekellerin karar verme haklarının kısıtlanmamasını teklif ediyorlardı.

İmtiyazlı bir zümrenin bu ekonomik ve politik şantajı karşısında, Hristiyan Demokrat Partisi ile İtalyan Sosyalist Partisi arasında imzalanmış anlaşmanın yeni hükümet koalisyonu programının ve her türlü belirsiz reformcu plânın iç zaafalarını açığa vuruyordu. Koalisyonun içinde «ölçülüler» ve muhafazakârlar devamlı olarak yöneticiliklerini ve güçlerini arttırdılar. Bu sırada ilkin İtalyan Sosyalist Partisi'nde 1963 Ocak ayında bir parçalanma oldu ve yeni İtalyan Sosyalist Proletarya Partisi kuruldu. Ve bundan sonra çoğunluğu elde tutan grupta yeni bir buhran gelişti. Tencitçi tutumlar ve muhalefet belirmiştir. Hükümet, yapmak için söz verdiği bir sıra reformu uygulamaktan vazgeçti. İtalyada ilk plânlı ekonomi denemesi diye iddia olunan beş yıllık bir proje kaleme alınmaktadır.

Bu proje pratikte ekonomik gelişmeye yeni bir yön vermek denemelerinden vazgeçmekten başka bir anlama gelmiyor. Projede büyük patronların fikirleri alınmıştır. Bu fikirlere göre gündeliklerin artması «memleket orta-

lama verimliliğinin» artışından fazla olamaz. Ve bu meselede hükümet, patronlar birliği ve sendikaların yani sözüm ona «gelir politikasını» yönetenlerin anlaşması gerekir.

Fakat bu metotla İtalyan ekonomisinde gerilemeyi önlemenin başarılı olduğu söylenemez. 1964 ilk baharından bu yana ticaret bilânçosunda bazı iyileşmeler oldu. Bu iyileşme geçicidir, zira özellikle ham madde ve sanayi azalan faaliyeti sonucu olarak üretme araçları ithalâtının azalmasının ve genellikle ithalâtın azalmasının ve ihracatın artmasının sonucudur. Ama bu artma milletlerarası konjonktürün kötüye doğru gitmesi ile duraklayabilir. Sanayi üretiminin gelişmesine gelince: 1965 yılının ilk üç ayında, 1964 yılının ilk üç ayına kıyasla üretimde % 2,6 eksilme olmuştur. Şimdilik üretimde bir yükselme görülmektedir. Fakat bu genel ve pek devamlı olmadığı gibi intizamsızdır da. Bu artış ağır bir tempo ile meselâ yalnız tüketim malları üretiminde görülüyor. Emek gücünün çalışma alanında düşündürücü bir gerileme kaydedilmektedir. Resmi istatistiklere göre, 1965 Ocak ayında gündelik çalışanların sayısı 278.000 dir. Bunlar arasında 189.000 i sanayide çalışıyor. Bu, 1964 Ocak ayındaki sayının altındadır.

Şimdi burada baş soruya geliyoruz. Son yıllarda büyük sermayeci grupları, artan güçlükleri yenmeyi bununla da dünya pazarındaki durumlarını kuvvetlendirmeyi, iç pazarda da belirli maddeler için talebi teşvik etmeyi ve aynı zamanda da gündelik artışlarını frenlemeyi deniyorlar. Bu zorluklardan kurtulma yolları arasında şunlar da vardır: Milletlerarası tekелci konsatrasyon alanında, entegrasyonu kuvvetlendirmek. Ve iş gücünün sömürülmesini pekleştirmek. Bu yazıda bu gelişmeyi tahlil etmek mümkün değildir. Son durumu şöyle belirtmek rasyonalizasyona gitmek, bütün büyük işletmelerde geniş ölçüde tipik bir olaydır. Bu rasyonalizasyon hiçbir teknik modernleştirme olmadan bile uygulanmaktadır. Eğilim, çalışma temposunu en yüksek noktaya çıkarmaktır. Ve emekçilere ödenen gündelik işten çıkarmalarla azaltmak, yahut yeni işçi almaya son vererek gündelikleri değişmez bir seviyede tutmaktır. Bu alaylar hattâ üretimlerini esaslı olarak yükselten yahut yükseltmek isteyen işletmelerde bile görülüyor.

Bugün dağrudan doğruya bu «rasyonalizasyon» ve tekелci reorganizasyon politikasına karşı savaş genişlemektedir. Bunlar değişik şekillerle ve sendikalarla yapılan bütün anlaşmaların dışında, iş gücünü sömürmeyi kuvvetlendiriyor, ve işçi sınıfının anlaşmalarla elde ettiği hakları darbeliyor. Bu savaşın büyük bir anlamı vardır. Bu savaşın gayeleri şunlardır: Daha yüksek gündelik. Çalışmakta olan iş gücü sayısını korumak ve onu arttırmak. Patronların çalışma şartlarına saldırılarına karşı durmak ve şartların anlaşmalarla kuvvetlenmesini sağlamak. Komünist Partisi bu savaş bütünü kuvveti ile desteklemelidir.

Patronların bu saldırıyı yaparken ileri sürdükleri «delilleri» de göz önünde tutmak gerek. Bu «delilleri» işçi sınıfı arasında yaymaya çalışıyor-

lar. Bunun da sebebi işçi sınıfını kazanmak, yahut, bu «delillerle» yığınların mukavemet ve savaş eğilimlerini baskı altında tutmaktır. Emekçiler bu «delillere» inandılar mı, «sabırlı» olmaları gerekir. İsteklerini ileri sürmeden, ekonominin gelişmesinin, «ekonomik mucize» temposuna dönüşmesini sekmeleri gerekir. Büyük fabrikaların ve sermayecilerin «reorganizasyonunu» mümkün kılmalıdır ki, daha yüksek gündelik istekleri, tekeli gruplarının dünya piyasasında yükseltmek istedikleri «rekabet güçlerine» zarar vermesin. Emekçiler iş gücünün pekleşen sömürülmesine ve gündeliklerin dondurulmasına alışmalıdırlar, bu, işsizliğin genişlemesine sebep olacak çok ciddi zorlukların ortadan kaldırılmasının şartıdır. Burada söz konusu olan yalnız yalan ve yersiz bir iddia değil, aynı zamanda çok tehlikeli durum ve karşı durumlardır. Bu delillerle işçi sınıfı arasında, onu bu sisteme tâbi kılmaya uygun bir ideoloji yaymak istemektedirler. Bu sebeple objektif durumun zorluklarını ortaya koyarlar ve bu zorlukları işçi sınıfının anlamasını isterler. İşçi sınıfını tâbi kılmak demek, onu savaştan alı koymak onu bekletmek, ona «gelir politikası» perspektifini «ekonomik programlaştırmaya» temel olarak kabul ettirmek demektir. Bu «programlaştırma» kapitalist ekonominin gelişme eğilimini destekleyecektir. Bilinmektedir ki, «gelir politikası» sendikaların muhtarlığını esaslı bir şekilde daraltmakta, emek verimliliği ile beraber gündeliklerin arttırılmasını geri bıraktırmakta ve en yüksek kâr kanununa dayanan sistemi geliştirmektedir.

Sosyal Demokratların yayılmasına temel olabilecek, bu tâbi olma ideolojisinin işçi sınıfı arasında yayılmasına karşı parti işçi sınıfının muhtarlığını savunmak maksadı ile fabrikalarda canlı bir faaliyet göstermek zorundadır. Fakat bu faaliyet yalnız şu şartlarla başarıya ulaşabilir: «Deliller» noktası noktasına çürütülürse. Bugünün sınıf düşmanı politik güçler açıklanırsa. Uygulamada örneğin İtalya Sosyal Demokrat Partisi sağcı yöneticilerinin kapitalist sistemi mantığı ile anlaşıp oldukları gösterilirse. Bu faaliyet eğer, memleketin demokratik, ekonomik ve politik gelişmesi savaşında yeni bir hat yürütülürse İtalyan toplumu, için yeni sosyalist bir yön açılırsa başarılı olur.

Parti bu hattın tesbitinde esaslı bir rol oynamalı. Bu hattın önemli bir kısmı sosyal ve ekonomik yapının reformuna yönelmelidir. Şu nokta kaçınılmazdır: İtalyan Komünist Partisi Genel Sekreteri Luigi Longo yoldaşın Merkez komitesinin Nisâh Plenumunda okuduğu raporunda belirttiği gibi, parti «bu yönde» büyük gayretler göstermeli. Reform hedefleri yığınların ihtiyaçları ile doğrudan doğruya ve ikna edici bir şekilde bağlanmalıdır. «Öteyandan» her reformla toplumsal ve ekonomik gelişme genel plânı arasında cesur ve devamlı bir bağ yaratılmalıdır. «Başta gelen ihtiyaç», «bugün hayati önemi olan ödevlerin geliştirilmesi meselesini çözebilecek kaynakları bulup ayırabilecek bir şema yaratma işinin hazırlanmasıdır. diyordu daha sonra Longo yoldaş. Öyle bir şema ki, bugünkü sistemin kuvvetini garanti etmekten ayrılınsın». Bunun manası şudur; Halk yığınlarının ve kollektifin menfaatlerini, tekeli grupların çıkarlarından üstün tutan

demokratik ekonomik bir programlaştırma savaşına katılmanın kaçınılmazlığı Baş meselelerin demokratik yollardan ve milli topluma uygun şekilde cözölüp uygulanmasını sağlamak.

İşçi sınıfının günlük istekleri ile temel reformlar ve demokratik ekonomik bir programlaştırma arasındaki daima sıkılaşan bağı belirli bir şekilde göstermek gerek. Partinin iş yerlerindeki başta gelen ödevleri şunlardır: İşçi sınıfının savaşından ve meselelerinden sonuçlanan reform hedeflerini ve genel politik, ekonomik ve sosyal istekleri anlamak ve onları cesaretle ele almak. Bu hattın temeli üzerinde, toplumun demokratik ve sosyal bakımlarından yenilenmesi perspektifinde işçi sınıfının POLİTİK BİRLİğİNİ gerçekteşirmek. Ayrı fikirlerde olan emekçilerin faaliyet biriliği yalnız sendika alanında değil, politik alanda da gerçekteşmeli. Bu, yeni bir politik yönelme için savaş demektir. Bu birlik, Ortasol, hükümetin koalisyonunun dağıtılması ve yeni bir çoğunluğun kurulması için baş itici güç olmalı. Sosyalist eğilimli işçiliğin politik birliği, sosyalist güçlerin organik birliğinin temelidir. İtalyan Komünist Partisi bu maksatla gelecekte de çalışacaktır. Bu politik birlik yalnız sabırlı fikir alışverişleri, birlikte araştırmalar ve tecrübelerle başarılabilir. Fabrikalardaki parti üyelerinin ödevleri birlik perspektifini olgulaştırmak ve hazırlamak, bu sırada sosyalist emekçilere karşı her türlü sektör davranışa karşı durmak, Ortasol hükümetini devirmek, sosyal demokrat teklifleri redetmek için sosyalist emekçilere yardım etmektir. Bütün bunlar, ancak eğer, parti üyeleri sosyalist emekçilerle birlikte milli toplumu yenileyecek hattı geliştirebilirler ve onu tekелci, muhafazakâr kuvvetlerin politikasına karşı müsbet, kanuni bir alternatif olarak çıkarabilirlerse başarılabilir.

GIORGIO NAPOLITANO

10 Eylül 1965 günü Türkiye Komünist Partisinin 45-inci kuruluş yılı kutlandı. Bu münasebetle Türkiye Komünist Partisi Birinci Sekreteri YAKUB DEMİR yoldaş, Partimizin kuruluşu, gelişme yolları, taktiği ve stratejisi, bugünkü ödevleri üstüne bir konuşma yaptı.

Aşağıda YAKUB DEMİR yoldaşın konuşmasını ve Türkiye Komünist Partisinin 45-inci kuruluş yılı münasebetiyle bazı kardeş komünist ve işçi partilerinden TKP Merkez Komitesine gelen tebrik telgraf ve mesajlarını sunuyoruz.

Türkiye Komünist Partisi Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşın konuşması

Yoldaşlar!

45 yıl önce bugün, Türkiye'nin ayrı ayrı bölgelerinde ayrı ayrı çalışan komünist teşkilâtlarının temsilcileri bir araya toplanarak, Türkiye işçi sınıfının ilk Marksçı-Leninci partisini, Türkiye Komünist Partisini kurdular ve ilk kongrelerini yaptılar. O günden beri yarım yüzyıla yakın bir zaman geçti. Partinin kurucularının hemen hepsi, bu tarihi olaydan birkaç ay sonra, bir hiyanet tuzağına düşürülerek, toptan öldürüldüler. Partimiz bu kaybın ağırlığını, daha sonraki faaliyeti boyunca her zaman hissetmiştir. Fakat, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının hayaletleri, onların ideallerin yaşatan Komünist Partisinin şahsında, katillere hiçbir zaman kâbussuz bir uyku uyumak fırsatını vermedi.

Kongrenin Türkiye'de yapılmasına Ankara hükümeti izin vermemiştir. Daha önce, 14 Temmuz 1920'de Ankarada resmen kurulmuş olan «Halk İştirakiyun Partisi»nin kongre için yaptığı resmi müracaat reddedilmişti. Türk komünistlerinin Bakü'de toplanmalarının ve ilk kongrelerini orada yapmalarının sebebi budur.

Bir noktayı aydınlatmak isterim. Halk İştirakiyun Partisi Türkiye'de resmen kurulmuş gerçek bir komünist partisi olduğuna göre, partimizin

kuruluş tarihi neden 14 Temmuz değil de, 10 Eylül kabul ediliyor, diye sorulabilir. Netekim soranlar da oluyor. Mesele şurada ki, Halk İştirakiyun Partisi resmen kurulmuş bir parti olmakla beraber, Türkiye'deki bütün komünist grup ve teşkilâtlarını içine almıyordu. Bu parti Anadoludaki 12 komünist teşkilâtının birleşmesiyle kurulmuştu. Memleketin birçok yerlerinde daha birçok bağımsız komünist gurupları ve teşkilâtları vardı. Bunlardan biri de, o zaman işgal altında bulunan İstanbul'daki İşçi-Çiftçi Sosyalist Partisidir ki, Halk İştirakiyun Partisinden daha da önce kurulmuştur. Türkiye Komünist Partisi, memleket içindeki bu teşkilâtların ve onlarla bağlı memleket dışındaki Türk komünistlerinin bir araya gelerek, bir tek parti halinde birleşmesiyle kuruldu.

45 yıllık bir tarihi olan Türkiye Komünist Partisinin legal çalıştığı müddet topu topu iki yıldır. Bu iki yılı da gerici çevrelerin binbir tertip ve provokasyonlarının dışında saymak zordur. Fakat buna rağmen, Türk komünistlerinin, halkımızı emperyalizme karşı seferber etmekte, emekçi yığınları teşkilâtlandırmakta önemli başarılar sağlamalarına engel olunamadı. Bunun içindir ki, zafer ışıklarının ufukta belirdiği, fakat savaşın bütün şiddetiyle devam ettiği günlerde burjuvazi, silâhları düşmana çevrili Türk komünistlerini arkadan vurmakta acele etmiştir. Milli hareketin gelişmesi, demokratik bir halk hareketine dönmesi ihtimali gericiileri korkutmuş, onları idareci çevreler üzerinde baskılarını artırmaya zorlamıştır.

TKP kurulduğu zaman Türkiye bir ölüm-dirim savaşı içindeydi. Emperyalist ordular memleketimizin birçok bölgelerini işgal altına almışlar, yurdumuzu bölüşmek, plânlarını gerçekleştirmek için Anadolunun içlerine doğru yönelmişlerdi. Türk halkı bu istilâcı orduları ve onları destekleyen gerici sultanlık kuvvetlerini göğsüyle karşılamıştı.

Milli Kurtuluş Hareketimizin doğuşunda, gelişmesinde ve zaferinde Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin ve Sovyetler Birliğinin etkisi ve rolü her Türk vatandaşının bildiği bir gerçektir. Türkiye'de milli kurtuluş hareketi başladığı zaman Sovyet halkları bir taraftan çarlık ordularıyla, bir taraftan da 14 yabancı devletin müdahaleci silâhlı kuvvetleriyle savaşıyordu. Bu kahramanca savaşın, aynı emperyalist orduları karşısında gören halkımız üzerindeki uyarıcı etkileri büyük olmuştur. Bu etkiler daha milli mücadele başlamadan önce kendini göstermeye başladı. Sosyalist devrimin daha başında Sovyet hükümeti, barışa, halklar arasında dostluğa dayanan bir dış politika ile ortaya çıkmış, emperyalistlerin Türkiye'yi bölüşme, çarlığın İstanbul'u ele geçirme plânlarını, gizli anlaşmaları açığa vurmuş ve hükümsüz ilân etmişti. Bunların ve Sovyet hükümetinin daha 1917 yılında «Bütün Rusya ve Doğu emekçilerine», daha sonra «Türk işçi ve köylülerine» hitabeden bildirilerinin Türk halkı ve Türk emekçileri üzerinde derin etkileri ve yankıları oldu. Batı emperyalizminin pençesine düşen halkımız, Doğudan sızan ümit ışıklarının aydınlığında kendine bir kurtuluş yolu arıyordu. Emperyalizmin ve zulmün en büyük düşmanı Lenin'in adı Türk işçilerinin, yurtsever Türk aydınlarının ve subayların ağızlarında dolaşıyordu. İstanbul

Universitesi öğrencileri 1920 Nobel Barış mükâfatının Lenine verilmesini istiyorlardı.

Memleketin çeşitli bölgelerinde yer yer komünist guruplar teşekkül etmeğe ve istilâcî ordulara karşı milli mukavemet hareketini teşkilâtlandırmakta aktif bir rol oynamağa başladılar.

Sabahattin Selek «Anadolu İhtilâlî» adlı kitabında, «Ruş ihtilâlinin Türkiye üzerindeki etkisi yalnız fikir alanında kalmamış, bir ölçüde teşkilâtlanma safhasına da intikal etmiştir» diyor.

Bu «teşkilâtlanma safhası»nın gerçek komünizm hareketiyle ilgili olmayan tarafı üzerinde durmayacağım. Yalnız şunu belirtmek gerek ki, belli çevrelerce danışıklı, uydurma bir «Komünist partisi»ne lüzum hissedilmesinin başlıca sebeplerinden biri de, komünistlerin emekçi yığınları arasında gittikçe artan nüfuzunu önlemek, hareketin birliğini parçalamak ve onu kontrol altına almaktır. Bu amaç pek de gizlenmiyor, daha doğrusu gizlenemiyordu.

Mustafa Kemal Paşanın o zamanki Batı Cephesi Komutanı Ali Fuat paşaya çektiği 31 Ekim 1920 tarihli şifreli telgraf şöyle bitiyor: «Komünizm cereyanı nihayet ordunun en büyük kumandanlarında kalmalıdır».

Gerçekten de danışıklı «Komünist partisi»nin, siyasi hedefleriyle ilgili hiçbir kitle faaliyeti görülmemiştir.

Fakat Türk komünistlerinin emekçi yığınlar arasındaki faaliyeti artan bir hızla devam ediyordu. Ve bu, Meclis içinde ve Meclis dışındaki gerici çevreleri kuşkulandırıyordu. Ali Fuat paşa bu kuşkulara işaret ederek, uzun bir mektupla Mustafa Kemal paşadan durumu ve kendi tutumunu soruyor. Mustafa Kemal paşa verdiği cevapta durumu izah ettikten sonra kendi tutumunu şöyle özetliyor: «Vaziyetin arzettiğim gibi, Şark ve Garp ile muayyen bir neticeye varmadan inkilâptan ictinap etmek ve bilmünasebe Mustafa Suphi yoldaşa da yazdığım gibi, ne yapılacaksa hükümet vasıtasıyla yapmaktır. Bittabi komünizm ve bolşevizme alenen aleyhtarlığı muvafık görmem».

Belli ki, danışıklı «Komünist partisi»ni kuranlarca Türkiye'de sosyal devrim, memleketin objektif şartlarının zorunlu kıldığı bir ihtiyaç olarak benimsenmemiş, her şey Doğu ve Batı ile münasebetlerin, yani dış politikanın alacağı belirli ve kesin şekle bağlı bırakılmıştı. Harp halinde bulunduğu Batıyı kuşkulandıracak kesin hareketlerden kaçınılıyordu. Bunun içindir ki, Türkiye'de komünizm hareketinin resmi hükümet politikası dışına çıkması, halk yığınlarına inmesi, emekçi sınıfların teşkilâtlandırılması, geleceğe hazırlanması arzu edilmiyordu. Fakat bunu önlemenin kolay olmadığı çabuk anlaşıldı; gerici çevrelerin hükümet üzerindeki baskısı yavaş yavaş tesirini hissettirmeye başladı.

TKP'nin Birinci Kongresi işte bu şartlar altında toplandı. Kongreye 75 delege katıldı. Bunların 51-i Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden ve çeşitli teşkilâtlardan gelmişti. Birinci Kongre, mücadele içinde pişmiş bu beton blokları yanyana getirerek partimizin binasını, çatısını kurdu. Kongre,

Komünist Partisinin Türk proletaryası, Türk emekçileri karşısındaki tarihi vazifesini ancak Markçı-Leninci prensiplerle yerine getirebileceğini belirtti; memleketin kankre meselelerini bu prensiplerin ışığında inceliyerek partinin önüde duran vazifeleri tesbit etti; pratik hedeflerini çizdi; programı ve tüzüğü hazırladı ve kabul etti.

Türk komünistleri, milli hareketin daha başlangıcında, emperyalizme karşı mücadelenin ancak halkın bütün kuvvetlerinin, bütün anti-emperyalist güçlerin bir tek cephede birleşmesiyle başarılabileceğine inanmışlardı. Halkı seferber ederek bu harekette idareci bir rol oynamayı başaran milli burjuvaziyi desteklememek milli cepheyi bozmak, hareketi zayıf düşürmek olurdu. Türk komünistleri, burjuvazinin, daha hareketin başında, toplumun diğer sınıflarının ve her şeyden önce proletaryanın ve köylülüğün zararına olarak, kendi politik ve ekonomik egemenliğini kurma, hattâ emperyalistlerle uzlaşma eğiliminde olduğunu gördükleri halde bu yola gitmediler. Kominternin İkinci Kongresinde Lenin, milli burjuvazinin milli kurtuluş hareketleri seyrindeki rolünü ele almış ve belli şartlarda burjuvazinin desteklenmesi gerektiğini açıkça belirtmişti. Türk komünistleri Lenin'in öğüdüne bağlı kaldılar. Fakat emekçi sınıflar karşısındaki tarihi vazifelerini yerine getirmekten, onları geleceğe hazırlamaktan, teşkilatlandırmaktan da, yine Leninin gösterdiği yoldan yürüyerek, vazgeçmediler.

Mustafa Suphi şöyle diyordu:

«TKP-nin önünde duran birinci vazife, memleketimizde komünizm idealini işçi sınıfı arasında, fakir köylü arasında hızla yaymaktır. Halkın kendi kaderini kendi eline alması için gereken durumu, zemini hazırlamaktır... Fakat TKP-nin bugünkü en yakın vazifesi, emperyalistleri, yabancı kuvvetleri memlekettten kovmaktır».

Birinci Kongre, milli kurtuluş savaşının, milli varlığımızın devamı bakımından taşıdığı olaganüstü önemi belirtirken, bu savaşın emekçi sınıfların nihai kurtuluşunu ve halkımızın mutlu geleceğini çabuklaştıracasına inanıyordu. Bu inanç kongrece şöyle ifade edilmiştir:

«Anadoludaki kurtuluş hareketi emperyalizme karşı bir savaştır. Bu savaşta bütün yeryüzü proleterlerinin dayanışma göstereceklerine inanıyoruz. Memlekette bu milli hareketin gelişmesi ve derinleşmesi, hem işçi sınıfının şuurunu uyandıracak, onu uyuracak, hem de genel olarak, gelecek sosyal devrim için en elverişli bir zemin hazırlayacaktır.»

İşte Kongrenin belirttiği gerçek budur. Bütün yeryüzü proletaryasını Türk halkının kurtuluş savaşını desteklemeye çağıran Birinci Kongrenin bu savaşta halkımızın kendi içindeki birliğe verdiği önemin derecesini anlamak kolaylaşır.

Türkiye Komünist Partisi, emperyalizme karşı milli cepheyi, kurtuluş mücadelesi sona erdikten sonra da, her türlü baskıya rağmen, devam ettirmeye çalıştı. Kazanılan siyasi bağımsızlığı kuvvetlendirmek, emperyalizmin ekonomik köklerini söküp atmak, memleketin gelişmesini engelleyen toprak ağalığını yıkmak, köklü bir toprak reformu yapmak, devrimi demok-

ratik bir yönde geliştirmek için memleketin bütün ilerici kuvvetlerinin birliğine, dayanışmasına ihtiyaç vardı. Fakat burjuvazi milli zaferin sağladığı imkânları tekelinde tutmaya, devrimi kendi dar sınıf menfaatlerinin çerçevesiyle sınırlandırmaya niyetliydi. Milli Cepheyi bozdu.

1923 yılında Komünist Partisinin faaliyeti yasak edildi. O zamandan beri kırk üç yıla yakın bir zaman geçmiştir. Ağır şartlar altında geçen bu kırk üç yıllık faaliyeti boyunca partimiz, iktidardaki burjuvazinin halk menfaatlerine aykırı tutumlarını yererek, fakat ilerici hareketlerini destekleyerek, emperyalizmin memleketimize nüfuzuna ve gericiliğe karşı mücadelesine devam etti. Hatalarımız oldu. Gizli çalışma şartları içinde kaçınılması zor hatalar ayrı.

Uzun yılların, ağır çalışma şartlarının, terörün, hapis ve sürgünlerin yıldıracağı, demoralize ettiği kimseleri saf dışı olmuş beklerken, çoğu zaman karşımızda gördük. Çeşitli anti-marksist-antileninist akımlarla, küçük burjuva eğilimleriyle, likidetörlerle, provokatörlerle savaşmak zorunda kaldık.

Birinci Kongreden bu yana, Türkiyede olsun, dünyada olsun çok şeyler değişti. Milletlerarası sosyal ve politik durum bambaşka bir şekil aldı. Milli kurtuluş mücadelemiz sıralarında yeryüzünde sosyalist devlet olarak yalnız Sovyetler Birliği vardı. Bugün, başta Sovyetler Birliği olmak üzere, kudretli bir sosyalist devletler sistemi var. Milli kurtuluş hareketleri genişledi, yeni yeni bağımsız devletler kuruldu. Sömürgecilik sistemi çöktü, denebilir. Şimdi emperyalistler, onu başka metodlarla ve başka kılıkta yeniden diriltmeye çalışıyorlar. Kuvvetler dengesi, sosyalizm, milli kurtuluş hareketleri ve barış lehine olarak değişti ve değişmekte devam ediyor.

Aynı süre içinde Türkiyede de pek çok şeyler değişti. Milli burjuvazinin idaresindeki kurtuluş hareketi askeri bir zaferle sona erdi. Memleketimizin politik bağımsızlığı sağlandı. Fakat, gerçekleşen devrim memlekete bir burjuva devriminin getirebileceklerinden fazla bir şey getirmedi. Halkın beklediği köklü sosyal reformlara yanaşılmadı. Tutulan kapitalist gelişme yolu memleketimizi yeniden yabancı tekellerin tahakkümü altına sürükledi. «Türk zenginleri Amerikan, Fransız, İngiliz bankerlerinin kasalarından gözlerini ayırmamışlardır». Endişelerini bu sözlerle ifade etmekte Mustafa Suphinin ne kadar haklı olduğunu zaman göstermiştir.

İkinci Dünya Harbi sırasında, özellikle harpten sonra, yabancı sermaye ile iş birliğinde menfaat arıyan büyük burjuvazi ile büyük toprak sahipleri bloku iktidarda ağır basmaya başladı. Bu blok 1950 seçimlerinde iktidarı ortaksız ele geçirdi. Emperyalistlerle bağladığı politik, ekonomik ve askeri anlaşmalar halkımızın ve bu arada milli burjuvazinin en geniş kısmının menfaatlerine aykırıydı. TKP bu tutumun kaçınılmaz sonuçlarını evvelden haber verdi ve buna karşı bütün gücüyle savaştı. Milli burjuvazi, bütün halkla birlikte bu politikanın yıkıcı tesirlerini kendi üzerinde hissetmekte gecikmedi.

Türkiye bugün de emperyalistlerin politik, ekonomik ve askeri bağımlılığı altındadır. Yurdumuzun ekonomik ve sosyal gelişmesini engelleyen

dış ve iç setler yıkılmış değildir. Yabancı sermaye memleketin gelişme yollarını tıkamıştır. Derebeylik artıkları toplumun yapısında hâlâ önemli bir yer tutuyor. Türk köylüsü topraksız ve perişandır.

Fakat bugünkü Türkiye, milli mücadele Türkiyesi değildir, buna şüphe yok. Geçen yıllar Türkiyenin de sosyal ve ekonomik yapısında derin izler bıraktı. Şehirde ve köyde kapitalist istihsal münasebetleri nispeten gelişti. İşçi sınıfı sayıca ve teşkilâtça kuvvetlendi; savaş tecrübesi arttı; memleketin sosyal ve politik hayatında önemli bir rol oynamaya başladı. Burjuvazinin çeşitli tabakaları arasında menfaat zıddiyetleri keskinleşti. Köleleştirici ekonomik ve politik anlaşmalardan zarar gören orta ve küçük burjuvazi ile memleketi yabancı tekellerle ortaklaşa soyan büyük burjuvazi ve büyük toprak sahipleri arasındaki mücadele sertleşti. Milli burjuvazinin menfaatleriyle halkın menfaatleri arasındaki gergin yay bu bakımdan oldukça gevşedi. Memleketin gelişmesini önleyen setlerin yıkılması isteğinde milli burjuvazinin ilerici çevrelerinde halka doğru bir eğilim belirdi. Bu çevreler toprak reformunu ve diğer bazı sosyal reformları benimsediler.

Memleketin sosyal ve ekonomik hayatında birçok değişimler, gelişmeler oldu. Doğru. Fakat Birinci Kongrenin ele aldığı en önemli memleket meselelerinin çoğu hâlâ askıdadır. Türkiye Komünist Partisi bugün bu meselelerin çözüm yollarını memleketin bugünkü objektif şartları içinde arıyor; hedefine bugünkü şartların gerektirdiği mücadele metodlarıyla ulaşmağa çalışıyor. Hâlâ çözülmemiş kalan başlıca memleket meseleleri milli mücadele yıllarında milli cepheyi zorunlu kılan meselelerdir. Bugün de bağımsızlık mücadelesi içindeyiz. Karşımızda yine emperyalizm ve onun memleket içindeki desteği gericilik var. Yurdumuzun ilerici güçleri kuvvetli ve birleşik düşman karşısında dağınık kalamazlar.

Bütün bunları şunun için tekrar ediyorum:

Bazılarına göre, memleketimizin şartları milli demokratik cephe şiarının bizde uygulanmasına elverişli değildir. Memleketimizin en ilerici güçlerini temsil eden çevrelerde de bu görüşü savunanlara rastlanıyor. Milli demokratik cephe şiarı, diyorlar, bağımsızlık mücadelesi içinde bulunan diğer geri kalmış memleketler için doğru olabilir, ama bizim özel şartlarımız göz önünde tutulmadan basma kalıp alınıp uygulanamaz. Basma kalıp uygulanamayacağı doğrudur. Ama asıl iddia, bu şiarın genel olarak bizim şartlarımıza uygun olmadığı, bizde uygulanamayacağıdır. Son yıllarda, özellikle son aylarda memleketimizde geçen siyasî olaylar bu iddianın temelsizliğini bütün açıklığıyla ortaya koydu. Buna rağmen, bu görüşü hâlâ savunanlar var. Onlara göre, memleketimizin âdeta mutlak bir özellik taşıyan şartları onu diğer geri kalmış bağımlı memleketlerin mücadele hedeflerinden tamamiyle ayırıyor ve mücadele metadlarından ayrılmaya zorluyor. Biz, diyorlar, milli burjuvazinin önderliğinde bir milli mücadele safhası, bir milli devrim geçirdik. Devrimin belli bir merhalesinde burjuvazinin menfaatleri emperyalizmin menfaatleriyle birleşti. Burjuvazi kompadorlaştı. Bizde burjuvazi milli vasfını kaybetmiştir. O artık anti-emper-

yalist olamaz, memleketin sosyal ve politik hayatında ilerici bir rol oynayamaz.

Bizce bu görüş memleketin bugünkü gerçeklerine uygun değildir. Belli şartlarda milli menfaatlara hiyanet ederek emperyalizme el uzatan bir milli burjuvazinin, memleket şartları ne şekil alırsa alsın, artık bir daha değişmeyeceği, emperyalizme ve gericiliğe karşı ileri bir rol oynayamayacağı iddiası mantıklı bir temele dayanmıyor. Kaldı ki, Türk burjuvazisinin toptan kompradorlaşmış, menfaatleri yabancı sermaye ile birleşmiş olduğu da söylenemez. Büyük burjuvazi ile orta ve küçük burjuvazi arasındaki çelişmenin önemli bir rol oynadığı 27 Mayıs hükümet darbesinden önceki devirde bile partimiz bu görüşü benimsemedi, memlekete başıboş giren yabancı sermaye karşısında orta ve küçük burjuvazinin uğradığı yıkımı görerek, milli burjuvazinin bu kısmıyla yabancı tekeller arasındaki mücadelenin, politik alana çevrilmesi zaruretine inandı, tutumunu bu inanca göre ayarladı. Bu tutumun doğruluğunu, bugün milli burjuvazi ile yabancı tekeller arasında açık bir şekil alan ve politik alana da sirayet eden mücadele gösteriyor. Yabancı imtiyazların keyfine bırakılan petrol ve maden kaynaklarımızın millileştirilmesini isteyenler, iktisadi devlet sektörünün yabancı ve yerli sermaye ortaklığı karşısında korunmasında ayak direyenler, Ereğli Demir-çelik işletmelerinde aynı ortaklık çıkarına devlet sermayesiyle döndürülen dolapları açığa vuranlar, dış ticaretin millileştirilmesini, emperyalizmin memleket içindeki ekonomik ve politik nüfuzunun kınılmasını, dış politikada bağımsızlık, komşularımızla dostluk isteyenler, emperyalizmle işbirliğinde ısrar eden, toprak reformunu ve diğer reformları engelleyen gericilerle savaşanlar bugün yalnız komünistler ve sosyalistler değildir. Memleket gerçeklerine kendi dar açımızdan bakarsak onları bütün yönleriyle ve oldukları gibi görme gücünü kaybederiz.

«Biz bize benzeriz» sözünün bizde bazı ileri görüşlü, sosyalist eğilimli kimselerce de benimsendiği görülüyor. Şüphe yok ki bu söz, ilk bakışta basit bir toloji gibi görünse de, bir gerçek payı taşır. Her memleket gibi, Türkiye de kendi özel şartları içinde gelişiyor. Buna şüphe yok. Ama özel şartlar ve onların özel etkileri, aynı genel gelişme kanunlarının bütün toplumlarda hükmünü yürütmesine, bu toplumların genel gelişme yolunda birleşmesine engel olamazlar. Kaldı ki, memleketleri birbirinden ayıran özelliklerin de onları belli alanlarda ve belli guruplarda birleştiren müşterek vasıfları vardır. Yukarıdaki vecizede ise bu gerçeğin inkârı gizlidir. Biz, bu müşterek vasıfları göz önüne alarak, ayrı ayrı memleketlerin, özellikle son elli-altmış yıllık işçi ve milli kurtuluş hareketlerinde biriken müşterek tecrübelerini, bu arada kendi partimizin tecrübelerini Marksizmin-Leninizmin prizmasından geçirip genelleştiren dünya komünist ve işçi partilerinin müşterek görüşlerine inanıyoruz, bu görüşlere bağlıyız.

1960 Moskova bildirisinden okuyorum:

«Bugünkü şartlarda sömürge ve bağımlı memleketlerde emperyalist çevrelerle bağlantısı olmayan milli burjuvazi, anti-emperyalist, anti-feodal

devrimin temel ödevlerinin yerine getirilmesi ile objektif olarak ilgilidir; bundan ötürü de emperyalizme ve feodalizme karşı devrimci savaşa katılma yeteneğini yitirmemiştir. Bu bakımdan ilerici karakterlidir. Fakat burjuvazi karar tutmaz; ilerici almakla beraber emperyalizm ve derebeylikle uzlaşmaya yatkındır. İki yüzlü karakterinden ötürü milli burjuvazinin devrime katılma oranı memleketten memlekete değişir. Bu, konke şartlara, sınıf kuvvetlerinin dengesindeki değişikliklere, halk yığınları ile emperyalizm ve derebeylik arasındaki tezatların keskinliğine, milli burjuvazi ile emperyalizm ve derebeylik arasındaki tezatların derinliğine bağlıdır».

Türkiyenin sosyal ve ekonomik bünyesinin onu diğer bütün memleketlerden tamamiyle ayıran mutlak bir özellik taşıdığı fikri bize yabancıdır. Bu görüş bizi, bağlı bulunduğumuz proletarya enternasyonalizmine yüz çevirmeğe kadar götürür. Fakat, Marksizmi-Leninizmi, dünya komünist hareketinin genel prensiplerini, kendi öz şartlarımız içinde basma kalıp uygulamak hakkını da bize kimse vermez. Tıpkı, Türkiyenin bu özel şartlarını, onların gerçek niteliklerine inmeden, içyüzlerini deşmeden basma kalıp sözlerle ikidebir ileri sürerek, denenmiş ve eskilmiş metodları, işlenmiş hataları tekrar etmek hakkını da kimseye vermediği gibi. Ödevimiz, dünya komünist ve işçi hareketinin doğruluğuna inandığımız ve bağlı bulunduğumuz ana prensiplerinin, mücadele şekil ve metodlarının yardımıyla kendi özel şartlarımızın gerektirdiği en doğru yolu bulmaktır. Bunu ne dereceye kadar yerine getirebiliyoruz, bu ayrı bir meseledir.

TKP-nin Birinci Kangresi Türkiye işçi hareketi tarihinde büyük bir olaydır. Sömürülen yığınların kurtuluş teorisini, Marksizmi-Leninizmi Türkiye'de kılavuz edinen ilk birleşik emekçiler partisi, Türkiye Komünist Partisi, bu kongrede doğdu. Türk komünistleri, Birinci Kongrenin kendilerine teslim ettiği savaş bayrağını, Leninin yüce bayrağını uzun ve çetin mücadelelerde yere düşürmediler. İşçi sınıfının, geniş halk yığınlarının menfaatleri uğrunda, demokrasi ve barış uğrunda, en çetin şartlar altında, ağır kayıplar vererek yılmadan mücadele ettiler. Geçen yıllar, uğranan kayıplar boşa gitmedi. Emperyalistlerin gericiler eliyle memleketimizde yıllardır körükledikleri anti-komünizm isterisine rağmen, Türkiye Komünist Partisinin şiarları geniş halk yığınlarınca günden güne daha çok benimsenmektedir. Türk halkı, kapitalist yolda sürüklendiği çıkmazın ucundaki ok işaretini görmüştür. Bu işaret partimizin Birinci Kongresinin açtığı kurtuluş yolunu gösteriyor. Sosyalizm fikri işçi sınıfı, ilerici aydınlar, yurtsever subaylar ve gençlik arasında hızla yayılıyor. TKP-nin, üzerlerinde ısrarla durduğu gerçekleri örten gölgeler birer birer siliniyor. Emperyalistlerle askeri ve ekonomik anlaşmaların memleketimize ancak zarar getirebileceği, büyük komşumuz ve kara gün dostumuz Sovyetler Birliğiyle ve bütün barışsever ülkelerle dostluk ve barış içinde yaşama politikasının memleketimizin hayati menfaallerinden olduğu, yabancı tekellerle bağlı olmayan milli burjuvazi çevrelerince de artık kabul ediliyor, ve idareci çevreler üzerindeki baskı hissediliyor.

Memleketimiz önemli siyasi olaylar arifesindedir. Önümüzde genel seçimler var. Bir parti olarak seçimlere katılamıyoruz. Katılsak da, emekçi sınıfların menfaatlerini savunan, siyasi hedefleri hedeflerimize yakın hiçbir siyasi teşekkülde bu seçimler sonunda iktidara gelme ve hedeflerini gerçekleştirme şansı görmüyoruz. Memleketi emperyalizmin boyunduruğunda tutmayı, ilerlemesini engellemeyi amaç edinen gerici kuvvetlerin ancak halkımızın bütün ilerici güçlerinin iş birliğiyle yenilebileceğine inanıyoruz. Durumun iyiye doğru gelişeceğini ümit ediyoruz. Fakat işler umduğumuz yönde gelişmiyebilir. Partimizin çalışma şartları daha da zorlaşabilir. Her iki ihtimali de karşılamaya hazır olmalıyız. Her iki ihtimal de bize yeni ve zor vazifeler yükleyecektir. Elimizde zorlukları yenecek kudretli bir silâh var: Marksizm-Leninizm. Bu silâhı iyi kullanmasını öğrenmeliyiz.

TKP, kırkbeş yıl boyunca olaganüstü zorluklarla karşılaştı. Faaliyetinin zaman zaman aksadığı oldu, fakat yaşama gücünü hiçbir zaman kaybetmedi. Çünkü bu güç Türkiye proletaryası, Türk emekçileri gibi sonsuz bir kaynaktan geliyor. Bu kaynağın kudretine olan inanç, Marksizme-Leninizme, proletarya enternasyonalizmine bağlılık, sosyalizm ve komünizm yolunda elde edilen büyük başarılar, milli kurtuluş hareketlerindeki hamleler, dünya komünist hareketinde birliğin gücü Türk komünistlerinin inanç ve iradelerini beslemekte, kuvvetlendirmektedir. Dünya komünist hareketinde birlik ve dayanışma, bu bakımdan, biz Türk komünistleri için ayrı bir değer, ayrı bir önem taşıyor. Bu birliğin korunmasına, kuvvetlendirilmesine çalışmak, bizim için enternasyonal bir vazife olduğu kadar, Türk emekçilerinin sınıf menfaatlerinin de gerekli kıldığı bir vazifedir. Türkiye Komünist Partisi, milletlerarası komünist hareketinde birliğin Marksiz-Leninizm prensiplerine göre, komünist ve işçi partileri temsilcilerinin 1957 ve 1960 Moskova kararları temeli üzerinde kuvvetlendirilmesi için gayretlerine devam edecektir.

Türkiye Komünist Partisi, zorluklar ne olursa olsun, Türk emekçileri karşısındaki tarihi ödevini yerine getirecektir. Karşılaşacağımız zorluklar şimdide kadar karşılaştıklarımızı kat kat aşabilir. Fakat, aşacağımız yol aştığımız yoldan çok daha kısadır. Buna inanıyoruz.

Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

Yaşasın dünya komünist hareketinin birliği!

Türkiye Komünist Partisine

Değerli yoldaşlar!

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi, partinizin bugünlerde kutladığı şanlı 45-inci yılı dolayısıyla Türkiye Komünist Partisi yöneticilerini ve bütün Türk komünistlerini hararetle kutlar.

Partiniz, Türkiyede yabancı tahâkkümüne karşı işçi sınıfının ve memleketin bütün emekçilerinin en hayati menfaatleri uğrunda savaşılanların ilk saflarında yürüyor.

Marksizm-Leninizm doktrinine bağlı Türkiye Komünist Partisi, milletlerarası komünist hareketinde birliğin ve dayanışmanın kuvvetlendirilmesi dâvasına kendi katkısını koymaktadır.

Değerli yoldaşlar, emperyalizm ve iç gericilik kuvvetlerine karşı, Türk halkının mutlu geleceği uğrundaki çetin ve fedakârca mücadelenizde Sizlere başarılar dileriz.

Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

Yaşasın Türkiye ve Sovyetler Birliği halklarının dostluğu!

SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisinin 45. yıldönümü dolayısıyla, Alman Birlik Sosyalist Partisi Merkez Komitesi candan ve kardeşçe savaş selâmlarını bildirir.

Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin zaferi, Türk halkının Milli Kurtuluş Savaşında hızla gelişmesine yardım etti. Bu devrimci harekettten doğmuş olan Türkiye Komünist Partisi, Türkiyenin esaretini sonuna kadar devam ettirmeyi deneyen emperyalist kuvvetlere karşı halkın bütün güçlerini seferber etti.

Türk komünistleri, emekçilerin menfaatlerini korumak uğrunda 43 yıl boyunca zor gizlilik şartları altında ağır fedakârlıklara katlandılar. Bugün Komünist Partisinin gösterdiği yol, Türkiyenin emperyalizmin bağımlılığından kurtarılması, milli bağımsızlık, demokrasi ve ilerleme yolundaki parolaları, ilerici, yurtsever ve demokratik güçler tarafından gittikçe daha fazla benimsenmektedir.

Batı Alman emperyalizmi, birçok yollardan Türkiyeyi kendi maceracı, saldırgan plânları hesabına kullanmayı deniyor. Türkiyenin egemen çevrelerinin Alman emperyalistleri ile bağlanmaları her zaman Türk halkının felâketine sebep olmuştur. Tarih bunu gösteriyor. Türk halkı için bugün

de en büyük tehlike, Batı Alman hükümetinin atom harbi plânlarına bağlanmasıdır.

Sevgili yoldaşlar!

Devrimci Alman işçi hareketi, uzun yıllardanberi Türkiye Komünist Partisi ile kardeşçe bağlanmıştır.

Alman işçi sınıfı, Alman Birlik Sosyalist Partisinin önderliği altında, Alman topraklarında ilk defa bir anti-emperyalist, demokratik ve sosyalist devlet yaratmak üzere bütün emekçileri birleştirdi. Dünya sosyalist sisteminin ayrılmaz bir parçası olan, Demokratik Alman Cumhuriyetimizin her yönden kuvvetlendirilmesi ve sağlamlaştırılması, Almanyada barışın güvenliği ve Alman emperyalizminin maceralarını engelleme savaşları, büyük ve ortak savaşımızda partimize düşen en önemli hisse oluyor.

Partilerimiz dünya komünist hareketinin birliğinden yanadırlar. Bunun için her şeyden evvel, bütün komünist ve işçi partilerinin emperyalizme karşı savaşta birlikte hareketi kaçınılmazdır.

Özgürlük, demokrasi ve Türk halkının sosyal ilerleme savaşında, barış ve sosyalizm uğrunda, geniş bir milli demokratik cephe yaratma işinde Türkiye Komünist Partisine en iyi başarılar dileriz.

Sosyalist selâmlarla

ALMAN SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

Birinci Sekreter
WALTER ULBRİCHT

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesi, ülkemizin bütün komünistleri ve emekçileri, Türkiye Komünist Partisinin 45-inci kuruluş yılı münasebetiyle Sizlere en içten ve kardeşçe tebriklerini sunar.

Partiniz Türk halkının emperyalizmin zincirlerinden kurtuluşu için, demokrasi ve sosyalizm için 45 yıldır en ağır şartlar altında yiğitçe savaşıyor. Binlerce Türk komünisti, insanlığın yüce ideali-komünizm uğrunda hayatlarını verdiler.

Bu yıllar içinde, sosyalizm, milletlerarası komünist hareketinin birliği, Balkan ülkeleri arasında iyi komşuluk münasebetleri, Bulgar ve Türk halkları arasında dostluk uğrunda ki müşterek mücadeleimizde partilerimiz arasında kardeşçe bağlar kuruldu.

Bugün, yeryüzünün bütün namuslu insanları, hürriyetleri, bağımsızlıkları ve adaletli bir sosyal düzen uğrunda savaşan halkların kurtuluş hareket-

lerini boğmak isteyen emperyalizmin ümitsiz gayretlerine karşı ayaklanırlarken, Türkiye Komünist Partisi Marksizm-Leninizm bayrağını – Türk halkının sömürden, emperyalist boyunduruğundan kurtuluşu, milletlerarası komünist hareketinin birliği uğrunda mücadele bayrağını yükseklerde tutuyor.

Barış ve sosyalizm için mücadelede Sizlere yeni başarılar dileriz, değerli yoldaşlar.

Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

Yaşasın dünya komünist hareketinin birliği!

BULGAR KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisinin 45-inci kuruluş yılı dolayısıyla, Macar Sosyalist İşçi Partisi ve Macar emekçileri adına, Türkiye işçi sınıfının, köylülüğün ve ilerici aydınların başında, zor şartlar altında haklı bir dâva için, Türk halkının hürriyeti ve mutluluğu uğrunda savaşan partinizi hararetle selâmlarız.

Macar komünistleri ve bütün Macar emekçi halkı, Türk halkının en hayati menfaatleri uğrunda, milletlerarası komünist hareketinin birliği, yeryüzünde barışın korunması uğrunda partinizin fedakârca mücadelesinin yüksek değerini takdir etmektedir.

Değerli yoldaşlar! Bu yıldönümü dolayısıyla partinizin yöneticilerine ve bütün savaşçılarına kuvvet, sağlık, önünüzde duran zor, fakat asil vazifelerin gerçekleştirilmesinde başarılar dileriz.

Kardeş selâmlarıyla

ZOLTAN KOMOÇIN

MACAR SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ SEKRETERİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisinin 45-inci kuruluş yılı dolayısıyla Romanya Komünist Partisi Merkez Komitesi Size ve Sizin şahsınızda bütün Türk komünistlerine en içten tebriklerini sunar, Sizleri hararetle ve kardeşçe selâmlar.

Türkiye emekçilerinin hayati menfaatlerini savunma hizmetindeki, barış, demokrasi ve sosyal ilerleme uğrunda çalışmalarınızda Sizlere yeni başarılar dileriz.

ROMANYA KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Komünist Partisinin kuruluşunun 45. yıldönümü dolayısıyla bütün üyeleri-nize ve partinize yakın olan herkese candan ve kardeşçe selâmlarımızı bildiririz.

Uzun yıllar illegal ve takibat altında çalışmak zorunda kalan Türkiye Komünist Partisi, emekçi halkın hak ve menfaatleri, memleketin ilerici gelişmesi, halklar arasında dostluk ve iş birliği uğrunda savaşımaktadır.

Değerli yoldaşlar, saldırganlığa, harbe, emperyalist baskı politikasına karşı, demokrasi ve partinin legal çalışma hakkı için savaşınızda, partinin yığınlar arasındaki etkisinin kuvvetlenmesinde ve gelişmesinde başarılar dileriz.

POLONYA BİRLEŞİK İŞÇİ PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Sevgili yoldaşlar!

Alman Komünist Partisi Merkez Komitesi, Partinizin kuruluşunun 45-inci yıldönümü münasebeti ile kardeşçe ve içten selâmlarını bildirir.

Partiniz 45 yıllık varlığı boyunca hertürlü teröre rağmen, ısrarla işçi sınıfının ve Türk halkının menfaatlerini savunmuştur. Partiniz, kuruluş kongresinden bu güne kadar, yurdunuzun kurtuluş savaşını illegalite içinde yapmak zorunda kalmıştır.

Amerikan emperyalistlerinin ve onların Avrupadaki baş müttefikleri, Batı Alman militaristlerinin saldırgan politikası, dünya barışı için büyük bir tehlike teşkil etmektedir. Bu şartlar altında bütün dünya komünist ve işçi partilerinin sıkı savaş birliği özel bir önem kazanmaktadır.

Proletarya enternasyonalizmi anlayışı içinde, gelecekte de partiniz için büyük başarılar dileriz.

Kardeşçe birlikle

ALMAN KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Birinci Sekreter

MAX REIMANN

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Türkiye Komünist Partisinin 45-inci kuruluş yılı münasebetiyle Fransız Komünist Partisi, Merkez Komitenize, partinizin militanlarına ve bütün Türk halkına en hararetli selâmlarını yollar ve tam bir dayanışma ifade eder.

45 yıldan fazla bir zamandan beri çetin gizlilik şartları ve anti-komünist baskılar altında savaşıyan partinize, emperyalizme karşı, milli bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyalizm için mücadelesinde başarılar dileriz.

FRANSIZ KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Sevgili yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisinin 45-inci yıldönümü münasebetiyle, Belçika Komünist Partisi Merkez komitesi, bütün Belçika komünistleri adına, kardeş Türk Partisini, onun merkez komitesini, yöneticilerini ve bütün Türk komünistlerini kardeşçe selâmlar.

Belçika komünistleri, Türk emekçilerinin asil davası uğrunda, milli bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm için hayatlarını feda eden Mustafa Suphi, Etem Nejat ve daha birçok militanın hatıralarını selâmlar.

Belçika Komünist Partisi, memleketlerinin demokrasi ve Sovyetler Birliği ile iyi komşuluk politikası temeli üzerinde barış yoluna girmesi, Türkiye'nin, sosyalist toplumun kurulmasına yol açacak kapitalist olmayan bir yolda gelişmesi uğrunda mücadelede Türk komünistlerinin gösterdiği cesaret ve fedakârlık karşısında hayranlığını ifade eder.

Sevgili yoldaşlar, mesajımız, aynı zamanda, aktif dayanışmamızın, proletarya enternasyonalizmi hislerimizin ve dünya komünist hareketinin birliğini koruma, kuvvetlendirme iradesinin, sizlerdeki bu iradenin bir ifadesidir.

Yaşasın şanlı Türkiye Komünist Partisinin 45-inci yıldönümü!

BELÇİKA KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ
adına
Başkan
E. BURNELLE

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisinin kuruluşunun 45. yıl dönümü münasebeti ile Avusturya Komünist Partisi Merkez Komitesi ve onunla beraber bütün Avusturya komünistleri ve ilerici insanları, candan tebriklerini sunarlar.

Partinizin yolu fedakârlıklarla dolu zor bir yoldu. Birkaç yıl hariç, partiniz, milli menfaatler için, demokrasi için emperyalistlerin etkisine ve kuvvetlerine karşı ağır gizlilik ve en sert baskı şartları altında yiğitce savaştı. Gericî çevrelerin kesif anti-komünist baskılarına rağmen partiniz, bütün halkın menfaatleri için cesaretle mücadele etti. Türkiyenin askeri ve ekonomik anlaşmalarla emperyalistlerle birleşmesine karşı, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist memleketlerle barış içinde yan yana yaşamak, barış ve milletlerarası gerginliğin azalması uğrunda Komünist Partisinin şiarlarının, demokratik ve ilerici kuvvetler tarafından daha da çok benimseneceğinden eminiz.

Türkiye Komünist Partisinin Marksizm-Leninizm temelinde kalacağından, saflarını sıklaştıran kuvvetlendireceğinden de eminiz.

Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

Yaşasın proletarya enternasyonalizmi!

AVUSTURYA KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

İran Halk Partisi Merkez Komitesi, partinizin 45-inci kuruluş yılı dolayısıyla Sizleri kendi adına ve bütün üyeleri adına bütün kalbiyle selâmlar ve en iyi temennilerini sunar.

Türkiye Komünist Partisi 45 yıllık varlığı boyunca milli bağımsızlık, demokrasi, sosyal ve kişisel hürriyet uğrunda, emekçi Türk halkının mutlu geleceği uğrunda, azgın iç gericiliğe ve emperyalist ezgiye karşı sürekli bir mücadelenin çeşitli merhalelerinden geçti. Bu mücadelede birçok kurbanlar verdi, yetkin kadrolarını kaybetti. Sınıf düşmanına karşı mücadelede bu direniş TKP-nin Türk halkı karşısındaki itibar ve otoritesini artırdı, partinin devrimci ülkülerinin çeşitli halk tabakalarının yüreklerine ve dimağlarına girmesine yardım etti, bu ülkülerin gerçekleştirilmesi uğrunda mücadele için onları manen hazırladı. Partiniz bugün gizli çalışmanın

bütün güçlüklerine rağmen, gerçek bir bağımsızlık, demokrasi ve hürriyet uğrunda mücadelesine devam ediyor.

Komşu memleketlerimizin, İran ve Türkiyenin birbirine yakın yaşayan halkları yüzyıllar boyunca birbirleriyle ilişkilidirler ve yüzyıllarca süren bu ilişkiler onların kültürlerinde, yaşayışlarında birçok müşterek unsurlar meydana getirmişlerdir. Bugünkü şartlarda da memleketlerimiz arasında müşterek alan çok şeyler var: Emperyalizmin soygunu, gerici, satılmış rejimlerin tahakkümü, halk düşmanı politika, saldırgan emperyalist bloklara katılma, memleketlerimizin gelişme yollarıyla ilgili birçok birleşik problemler v.s. Bütün bunlar halklarımızı, özellikle halklarımızın en ileri ideallerini ifade eden partilerimizi birbirine yaklaştırıyor. Bugün memleketlerimizin ileri, demokratik kuvvetleri emperyalizmin tahakkümünü yıkmak, gerici, halk düşmanı rejimlere son vermek, başlıca vazife olarak yüzyıllar görmüş geriliği yoketmek, köklü sosyal-ekonomik dönüşümleri, zamanımızın gerektirdiği hızlı gelişme tempolarını sağlamayı gerçekleştirecek gerçekten milli bir hükümet kurmak için mücadele ediyorlar.

İran halkı uzun yıllardır emperyalizmin tahakkümünü kaldırmak, Muhammet Rıza Şahın halk düşmanı rejimini bertaraf etmek için savaşıyor. İran halkının haklı sevgi ve itibarından faydalanan partimiz, sömürgecilğe, gericiğe karşı sebatlı mücadelesi sayesinde bugün çok gaddarca terör şartları içinde, her türlü sosyal ve politik serbestiden yoksun olarak, diğer milli ve ilerici kuvvetlerle birlikte, politik ve ekonomik bağımsızlık uğrunda, geniş emekçi yığınlarının hürriyet ve mutluluğu uğrunda, yurdumuzun iç ve dış düşmanlarına karşı amansız mücadelesine devam ediyor.

Partimizin birçok savaşçıları ve onlarla birlikte diğer yurtseverler uzun yıllardanberi Şahın zindanlarında inlemektedirler. 1953 gerici hükümet darbesinden sonra partimizin askeri teşkilâtının onlarca ilerici, yurtsever subayı ve partinin dâvasına bağlı birçok yiğit savaşçı Şahın cellâtları tarafından kurşuna dizildi. Fakat kurşuna dizmeler, zindanlar ve işkenceler halkın azimli mücadelesini hiçbir zaman durduramadı.

Değerli yoldaşlar! Bugün, muhtevası kapitalizmden sosyalizme geçiş olan Sizin ve bizim mücadele yollarımız nekadardır zor ve zigzaklı olursa olsun, hürriyetsever halklarımız çetin mücadelelerinde iç ve dış düşmanlarına karşı son zafere kavuşacaklardır.

Dünya emperyalizmi, özellikle Amerikan emperyalizmi, milli kurtuluş hareketlerini boğmak için saldırgan hareketlerini genişletiyor. Bunun açık misâlleri Birleşik Amerikanın Viyetnam halkına karşı açtığı iğrenç harp, Küba ve Dominik cumhuriyetlerine, Kongoya v.s.-ye karşı saldırgan hareketleridir. Bunu gözönüne alarak, partimiz milletlerarası Komünist hareketinde birliği, sosyalist kamp ülkelerinin Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizminin granit temeli üzerinde sıkıca dayanışmasını dünya emperyalist kuvvetlerine karşı zaferin garantisi, milli kurtuluş hareketi kuvvetlerinin emperyalizme ve gericiğe karşı zaferini sağlayacak en tesirli faktörler ve bütün dünyada barış, demokrasi ve sosyalizm dâvasının

zorunlu şartı saymaktadır. Partilerimiz, kardeş partilerin 1957 ve 1960 milletlerarası danışma toplantılarının vesikalarını azimle savunarak, dünya komünist hareketini koruma dâvasında enternasyonal ödevlerini yerine getirmektedirler.

Değerli yoldaşlar! TKP-nin 45-inci kuruluş yılının bu mutlu gününde Sizleri bir defa daha candan kutlarız. Gerçek bir bağımsızlık, demokrasi, milli uyanış, çalışkan kardeş Türk halkının hürriyeti, mutluluğu uğrunda asil mücadelenizde Size bundan böyle de başarılar dileriz.

Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

Var olsun Türk halkının kurtuluş mücadelesinin zaferi!

Yaşasın milletlerarası komünist hareketinin birliği!

Kardeş selâmlarıyla

İRAN HALK (TUDE) PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisinin 45-inci kuruluş yılı münasebetiyle Yunan Komünist Partisi Sizlere hararetli savaşçı selâmlarını yollar.

Türkiye Komünist Partisi, gericiliğin amansız baskılarına ve 45 yıllık hayat ve faaliyetinin 43 yılını gizlilik şartları içinde geçirmiş olmasına rağmen, Marksizm-Leninizm bayrağını daima yükseklerde tutmuş, yurdunun ekonomik ve sosyal ilerlemesi, dünya komünist hareketinde birliğin kuvvetlendirilmesi ve yeryüzünde barış dâvalarının en sebatlı bir savaşçısı olmuştur.

Türk halkının menfaatleri uğrunda çetin mücadelenizde Sizlere başarılar dileriz, değerli yoldaşlar.

YUNAN KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Lübnan komünistleri kardeş partinizin 45-inci kuruluş yılını derin bir sevinçle kutlar.

Türkiye Komünist Partisinin kuruluşu halkınızın tarihinde büyük bir olaydır. Bu olay yiğit Türk halkına gerçekten bağımsız ve egemen bir

Türkiyede hür ve mutlu bir hayata çıkan ışıklı bir yol açmıştır. İleri, sosyalist Türkiye'yi, bütün halkların seveceği, sayacağı Türkiye'yi, Arap halklarıyla, özellikle büyük komşusu ve Türk halkının dostu Sovyetler Birliğiyle iyi komşuluk ve samimi dostluk münasebetleri kuran Türkiye'yi yaratacak doğru yolu Türk halkına ancak Sizin partiniz göstermiştir. Partiniz çetin ve uzun mücadelesi boyunca Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi bayrağını savaşçı bir ruhla, fedakârca taşımasını, yükseklerde tutmasını bildi. İçinde bulunduğu ağır şartlara rağmen, dogmatizme, oportünizme ve fraksyoncu hareketlere karşı, dünya komünist hareketinde birliğin kuvvetlendirilmesi için mücadeleye her zaman katıldı. Türk komünistleri bugün diğer Türk yurtseverleriyle birlikte, memleketlerinin NATO ve SENTO bukağılarından kurtulması uğrunda cesurca mücadeleleriyle kendi halklarının temel milli menfaatlerini olduğu gibi, bizim bölgemizde ve bütün dünyada barış dâvasını da savunmaktadırlar. Bu iki seldirgan emperyalist blok Türk halkının hürriyet ve güvenliğine karşı olduğu gibi, Arap halklarının ve bütün dünya ülkelerinin de hürriyet ve güvenliğine karşı yöneltilmişlerdir.

Şuna tamamiyle eminiz ki, değerli yoldaşlar, Lübnandaki ve bütün Arap ülkelerindeki komünistler ve diğer yurtseverler Sizlerden yanadırlar; Türkiye'yi Amerikan emperyalistlerinin askeri talimgâhlı haline çeviren, uğursuz bir aşırı şövenizm ve anti-komünizm politikası güden gerici çevrelere karşı sebatlı mücadelenizde Sizi desteklemektedirler. Bu gerici, anti-demokratik, millet düşmanı politikadır ki, Türkiye'yi bağımsızlığını kaybetmeğe, ekonomik yıkıma, malı iflâsa sürükledi; Türk halkına büyük bir sefalet getirdi, komşu halklarda Türkiye'ye karşı güvensizlik doğurdu.

Şuna inanıyoruz ki, Türk komünistleri milli bağımsızlık, demokrasi, sosyal ilerleme, barış ve barış içinde yanyana yaşama politikası için mücadele etmekle Türk halkının gerçek ve haklı emellerine, hayati menfaatlerine hizmet etmektedirler. Bunun içindir ki, memleketimizin yurtseverleri ve bütün ilerici insanları Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki münasebetlerde bir süre önce başlayan iyileşmeyi derin bir memnurlukla, büyük bir sempati ile karşılamışlardır. Hiç şüphe yok ki, ilk ve büyük sosyalist ülke ile dostluk geçmişte Türkiye'nin bağımsızlık elde etmesinde kesin bir etken olmuştur; bugünse bu, milli bağımsızlığınızın korunması, kuvvetlendirilmesi ve bütün Yakın Doğuda güvenliğin sağlanması için kesin bir zorunluktur.

Değerli yoldaşlar, Türkiye Komünist Partisinin 45-inci yılı dolayısıyla Lübnan komünistleri Sizleri candan kutlar, Türk komünistlerine kahramanca savaşlarında büyük başarılar diler.

Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

Yaşasın Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi!

Yaşasın barış, hürriyet, bağımsızlık, ilerilik ve sosyalizm!

LÜBNAN KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Şanlı Türkiye Komünist Partisinin kuruluşunun 45. yıl dönümü münasebeti ile, Ürdün Komünist Partisi Merkez Komitesi yoldaşça selâmlarını bildirir. Bütün Ürdün komünistleri ve ilerici insanları Türk halkının emperyalist askeri paktlardan çıkmak, politik ve ekonomik bağımsızlığını tamamlamak, demokrasi ve sosyal ilerleme yolundaki savaşını ilgi ele izlemektedirler. Bu savaşta şanlı partinizin olağanüstü rolünü çok yüksek takdir etmekteyiz. Terör ve başkî şartlarına rağmen, uzun yıllar boyunca partiniz, kahramanca savaşına ara vermedi, ağır fedakârlıklar pahasına da olsa milli ve milletlerarası savaş bayrağını elinden bırakmadı. Biz sizin dünya komünist hareketinin birliği ve kuvvetlenmesi için devamlı ve yorulmaz savaşınızı da takdir ediyoruz.

Türk halkının barış, kurtuluş, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin yönetiminde, bütün yurtsever ve ilerici güçlerin demokratik bir milli cephede birleştirilmesi savaşında partinize devamlı başarılar dileriz.

Yoldaş selâmları ile

ÜRDÜN KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

10 Eylül 1920 günü kurulan partinizin 45-inci yılı dolayısıyla tebriklerimizi ve en iyi dilekelerimizi lütfen kabul ediniz.

Türkiyenin bağımsızlığı için emperyalizme ve gerici kuvvetlere karşı kahramanca mücadelenizi biliyoruz. Bu mücadelenin geçtiği çetin şartları, amansız takipleri biliyoruz.

Milletlerarası komünist hareketinde birliğin desteklenmesinde tutumunuzu, Marksizm prensiplerinin metanetle izlenmesi ve onların kendi memleketiniz şartları içinde yaratıcı bir şekilde geliştirilmesi yolundaki mücadelenizi biliyoruz.

Tebriklerimizi, barış, milli bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm uğrunda yeni başarı dilekelerimizi bir kere daha kabul ediniz, değerli yoldaşlar.

Kardeşçe selâmlarla

AVUSTRALYA KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ
adına

R. DİKSON

AVUSTRALYA KOMÜNİST PARTİSİ BAŞKANI

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Sevgili yoldaşlar!

Hollanda Komünist Partisi Merkez Komitesi, partinizin kuruluşunun 45. yıl dönümü münasebeti ile sizlere, en iyi dileklerini ve kardeşçe selâmlarını iletir.

Partinizin en zor şartlar altında çalışmak zorunda kaldığını biliyoruz. Varlığının 45 yılından 43'ünü gizlilikte geçirmenin ve bugün hâlâ gizli çalışmanın zorluğunu anlıyoruz.

Türkiye işçi sınıfının menfaatlerine bağlı partinizin, demokratik haklar ve dünya barışı uğrundaki savaşında Sizlere başarılar dileriz.

Kardeşçe selâmlarla

HOLLANDA KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ
adına

İdare sekreteri

MAX MEYER

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine

Sayın yoldaşlar!

Biz Kanada ilericileri ile birlikte partinizin kuruluşunun 45. yıl dönümünü tebrik ederiz. Zorluklarla dolu uzun yıllar boyunca, partiniz milli demokratik güçlerin birliği, barış için devamlı savaş, demokrasi ve sosyalizm uğrunda devamlı çabalar göstermekten geri durmamıştır. Bu emekçi Türk halkı için iftihar edilecek bir sonuçtur.

Sizlere kardeşçe selâmlarımızı gönderir, ve özellikle Amerikan emperyalistlerinin her çareye baş vurarak tarihin akışını ters çevirmeye yeltenedikleri, askeri avantürlerle dünya barışını tehdit ettikleri bir sırada bizlerin enternasyonal birliği ve dayanışmasının kuvvetleneceğini ümit ederiz.

45. yıl dönümünüze kardeşçe selâmlar.

KANADA KOMÜNİST PARTİSİ MİLLİ KOMİTESİ
adına

Genel sekreter

WILLIAM KASHTAN

İÇİNDEKİLER

I. Sanoyın Luysan

Japon militarizminin uğradığı yenilginin milletlerarası önemi . . . 701

A. Ardagani

İranda milli demokratik cephe kurma yolları 709

MİLLİ KURTULUŞ HAREKETİNİN BUGÜNKÜ MESELELERİ

Asyanın az gelişmiş ülkelerinde toprak meselesi 721

As Saltı

Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye ve Irakta toprak reformları . . . 729

YUVARLAK MASA KONUŞMASI

Bazı gelişmiş kapitalist ülkelerde komünist partilerinin rolü . . . 738

BASKIYA VE DEMOKRATLARIN KOVUŞTURUL- MASINA KARŞI

L. Hüseyin

Irak yurtseverlerine, hürriyet 751

KOMÜNİST VE İŞÇİ PARTİLERİNDE

G. Napolitano

İtalyan komünist işçilerinin konferansı 753

ÖZEL SAYFALARIMIZ

TKP Merkez Komitesi Birinci Sekreteri YAKUB DEMİR yoldaşın
konuşması 761

TKP-nin 45. kuruluş yılı münasebetiyle, TKP Merkez Komitesine gelen
tebrik telgraf ve mesajları

İngilizcesi:

Central Books Ltd., 37 Grays Inn Road, London, W. C. 1.

İtalyancası:

Libreria Rinascita, Via delle Botteghe, Oscure 2. Roma

Almancası:

«GLOBUS»-Vertrieb ausländischer Zeitschriften, Wien XX,
Höchstödtplatz 3

Yunancası (Kıbrıs'ta):

Laikon Praktorion, Tricoupi Street, 53 r., Nicosia

Rusçası:

Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6, Thákurova 3

Fransızcası:

Societe d'Edition et d'Enformation 9, Boulevard des Italiens Paris (2e)

İspanyolcası:

Ediciones Pueblos Unidos Casilla Correo 589, Montevideo

Japoncası:

Nauka Ltd., 2, Kanad-Zinbocho 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo

İsveç dilinde:

Arbetarkultur, Söderarmsvagen 36, Johanneshov 6, Stockholm

Bulgarcası:

Raznoiznos, I, Rue Tzar Assen, Sofia

Türkçesi:

«YENİ ÇAĞ» – Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6,
Thákurova 3

Fiyatı 1 lira